

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ

од Осумдесет и шестата седница на Собранието на Република Македонија,
одржана на 27 декември 2004 година

Седницата се одржа во салата за седници на Собранието на Република Македонија, со почеток во 11,06 часот.

Седницата ја отвори и со неа раководеше Љупчо Јордановски, претседател на Собранието на Република Македонија.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Дами и господа пратеници,

Ја отворам 86-та седница на Собранието на Република Македонија.

Пратениците, Трифун Костовски, Каролина Ристова, Љупчо Мешков, Љубчо Георгиевски, Љубе Бошковски, Петар Наумовски, Орданчо Тасев, Никола Груевски, Али Ахмети, Гзим Острени и Мендух Тачи, ме известува дека се спречени да присуствуваат на седницата.

Ве молам да притиснете едно од копчињата на системот за гласање за да го утврдиме бројот на присутните пратеници во салата.

Ве молам да притиснеме.

Во салата има 63 пратеници.

Констатирам дека на седницата присуствуваат мнозинство пратеници, на Собранието и дека Собранието може полноважно да одлучува.

На седницата поканети се: претседателот на Република Македонија, претседателот и членовите на Владата на Република Македонија, претседателот на Судскиот буџетски совет и претседателот на ДИК.

Записниците од 79-та и 84-та седница на Собранието Ви се доставени.

Дали некој има забелешки на записниците. (Не)

Бидејќи нема, констатирам дека записниците од 79-та и 84-та седница на Собранието се усвоени без забелешки.

Пратеникот Ванчо Стаменков предлага дневниот ред на оваа седница да се дополни Предлог за донесување на закон за изменување и дополнување на Законот за територијалната организација на локалната самоуправа во Република Македонија, со Предлог на закон.

Предлогот Ви е доставен.

Го молам пратеникот Ванчо Стаменков да ја образложи итната и неодложна потреба овој закон да биде разгледан на оваа седница.

Има збор пратеникот Ванчо Стаменков.

Повелете г-дине Стаменков.

ВАНЧО СТАМЕНКОВ:

Почитуван претседателе, почитувани колеги пратеници, Законот кој што го имам предложено е Предлог за донесување на закон за изменување и дополнување на Законот за територијална организација на локалната самоуправа на Република Македонија, со кој што се предлага да се формира нова општина Оризари со седиште во Оризари и уште 9 населени места Безиково, Вранинци, Глаголица, Костин Дол, Неброени, Ново Село, Пресека, Прибачево и Звечани, т.е. сегашната општина Оризари од 1996 година. Согласно член 66 бидејќи по Деловникот на Собранието на Република Македонија, веќе знаеме дека локалните избори се многу близу и претседателот на Собранието веќе ги има распишано изборите или ќе ги распише, сметам дека овој закон треба да оди на оваа седница за да може да се организираат изборите како што треба, навреме да се поднесат кандидатури за градоначалници, за советници итн.

Ако се стави на дневен ред на оваа седница, јас ќе ја образложам потребата од оваа измена на Законот за територијална организација пошироко и ќе изнесам доста аргументи од кои голем дел од нив се напишани во образложението кое што ви е доставено со Законот.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

Предлогот на пратеникот Ванчо Стаменков овој закон да се разгледа на оваа седница го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Гласале 64 пратеника, 15 гласале за предлогот, нема воздржани, 49 против предлогот.

Констатирам дека предлогот не е усвоен.

Комисијата за деловнички и мандатно имунитетни прашања предлага дневниот ред на оваа седница да се дополни со Верификација на мандат за пратеник во Собранието на Република Македонија.

Предлогот за верификација Ви е поделен.

Го молам претседателот на Комисијата за деловнички и мандатно имунитетни прашања да ја образложи итната и неодложна потреба верификацијата на мандат на пратеник во Собранието на Република Македонија да биде разгледана на оваа седница.

Има збор претседателот на Комисијата, г-динот Борис Кондарко.

Повелете.

БОРИС КОНДАРКО:

Благодарам претседателе,

Почитувани колеги пратеници, итната и неодложна потреба да се сврсти оваа точка на дневниот ред на денешната седница се состои во тоа што по изборот на пратеникот Талат Џафери за заменик министер во Владата на Република Македонија се испразни местото пратеник и на негово место од ДУИ за остатокот од мандатот треба да се верификува мандатот на наредниот од листата од изборната единица 6.

Државната изборна комисија заседаваше и постапи согласно законот за избор на пратеници и го достави извештајот до Комисијата и Комисијата за деловнички и мандатно имунитетни прашања го разгледа извештајот на ДИК и по спроведените активности согласно законот, врз основа на член 66 од Деловникот на Собранието, предлага да се дополни дневниот ред на оваа седница со точката за верификација за мандатот на пратеникот.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

Предлогот на Комисијата, верификацијата да се разгледа на оваа седница го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Гласале 62 пратеници, 62 гласале за, нема воздржани, нема против.

Констатирам дека предлогот е усвоен.

Според тоа за денешната седница го предлагам слендиот дневен ред.

1. Верификација на мандат на пратеник во Собранието на Република Македонија,
2. Предлог на буџет на Република Македонија за 2005 година,
3. Предлог за донесување на закон за извршување на буџетот на Република Македонија за 2005 година, со Предлог на закон;
4. Предлог за донесување на закон за ограничување на изворните приходи, за финансирање на јавните потреби за 2005 година, со Предлог на закон,

5. Предлог на Програма за користење на средствата остварени од приватизацијата на претпријатијата со општествен капитал за 2005 година,
6. Предлог за донесување на закон за изменување и дополнување на Законот за буџетите, со Предлог на закон,
7. Предлог за донесување на закон за изменување на Законот за хартии од вредност, со Предлог на закон,
8. Предлог за донесување на закон за изменување на Законот за финансирање на единиците на локална самоуправа, со Предлог на закон,
9. Предлог за донесување на закон за изменување и дополнување на Законот за персоналниот данок на доход, со Предлог на закон,
10. Предлог за донесување на закон за изменување и дополнување на Законот на акцизите, со Предлог на закон,
11. Предлог на програма за формирање на стоковните резерви за периодот од 2005 до 2007 година,
12. Предлог за донесување на закон за изменување и дополнување на Законот за вработувањето и осигурување во случај на невработеност, со Предлог на закон,
13. Предлог за донесување на закон за дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување, со Предлог на закон,
14. Предлог на закон за приватизација и закуп на градежно земјиште во државна сопственост,
15. Предлог за донесување на закон за буџетите,
16. Предлог за донесување на Царински закон,
17. Предлог за донесување на закон за јавен долг,
18. Предлог за донесување на закон за ревизија,
19. Предлог за донесување на закон за хартии од вредност,
20. Предлог на закон за заштита на конкуренцијата,
21. Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за авторското право и сродните права,
22. Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за договорен залог,
23. Барање за давање на автентично толкување на член 350 од Законот за безбедност на сообраќајот на патиштата, поднесено од пратеникот Исмет Рамадани,

24. Барање за давање на автентично толкување начлеовите 47, 60 и 104 став 4 од Законот за избор на пратеници во Собранието на Република Македонија, поднесено од поранешниот пратеник Зоран Шапуриќ и Андреј Жерновски.

Дали има некој предлог за изменување на предложениот дневен ред? (Нема).

Бидејќи нема, предложениот дневен ред го ставам на гласање,

Ве повикувам да гласаме.

Гласале 71 пратеник, 71 гласале за, нема воздржан, нема против?

Констатирам дека е усвоен предложениот дневен ред.

Дали има некој во врска со редоследот на точките на дневниот ред.

Господин Нелко Стојановски, вие имате?

Повелете.

НЕЛКО СТОЈАНОВСКИ:

Почитуван претседателе, почитувани колеги,

Имајќи предвид дека еден од овие закони кој што е сега на дневен ред, 20-та точка, Предлог закон за заштита од конкуренција, потребно е да се донесе пред Нова година и предлагам да дојде после овие закони кои што се итни за буџетот, да се помести напред.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Специфицирајте точно на кое место.

НЕЛКО СТОЈАНОВСКИ:

Да речеме точка четири, јас го имам стариот дневен ред, би дошло, после точка 6, да речеме.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Го ставам предлогот на г-динот Стојановски. За кој закон станува збор.?

НЕЛКО СТОЈАНОВСКИ:

Законот за заштита на конкуренцијата.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Да, тоа е точка 20, да биде точка 11.

Ве молам да гласаме.

Гласале 62 пратеника, 56 за, 1 воздржан, 5 против.

Констатирам дека е усвоен предлогот.

Дали има други предлози за измена и дополнување.

Госпоѓа Ивановска.

ЛИЛЈАНА ИВАНОВСКА:

Благодарам претседателе, колеги пратеници, од истите причини кој што ги кажа г-динот Нелко Стојановски, Предлог на законот за изменување и дополнување на Законот за авторското и сродните права, да се најде веднаш по точката за Законот за заштита на конкуренцијата.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Предлогот точката 21 сега да биде точка 12 го ставам на гласање.

Ве молам да гласате.

Гласале 55 пратеника, 44 за, 3 воздржани, 8 против.

Констатирам дека предлогот е усвоен, има присутни над 60 пратеника.

Новиот дневен ред ќе го добиете по Деловникот, во текот на седницата.

Бидејќи нема друг, констатирам дека го утврдивме дневниот ред и, Минуваме на првата точка.

Верификација на мандатот на патеник во Собранието на Република Македонија.

Извештајот на Комисијата за Деловнички и мандатно имунитетни прашања Ви е доставен.

Отворам претрес по извештајот на Комисијата за деловнички и мандатно имунитетни прашања.

Има збор претседателот на Комисијата за деловнички и мандатно имунитетни прашања.

Повелете господин Кондарко.

БОРИС КОНДАРКО:

Почитувани колеги пратеници, врз основа на Извештајот на ДИК за спроведените законски дејствија согласно Законот за избор на пратеници, Комисијата за деловнички и мандатно имунитетни прашања констатираше дека се исполнети условите од Законот за верификација на мандатот на пратеникот од ДУИ Селвие Салиу, од изборната единица број 6 и дека притоа нема никакви законски пречки за оспорување на верификацијата на мандатот.

Затоа врз основа на член 16 од Деловникот на Собранието, Комисијата му предлага на Собранието да мандатот на пратеникот Селвие Салиу од ДУИ биде верифициран на оваа седница.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

Дали некој друг бара збор? (Никој)

Бидејќи никој не бара збор го заклучувам претресот.

Ги ставам на гласање Извештајот и Предлогот на Комисијата за деловнички и мандатно имунитетни прашања, за верификација на мандатот на пратеникот Селвие Салиу.

Ве повикувам да гласаме.

Гласале 68 пратеника, 68 гласале за, нема воздржан, нема против.

Констатирам дека Извештајот и Предлогот на Комисијата за деловнички и мандатно имунитетни прашања се усвоени и дека со тоа е извршена верификација на мандатот на пратеникот Селвие Салиу.

Од моја страна и од ваше име и честитам на госпоѓа Селвие Салиу за мандатот.

Минуваме на втората точка,

Додека трае експозето, молам да се обезбедат техничките услови за новиот пратеник.

Предлог на Буџетот на Република Македонија за 2005 година, (Втора точка)

Предлогот на Буџетот на Република Македонија за 2005 година, со Буџетите за 2005 година на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување на Македонија, Фондот за здравствено осигурување на Македонија, Фондот за магистрални и регионални патишта и Заводот за вработување на Република Македонија кои согласно членот 3 е во Законот за буџетите, се составен дел на Буџетот на Република Македонија за 2005 година, како и извештаите на работните тела на Собранието, Ви се доставени односно поделени.

Отворам општ претрес и го молам министерот за финансии, г-динот Никола Поповски, да го презентира Предлогот на Буџетот на Република Македонија, за 2005 година.

Повелете господине Поповски.

НИКОЛА ПОПОВСКИ:

Благодарам.

Почитуван претседателе, почитувани пратеници,

Пред вас, денес е Предлогот на Буџет на Република Македонија за 2005 година. Тој претставува еден од основните инструменти за спроведување на економската, но и на вкупната политика на Владата на Република Македонија. Креиран е во функција на одржување на макроекономската стабилност, поттикнување на растот, структурни реформи, стабилизирање на нивото на јавниот

долг и одржување на екстерната и интерната ликвидност на Република Македонија, како и релаксирање на монетарната политика.

Во 2005 година македонската економија ќе влезе со традиционалните слабости кои постојат повеќе децении и кои се најизразени преку високата стапка на невработеност, спората динамика на растот и како резултат на тоа недоволното ниво на економскиот развој. Разбирливо е дека и некои краткорочни економски движења ќе влијаат на политиката во 2005 година. Имено, во годинава која изминува во Македонија имавме и позитивни и негативни трендови во развојот и тие делуваат на вкупната економска состојба.

Позитивните страни се општо познати и нив во јавноста, па дури и во Собранието, многу малку ги анализираме и дебатираме, затоа што мислиме дека се еднаш за секогаш дадени и како такви не треба да го преокупираат нашето внимание. Па затоа, најчесто дебатираме за проблематичните елементи во развојот. Но, сепак, да потсетам дека и во оваа година се одржа макроекономската стабилност, односно имаме ценовна стабилност и стабилност на домашната валута, јавната потрошувачка е под целосна контрола и таа повеќе не креира дополнителни дефицити и проблеми, финансискиот систем е стабилен, македонската економија е либерализирана и отворена кон светот од каде што добиваме и позитивни и негативни импулси и влијанија врз нас. Иако навидум овие цели се логични и лесно одржливи, сепак, за нивното постигнување е потребен многу труд, напор и откажување од некои други приоритети на економската политика. Но, Владата од нив нема да се откаже и ќе го концентрира своето внимание врз нивното одржување и во наредната година и понатаму.

Разбирливо е дека постојат и проблеми. Тие се бројни. Двата основни проблеми се невработеноста и нискиот раст. Во однос на намалување на невработеноста оваа година не се постигнаа видни резултати. Меѓутоа, не треба да остане незабележано дека во минатите 12 месеци невработеноста се намали. Само да потсетам дека точно пред една година, од ова исто место, кога се расправаше за Буџетот за 2004 година, јас се осврнав на бројката на невработени и предупредив од опасноста таа да ја пробие психолошката бариера од 400 илјади невработени. До тоа не дојде. Имено, во јануари о.г. што изминува бројот на невработените изнесуваше 393.596 лица, а на 1 декември о.г. изнесува 390.619 лица, што значи дека има намалување на бројот на невработените за околу 3000 лица. Тој број воопшто не е значаен во однос на намалувањето на бројот на невработените, меѓутоа очигледно е дека трендот на раст на бројот на невработените во оваа

година е запрен. И, во идните години можеме да очекуваме тој да се намалува. Оваа, 2004 година, на некој начин можеме да ја третираме и како пресвртна година во која е запрен континуираниот раст на невработеноста во Македонија. Колку и да звучи чудно, тоа сепак е така. Да не заборавиме дека во оваа година бројот на невработени беше зголемуван и со рационализациите во јавниот сектор и со понатамошно затварање на претпријатијата загубари. Тоа значи дека креирањето на новите работни места морало да биде уште поголемо за вкупниот број на невработени да се намали за 3000 лица. Со оглед на мерките на економската политика, за кои понатаму ќе зборнувам, ве уверувам дека во 2005 година бројот на невработени ќе доживее и позначајно намалување.

Вториот сериозен проблем е негативниот раст на бруто домашниот производ особено во првиот квартал од 2004 година. Само да потсетам дека во тој квартал БДП се намали за 3,6%, за подоцна во текот на вториот квартал негативниот раст значително да се ублажи и да изнесува само 0,2%. Веднаш да соопштам дека ова за Владата е алармантен податок и дека се должи само на еден единствен факт - на падот на индустриското производство што доби неочекувани размери. Врз основа на тоа може да се заклучи дека македонската економија во првата половина на 2004 година беше во рецесија. Но и таа рецесија има свои нелогичности, односно необјасниво е како е можно во услови на значително намалени активности во еден сектор, како што е индустријата, едновремено да имаме позитивен раст, па дури и значителен раст во сите други економски дејности, како што се: земјоделството, трговијата, угостителството, сообраќајот, услугите, финансиските активности и тн. Растот на овие дејности во првата половина од 2004 година е во границите помеѓу 2,7% кај финансиското посредување и 9,0% кај градежништвото. Мора да се признае дека македонската економија емитува различни сигнали, но тоа едновремено ни покажува колку една дејност, во овој случај индустријата, може да го креира општиот впечаток во услови кога другите дејности доживуваат експанзија. Нашите проценки се дека и покрај сето ова годинава ќе заврши со раст на БДП од околу 2,0 до 2,5%.

Во годинава што изминува живеевме во услови на инфлација од 0%, наспроти проектираната стапка на инфлација од 2,8%. Ваквото отстапување во монетарната сфера секако дека има влијание и врз економската состојба на земјата. Приврзаниците на повисоки стапки на инфлација ќе кажат дека тоа влијание е негативно, а другите ќе кажат дека е позитивно. Мое мислење е дека сепак, креираниот макроекономски амбиент во кој нема позначајна инфлација, не може да

е пречка на развојот и Владата и понатаму ќе инсистира на ценовна стабилност и ниски стапки на инфлација во иднина.

Друг проблем со кој реално се соочува македонската економија и за кој треба сериозно да размислиме е ниското ниво на заштеди и инвестирање. Нивото на бруто инвестициите и во оваа година се задржа на ниво од околу 17% од БДП. Мора да направиме се нивото на бруто инвестиции да го зголемиме за околу 40 до 50% и на тој пат можеме да си помогнеме само самите себе си. Нивото на јавната потрошувачка во 2004 година не се зголеми и таа не креираше дополнителен притисок врз заштедите во економијата. Очигледно, причините за ниското ниво на инвестирање треба да се бараат многу подлабоко. Во тоа немаме ниту поддршка од странските директни инвестиции. Сакам да соопштам дека во последниве две години - 2003 и 2004 година, странските директни инвестиции во Македонија континуирано растат со исклучителна динамика. Во 2003 година тие се зголемија за 22% во однос на 2002 година и го достигнаа нивото од 95 милиони долари. Оваа година, во првите девет месеци, нивното ниво достигна 105 милиони долари и очекуваме до крајот на годината тие уште да пораснат и да го достигнат нивото од дополнителни 20-25% во однос на 2003 година. Дури и како такви, тие се сеуште недоволни, но не треба да имаме илузии дека исклучиво странските директни инвестиции ќе ги вршат нашите домашни инвестициски проблеми. Ние самите мора повеќе да штедиме и повеќе да инвестираме од домашните ресурси и да ги развиваме финансиските пазари. Странските директни инвестиции треба да бидат дополнување на процесот на инвестирањето во земјава. Само за компарација да наведам дека тие, зборувам за странските инвестиции, на пример се сеуште значително помали од вкупните годишни инвестиции на јавниот сектор во Република Македонија, а јасно е дека главниот товар на инвестициите треба да го понесе приватниот сектор.

Кога сме веќе кај странските инвестиции, сакам да укажам и на добро познатиот факт дека основен, повторувам основен услов за нивен влез во некоја држава е политичката стабилност и безбедноста на земјата, па дури потоа се економските услови. Во такви услови тешко е брзо да се привлечат инвестиции во земја во која постојат случаи како Кондово, во која има блокади на патишта зарати престој на територијална поделба, во која од политички причини два пати се одлагаат локалните избори, во која етничките проблеми и конфликти се главна политичка преокупација на политичките партии. Но, сепак, постојат и светли точки. На пример, во оваа година го нарачавме и добивме првиот кредитен рејтинг на

Република Македонија. Чекор што требаше да биде направен многу одамна. Оценката на најреномираната светска компанија Стандард анд Поорж с е ББ и ББ+ со позитивни изгледи за иднината. Таа оценка за Република Македонија е добра и ги отвора портите за повеќе инвестиции. Но, рејтингот во идните години ве уверувам дека повеќе ќе зависи од политичките и безбедносни услови, отколку од економските кои имаат стабилизирачки тренд. Само врз основа на овој добиен рејтинг кој е веќе објавен, на пример цената на постоечките Бреди обврзници на Македонија на Луксембуршката берза драстично се зголеми и го достигна нивото од 96% од номиналната вредност, Тутунска банка - Скопје, на пример, доби синдициран кредит од 20 милиони евра од ЕБРД и други приватни инвестиции за развој на мали и средни претпријатија без државна гаранција, што до сега не било случај. Според нивните кажувања, цитирам: “основен предуслов за одобрување на средствата беше кредитниот рејтинг кој Република Македонија го доби од Стандард анд Поорж с.

Можеби еден од најсериозните проблеми на македонската економија е платниот биланс на државата. Тој е под силен удар на трговскиот дефицит кој традиционално е висок и учествува со висок процент во бруто домашниот производ. Во последниве години тој е под дополнителен притисок на високото ниво на либерализација на надворешно-трговските односи кои Македонија ги воспостави со договорите за слободна трговија (вкупно 9), спроведувањето на асоцијативната спогодба на Македонија со Европската унија и зачленувањето во Светската трговска организација. Но, трговскиот дефицит не доживува огромна експанзија како што најчесто во јавноста се тврди. Експанзијата постои само ако неаналитички се толкува нивото на трговскиот дефицит изразен во американски долари, а знаеме дека во последниве две години, американскиот долар доживеа драстичен пад на вредноста од околу 40%. Ако на трговскиот дефицит гледаме така како што економски треба да се гледа тогаш ќе констатираме дека тој изразен во евра или во денари е прилично стабилен и неговото учество во БДП бележи само благ пораст од помалку од 2%. Но, уште поточно тој единствено може да се мери преку неговото учество во БДП, а тоа за волја на вистината е релативно стангантно. Колку за илустрација ќе го наведат учеството на трговскиот дефицит во македонскиот БДП во последниве 3 години. Во 2002 година трговскиот дефицит учествувал со 21,3% од БДП, во 2003 18,3% од БДП, а во 2004 ќе биде нешто под 20%. Изразен во евра дефицитот е 854 мил, 755 мил и 855 мил. респективно за трите години. Изразен во долари заради паѓањето на курсот тој е 804 мил, 852 мил и оваа година околу 1.060 мил. како проценка. Очигледно е влијанието на движењето на курсот на доларот.

Тоа е фиктивен дефицит. Ако го погледнеме и дефицитот на тековната сметка тој годинава ќе биде под 7% од БДП и е значително помал од оној во 2002 година кога бил 9,5% од БДП. Но, сакам да повторам дека заради движењата на курсот на доларот невалидно и професионално некоректно е нашиот трговски дефицит да се предимензионира во оваа година. Ако во крајна инстанца се примени методологијата со која курсот на доларот како што се прави со трговскиот дефицит, тогаш во годинава 2004 во која нашиот БДП реално немал раст ќе констатираме фрапантен податок дека нашиот БДП изразен во УСД е зголемен од 4,8 на 5,9 милијарди УСД, односно за цели 1,1 милијарда долари, а сите ние знаеме дека нашиот БДП не пораснал за над 20%, туку дека така изгледа заради падот на УСД за исто толкава вредност. Но, таквиот пристап исто како и кај трговскиот дефицит не заслужува сериозно внимание затоа што и самиот е несериозен.

Но, она што сериозно треба да го анализираме заради нас е можното движење на УСД во 2005 година, бидејќи нашата економска состојба во дел сеуште ќе зависи од тоа, како и од растот на побарувачката за сировини и инвестициски добра во светот, поттикнати од инвестицискиот бум во двете најголеми држави НР Кина и Индија. Нашиот раст во 2005 година делумно ќе базира на овие светски трендови, како и на движењата на цената на нафтата која е нашиот најголем увозен производ, и за кој одвојуваме огромни девизни средства. На пример, во 2003 година вкупно за увоз на нафта се издвоени 193 мил. УСД, а оваа година заради уште повисоката цена на нафтата и курсот на доларот дури и повеќе, односно околу 240 мил УСД до крајот на годината (за првите десет месеци одвоивме 189 мил УСД), со сите последици кои тоа ги има врз трговскиот и платниот биланс на земјава. Но, да се вратам на можното движење на УСД во иднина. Заради високиот износ на дефицитот на тековната сметка на САД кој надмина 5% од БДП на таа земја и заради обидот тој проблем да се реши преку намалување на трговскиот дефицит на САД со светот, а во услови кога дефицитот на федералниот буџет не се намалува треба да очекуваме натамошен пад на доларот во однос на еврото и другите валути, а тоа значи и во однос на нашиот денар. При ова треба да имаме предвид дека Европската централна банка сеуште одбива да направи унилатерална интервенција за да се запре растот на еврото. Таа позиција веројатно ќе биде задржана и во идната година. И во 2005 година македонската економија ќе трпи големо влијание од овие односи, но ќе треба и реакција и прилагодување од страна на фискалната и монетарната власт. На пример, само за да не сме во состојба на следење на статистички податоци со недоволно валидни информации, ние ќе треба брзо да

преминеме на пресметка на индикаторите паралелно и во долари и во евра.

Вниманието на Владата и натаму најмногу ќе биде насочено кон намалување на дефицитот на трговскиот биланс и тековната сметка на Македонија .

Не е никаква тајна ниту пак новина ако соопштиме дека целата рестриктивност на фискалната и монетарната политика во Македонија произлегува од ориентацијата за одржување на фискална рамнотежа, ниска инфлација, стабилен курс на денарот и соодветно ниво на девизни резерви во државата. Тие се взаемно зависни. Резервите ги одржуваме на четворомесечно ниво на увоз и тоа понекогаш навистина е тешко заради се поголемиот увоз и поголемиот дефицит во платниот биланс на земјата. Од тие причини периодично се јавува раст на каматните стапки во земјата и фискални контракции изразени преку одржување на низок јавен дефицит, контролирана јавна потрошувачка и слични мерки. Излезот од оваа состојба е во поголемиот обем на девизни приливи. За тоа е потребен поголем извоз. За извозот е потребна конкурентност. За конкурентноста е потребна повисока продуктивност, а за последнава пак современи технологии и ефикасен систем кој обезбедува поволно деловно опкружување. Тоа пак значи сигурност, лесен, брз и евтин влез на бизнисот и исто таков излез од бизнисот, мобилност на капиталот мобилност на работната сила и за тоа се потребни многу реформи и за тоа ќе зборувам нешто подоцна.

Нашиот раст досега покажа дека тој неможе да опстојува на подолг временски период и со тоа на долг рок да влијае на постојан раст на вработеноста и стандардот во Македонија. Некои од елементите на нашиот нестабилен или стангнатен раст се наоѓаат и во макроекономската рамка; незаконските активности во приватниот и јавниот сектор, проследени со корупција; даночното и регулаторно опкружување; трудовото законодавство и ригидноста на пазарот на работна сила; квалитетот на материјалната и социјална инфраструктура - особено образованието и здравјето; состојбата со јавните институции и администрацијата; следењето на современиот технолошки напредок. Најголем дел од овие елементи можеме да ги решиме со внатрешни реформи. Друг избор ние немаме. Тоа што објективно не можеме е креирање на сопствен технолошки напредок и иновации. Тие се битни, но можеби се битни за држави како Франција, Јапонија или Шведска. За нас единствено се битни шансите и можноста за трансфер и прифаќање на постојните технологии преку странските директни инвестиции. Нашиот развој на тоа поле долго време ќе почива токму на нив. Но, макроекономската рамка, институциите, регулацијата и сето друго зависат само од нас и затоа треба на нив и да се концентрираме. Во светот на

пример, според истражувањата на Светскиот економски форум од првите десет пласирани земји според критериумот на индексот на раст на конкурентноста 7 се со население помало од 10 мил, а 4 се со население помало од 5 мил. Очигледно е дека и малите држави како нашата имаат можности за развој на многу конкуретни основи.

Во однос на економските активности во Македонија во 2004 година интересна е и анализата на движењето на македонскиот берзански индекс МБИ. Мислам, односно уверен сум дека во иднина овој показател ќе биде се поважен и поспомнуван, а со раст на бројот и нивото на трансакциите на берзата ќе расте и неговата аналитичка вредност. Наспроти сите очекувања, МБИ во 2004 година бележи раст во однос на 2003 година, на пример: на 22.12.2004 година МБИ изнесуваше 1324.59, што споредено со 31.12.2003 година кога изнесуваше 1178.71, значи раст за цели 12.4% или 145 индексни поени на МБИ. Но, недостатокот на овој индекс е што тој е ценовно непондериран. Затоа ние го поздравуваме како Влада чекорот на Македонската берза, која од јануари 2005 година го воведува новиот индекс МБИ - 10, кој ќе биде ценовно пондериран со пазарната капитализација на котираните друштва кои се вклучени во него. Со тоа ќе добиеме уште еден индикатор за движењето во нашата економија, а од кој ќе можеме да извлекуваме поуки за резултатите од мерките на економската политика и за деловните успеси на компаниите. Почетната вредност на МБИ - 10 ќе биде 1000. Од 4 јануари 2005 година со интерес ќе го следиме неговото движење.

Почитувани пратеници,

Основните цели на економската политика на Владата во 2005 година и во идните три години ќе бидат да се задржи макроекономската стабилност, да се забрза и одржи растот, да се намали невработеноста и сиромаштијата. За таа цел ќе се започнат среднорочни и долгорочни структурни реформи. Свесни сме за тежината на задачите што ни престојат и за таа цел предлагаме широк спектар на мерки кои треба да овозможат долгорочни позитивни трендови и менување на сегашната кривка економска и социјална положба на земјата.

Во 2005 година се очекува македонската економија да оствари реален раст на бруто домашниот производ од 3,8%. Имајќи го во предвид значајното учество во структурата на БДП, носител на растот ќе биде интензивираната индустриска активност, а позитивен придонес се очекува да дадат и останатите економски сектори, во прв ред трговијата, градежништвото, транспортот и комуникациите, како и секторот на финансиски услуги.

Почетокот со работата на индустриските капацитети во прв ред рудниците Тораница, Злетово и Саса, како и реактивирањето на Балканстил, и позитивните ефекти од решавањето на претпријатијата загубари кои се очекува да бидат евидентни во наредната година, ќе имаат дополнителен импулс врз заживување на економската активност. Резултати очекуваме и од почетокот со работата на “Бучим” и “Топилница-Скопје”, откако успешно заврши нивното купување од страна на странски инвеститори во последните два месеци.

Истовремено се предвидуваат повеќе мерки како поддршка на позитивните движења на индустриските гранки, кои и во претходната година остваруваа солидни резултати, и тоа пред се во текстилната индустрија во насока на неутрализирање на негативните ефекти од престанок на Договорот за текстил со СТО, примена на Националната програма за реструктуирање и конверзија на челичната индустрија (како обврска од протоколот 2 од Стабилизационата спогодба со ЕУ) заштита на домашниот пазар и производство преку заострување на критериумите за контрола и стандардизација на квалитетот на стоките и увезените стоки.

Растот во областа на телекомуникациите ќе биде овозможен и со почетокот на процес на целосна либерализација на пазарот на телефонските услуги преку воведување, односно лиценцирање на трет мобилен и втор фиксен оператор. Законот за ова деновиве ќе Ви биде доставен, почитувани пратеници.

Преку мерките на фискалната политика, кои во основа се рестриктивни, во монетарната сфера ќе овозможиме да дојде до понатамошен раст на кредитирањето на приватниот сектор од страна на комерцијалните банки за дополнителни 13% во текот на 2005 година.

Стабилноста на цените и ниската инфлација во 2005 година и понатаму ќе бидат една од компонентите на макроекономската стабилност. Не треба да се очекуваат поголеми промени на полето на инфлацијата. Просечната стапка на инфлација ќе изнесува околу 1,5% со што ќе се прекинат дефлаторните тенденции присутни во текот на 2004 година.

Основен приоритет на надворешно трговската политика и понатаму ќе биде создавање на услови за зголемување на извоз на стоки и зголемување на учество на македонските производи на меѓународните пазари. Поддршка и поттикнување на извозно ориентираното производство преку Македонската банка за поддршка на развојот ќе продолжи во 2005 година со кредитна поддршка на производството наменето за извоз и превземањето на ризикот од извозна активност. Во насока на намалување на трговскиот дефицит, во 2005 година ќе се направи анализа на

одделните договори за слободна трговија, кои имаат исклучително негативни реперкусии на надворешно-трговската размена и ќе се покрене постапка за нивно ревидирање.

Очекуваме намалување на трговскиот дефицит на ниво од околу 18,4% од БДП, што претставува намалување во однос на оваа година. Благодарение на повисокиот износ на трансферите (во прв ред приватните) и подобрување на билансот на услугите, дефицитот на тековната сметка на платниот биланс ќе забележи извесно намалување и ќе се позиционира на ниво од околу 5,5% од БДП и тоа ќе биде добро.

Монетарната политика, која е во надлежност на независната монетарна власт во рамки на Народната банка на Република Македонија, очекуваме да биде насочена кон натамошно одржување на ценовната стабилност како основна монетарна цел. Ќе се применува стратегија на таргетирање на номиналниот девизен курс на денарот во однос на еврото, со што одржувањето на стабилноста на девизниот курс на денарот ќе претставува индиректна монетарна цел. Ќе има и други мерки на прилагодување во оваа сфера која е во надлежност на гувернерот и на Народната банка и јас не можам да ги коментирам.

Политиката за рационално и економично користење на буџетските средства ќе продолжи и понатаму.

Со Буџетот за 2005 година се продолжува со реформи во буџетскиот процес, преку проширување на буџетските програми, со цел тие да ги рефлектираат главните активности на буџетските институции. На овој начин ќе се овозможи и оценување на резултатите преку индикаторите за успешност во однос на програмите и тоа во текот на сите следни години. Транспарентното прикажување на капиталните и други проекти во рамки на буџетот обезбедува информации за капиталните инвестиции кои се финансираат од јавни средства и го обезбедуваат нивното извршување. Ревидирањето на буџетските класификации во насока на исполнување на меѓународните стандарди и услови овозможува подобра анализа на буџетот и ја олеснува комуникацијата со Европската унија, поддржувајќи го процесот на нашата натамошна интеграција кон неа. Буџетот е подготвен на ниво на ставки, што значи одобрување на средства кои претставуваат контролен механизам за извршување на расходните приоритети но, во исто време, овозможуваат и поголема флексибилност на буџетските институции при приспособувањето на расходите за своите потреби. Накратко, Буџетот за 2005 година, расходните планови ги претставува на транспарентен начин и ја зголемува можноста за Ваша но и за јавна контрола врз

извршувањето на буџетот, почитувани пратеници, а тоа автоматски ја подигнува одговорноста на Владата во управувањето со Буџетот.

Имајќи предвид дека средствата со кои располага Македонија се ограничени, неопходно е со буџетот да се насочуваат средства кон програмите од најголем приоритет. Буџетскиот процес им овозможува на буџетските институции да ги земат предвид сите свои планирани финансиски средства и да предложат буџет кој ќе ги рефлектира целите и приоритетите на Владата и Собранието на Македонија.

Фискалната политика дизајнирана преку Буџето за 2005 година е соодветна на поставените макроекономски цели и целите на економската политика за идната година.

Почитувани пратеници,

Македонија е мала и сиромашна земја. Ионака, малите ресурси што ги имаме треба внимателно да ги развиваме и со нив грижливо да се однесуваме. Соодветно на тоа и со средствата кои ни се на располагање, треба штедливо да се однесуваме и да ги инвестираме во приоритетите и иднината.

Затоа буџетската политика во 2005 е насочена кон:

- 1) Обезбедување на простор за финансирање на реформските активности, спроведување на уставните и законските обврски, како и на процесот на интеграција кон Европската Унија и со НАТО;
- 2) Финансирање на редовните функции на државата кои се превземени со Уставот, законите и меѓународните договори;
- 3) Редовна отплата на надворешните и домашните долгови на Република Македонија;
- 4) Финансирање и кофинансирање на развојни и инвестициони проекти од интерес за државата;
- 5) Продолжување на фискалната консолидација на среден рок и долг рок, и
- 6) Поттикнување на претприемништвото, инвестирањето и подобрувањето на бизнис климата во земјата.

Во 2005 година фискалната политика ќе се карактеризира со благо намалување на вкупното даночно оптоварување од околу 1 процентен поен и соодветно менаџирање на буџетските расходи, со што дефицитот на буџетот на Македонија нема да го надмине нивото од 1% од БДП. Дефицитот на вонбуџетските фондови ќе биде низок, на ниво од 0,2% од БДП и заедно со повлекувањата по основ на проектите финансирани од странски кредити, дефицитот на консолидираниот буџет се планира на ниво од 2,3% од БДП, а според методологијата на ММФ на ниво од

2,0% од БДП. Оваа меѓународна методологија ние ќе ја применуваме веќе од средината на 2005 година.

Во текот на втората половина на 2005 година, ние ќе почнеме и со мониторинг на буџетските движења кај децентрализираните општини и нивно известување до нас за нивните дефицити, со цел веќе во 2006 година да ги вклучиме во вкупниот дефицит на јавниот сектор. Во 2006 година ќе утврдиме и методологија за вклучување во овој процес на јавните претпријатија. Таа реформа ќе биде многу сложена, а можеби и тешка заради високите износи на дефицити (преку долговите) на општините и на некои од јавните претпријатија во сопственост на Македонија.

Дозволете да соопштам дека наредната година ќе биде веќе трета суцесивна година во која дефицитот на централниот буџет го одржуваме на ниво од 1% или пониско од БДП. Едновремено вкупниот јавен дефицит е околу 2% од БДП. Со тоа Македонија веќе ја стабилизира јавната потрошувачка и успева да ги финансира своите среднорочни јавни потреби без сериозни дефицити, па дури слободно можеме да кажеме и со исклучително ниски дефицити, со што сме на ниво на европските и меѓународните стандарди. Тоа е знак за консолидирана јавна потрошувачка во рамки на можностите. Таквата политика ќе продолжи и понатаму на среден рок. Би било погрешно ако некоја наредна Влада во иднина ја промени таквата концепција и започне со финансирање на буџетските и вкупните јавни потреби преку создавање на поголеми дефицити.

Во продолжение ќе се фокусирам на некои од поединостите околу предлог Буџетот за 2005 година. Дозволете ми да истакнам некои од неговите карактеристики.

Фискалната политика за 2005 година ќе се реализира во рамки на вкупно планираните расходи од 59.206 милиони денари, кои ќе се финансираат од оценетите приходи на ниво од 56.502 милиони денари.

Со оваа проекцијата навкупните приходи и расходи, дефицитот на централниот буџет е оценет на ниво од 2.704 милиони денари, односно како што веќе посочив 1% од планираниот бруто домашен производ.

Сакам да истакнам дека во планираното ниво на даночни приходи во износ од 52.321 милиони денари не се вклучени ефектите од реформите во даночната сфера, кои со сигурност ќе овозможат пренесување на позитивните искуства од современите даночни системи од развиените пазарни економии. Ќе бидат донесени имено нови закони од областа на директното оданочување, законите за данок на добивка и за персонален данок на доход, компатибилни со европските директиви за

оваа област, што во голема мерка ќе влијае врз амбиентот за поттикнување на претприемништвото и инвестирањето, а со тоа и на растот.

Структурно набљудувано во даночните приходи за 2005 година, најголемо е учеството на домашните даноци на стоки и услуги (ДДВ и акцизи) на кои отпаѓаат 69,6% од вкупните даночни приходи, и овие приходи постојано го зголемуваат своето структурно учество во вкупните даночни приходи. Овој тренд не е загрижувачки, затоа што носи зголемени приходи на државата без зголемување на даноците, а по пат на подобра наплата, но ние сепак ќе го испитаме овој феномен и ќе предложиме решенија за стабилизација на учеството на директните даноци во буџетот, со што би требало да дојде до поголемо урамнотежување на финансирањето на расходите од страна на директните и индиректните даноци на среден и долг рок. Прашањето на директното оданочување ќе биде посебно разгледано, особено од аспект на системот и од аспект на даночната евазија. За последново во Министерството за Финансии веќе се формираше комитет за борба против даночната евазија во кој членуваат раководителите на Управата за јавни приходи, Царинската управа, Финансиската полиција, Дирекцијата за спречување перење пари и Девизниот државен инспекторат.

Интензивирањето на економската активност во 2005 година, ќе доведе до подобрување на економските перформанси, закрепнување на даночните основици и зголемување на приходите кај речиси сите видови на даноци. Исклучок е предвиден единствено кај увозните давачки каде се очекува намалување на приходите иницирано од влегувањето на Република Македонија во семејството на Светската трговска организација и намалувањето на просечната пондерирана и непондерирана царинска стапка.

Овој процес секоја година ќе се продолжува и ќе кулминира по 2010 година, а подоцна и со нашето интегрирање во ЕУ по 2012 година дополнително.

Нашата проекција е дека во 2005 година пондерираната царинска стапка на увозот во Република Македонија ќе биде само 2,8%. Таа само по себе зборува кое ниво на либерализација го постигна македонската економија и со какво ниво на заштита ќе мора да се справуваат домашните компании. Ефектите по буџетските приходи од царините се сами по себе јасни - континуирано нивно намалување.

Даночната политика во наредната година во основа ќе остане иста со исклучок на две прилагодувања кои ќе бидат направени кај Персоналниот данок на доход и акцизите на автомобилите и тутунските производи.

Во 2005 година ќе се воведат трета даночна стапка кај персоналниот данок и тоа за износот на примања над 60.000 денари месечно или 720.000 денари годишно во висина од 24 %. Само да потсетам дека даночните стапки на персоналниот данок кои во Македонија изнесуваа помеѓу 23% и 35 % во текот на 2001 се намалија на 15 и 18 % со што даночното оптоварување на лицата со различни примања практично се израмни без разлика на нивната различна економска моќ. Новата стапка која се предлага од 24 % ќе биде маргинална и ќе се однесува на примањата над 60.000 денари а не на вкупниот износ на примањата, како што во јавноста се толкува и до 60 илјади денари за истите лица. Со неа ќе се постигне и поголема социјална правда иако се работи за многу мал број на лица на кои ќе биде применета, а тоа се оние кои имаат примања од повеќе од 5 просечни плати во државата. Тоа оптоварување ќе биде 6 % над сегашното за нив и од фискален аспект е занемарливо, но како што кажав тоа не е главната цел на главната мерка. Впрочем на последната расправа за економската состојба во државата во ова собрание пред 3 месеци и дел од пратениците од опозицијата ја промовираа и поддржаа ваквата мерка. Фискалниот ефект неможеме однапред да го пресметаме заради тоа што нашата статистика не располага со стратифицирани податоци за примањата над 30.000 денари а мерката ќе се применува кај оние со примања над 60.000 денари мерката ќе засегне помалку од 1% од вработените во Република Македонија.

Соодветни прилагодувања ќе се направат кај акцизите на автомобили од платнобилансни причини и акцизите на цигари заради усогласување со Светската трговска организација и директивите на Европската унија.

Повторното воведување на акцизите на патничките автомобили од 1 јануари 2005 година е иницирано врз основа на извршени анализи и согледувања кои наметнаа потреба од интервенција во овој сегмент.

Оваа мерка се очекува да влијае врз намалувањето на трговскиот дефицит во платниот биланс на Република Македонија, преку поместување на потрошувачката на патничките автомобили со многу висока зафатнина кон автомобили со пониска зафатнина на моторот.

Имено по укинувањето на акцизата и по континуираното намалување на царинските стапки на автомобилите дојде до сериозно одлевање на девизи од земјата за увоз на патнички автомобили. Овој процес доведе до тоа увозот на автомобили да стане втора по вредност ставка на увоз на поединечен производ, веднаш по увозот на нафта. Имено во 2003 година за увоз на автомобили се

одлеани 59 милиони долари, а веќе во оваа година за само 10 месеци 94 милиони долари.

Нашите прокеции говорат дека годишниот увоз ќе го достигне нивото од 120 мил долари, дуplo од 2003 година. Очигледно е дека укинувањето на акцизите и намалувањето на царините се пренесе како ефект кон купување на полуксузни возила, при што во структурата на цената на автомобилите сега далеку поголемо учество има увозната цена, која е девизна компонента а помало учество имаат вкупните давачки кои се денарска компонента.

По влезот во Светската трговска организација и превземените обврски со Спогодбата за стабилизација и асоцијација, во 2005 година ќе дојде до дополнително намалување на царинските стапки на новите патнички автомобили и наместо 8% и 10% ќе изнесуваат 4% за возилата што се увезуваат од земјите од ЕУ и 5% што се увезуваат од останатите земји членки на Светската трговска организација..

Намалувањето на царинските стапки не е извршено во некои категории моторни возила и тоа согласно спогодбата за влез во СТО. Затоа предлагаме диференцирано оданочување со акциза на патничките автомобили и тоа:

За патничките автомобили до 1.000 цм³ каде што вредноста е и најниска не се воведува акциза, заради што и вкупното оптоварување на оваа категорија возила ќе се намали.

Исто така, во втората група на патнички автомобили од 1000 до 1.500 цм³, која е најобемна по бројот на увезени патнички автомобили и кај која царинската стапка е еднаква, се воведува акциза во висина од 15.000 денари. Овој износ е понизок од намалениот износ на царината која ќе се применува од 01.01.2005 година со што ќе предизвика намалување на вкупното оданочување на патничките автомобили и во оваа категорија.

Во категоријата на патнички автомобили над 1.500 цм³, се воведува акциза во зависност од работната зафатнина на моторот и во зависност од висината на царината по категории патнички автомобили. Предложените износи на акцизи се пониски кај автомобилите до 2000 цм³, а потоа се зголемуваат пропорционално. Очекуваме тоа да предизвика поместување на потрошувачката на патничките автомобили, не по број туку со повисока зафатнина на моторот кон автомобили со пониска зафатнина на моторот кои се и поефтини, што позитивно ќе влијание врз платниот биланс. Тоа е нашата единствена цел со оваа мерка. Што се однесува до фискалните ефекти од оваа акциза, таа делумно ќе се неутрализира со намалените

царини за истите производи, а евентуалните повисоки буџетски приходи не се земени предвид бидејќи буџетот е правен со поголем степен на претпазливост, односно поконзервативно. Со овие мерки нема да бидат погодени оние кои ќе купат автомобил до 1.500 цм³, а тоа се над 90% од граѓаните.

Прилагодувањето на акцизите кај цигарите е од структурна природа. Според Директивите за акцизи на Европската Унија пропишана е минимална стапка на акциза од 57% за најпродаваната ценовна група на цигари во Европската Унија. Во Македонија таквото оптоварување во моментот е значително пониско. Јасно е дека нашето прилагодување кон Европското законодавство е неминовно. За да не се предизвика нагло зголемување на акцизата пред влегувањето на Република Македонија во Европската унија во иднина, се предлага постепено поместување кон минималната стапка на акциза за цигарите во Европската унија и тоа за 10% секоја година од 2005 до 2007 година не 10% процентни поени, како што во јавноста зборуваше

Од 2005 до 2007 година овие измени на висината на комбинираната акциза ќе предизвикаат само минимална промена на висината на малопродажните цени на цигарите од околу 3,3% просечно годишно во идните три години.

Со овој предлог во 2007 година учеството на акцизата ќе достигне кај цигарите ниво од 39% од малопродажната цена на најпродаваната ценовна група. Очигледно сеуште многу под минималната стапка на ЕУ од 57%, ќе треба и понатамошно прилагодување.

Што се однесува до структурата на расходите на Буџетот во 2005 година предвидени се одредени промени, но кај нив и понатаму видно место ќе имаат платите и социјалните давачки, пред се како резултат на сеуште значителното учество на расходите за исплата на тековните трансфери. Вкупните расходи на централниот буџет се планирани на ниво од 59 милијарди денари, што претставува незначително номинално зголемување од 1,2% во однос на 2004 година, што е во согласност со определбата на Владата на Република Македонија за рационално трошење на средствата на даночните обврзници. Во тие рамки вообичаено најголемо учество имаат тековните расходи.

Но дозволете ми на ова место да се осврнам на две важни прашања во врска со тековните расходи. Прво, зошто во буџетот има расходи за плати во висина од 21,76 млрд денари или околу 1/3 од вкупните расходи и отприлика уште толку за разни социјални давачки и трансфери.

Најнапред за бројот на вработените во буџетските институции, затоа што од тоа во најголем дел зависи и ставката за плати во буџетот. Во овој момент на платен список на буџетот се 70218 лица. Значи, не се ниту 100000, ниту 120000, ниту некоја друга бројка како што најчесто се зборува во јавноста или од страна на некои медиуми кои знаат или не знаат, или не сакаат да ја знаат вистината па пишуваат. Но тоа е нивен проблем, па макар го пишувале тоа и еднаш неделно. Понатаму, од тие 70218 во образованието се вработени 29661 лице односно 42,2 % од вкупно вработените во буџетските установи. Во Министерството за внатрешни работи и полицијата и во Министерството за одбрана и Армијата на Република Македонија се вработени дополнителни 21533 лица или 30,7% од вработените. Ќе се сложите дека овие 72,9% од вработените кои се професори, наставници, полицајци, припадници на АРМ и сродни професии не се и неможат да бидат класична државна администрација. Ако на нив ги додадеме 2367-те вработени во културните институции (театри, музеи и слично) и 3314 вработени во институциите за детска заштита (градинки, предучилишно образование и слично), а тоа се дополнителни 8,1%, ќе стигнеме до бројката од 81,0%. Вработените во судството се дополнителни 2603 односно само 3,7% и со нив кумулативно стигнавме до 84,7%. Преостанатите 15,3% нешто над 100 илјади се и министри, и пратеници, и службеници, и разузнавачи, и инспектори, и чувари во затвори, и дипломати, и геодети, и вработени во МАНУ, обвинители, и правобранители, и многу други кои ја сочинуваат државната администрација која сите ја критикуваат дека е преголема. Дали е така - оценете сами. Владата смета дека и тука се можни одредени дополнителни заштеди, но тие имаат своја граница од која неможе да се оди подолу.

Дозволете да соопштам дека во декември 2003 година во буџетските институции имаше вработено 71227 лица. Во моментот реков дека се 70218. Значи, до денес успеавме да го намалиме бројот за 1009 вработени и тоа го сметам за наш успех. Доколку повеќе што Владата во исто време ја спроведува и уставната обврска за соодветна и правична застапеност на заедниците во јавната администрација и установи. Оваа политика ќе продолжи и во 2005 година и понатаму за што се обезбедени средства за припадниците на заедниците во буџетот.

Во наредната година во буџетот се обезбедени средства за плати за сите 70218 вработени и плус за оние кои по програмите за заедниците се во фаза на усовршување и вработување, или наскоро ќе се вработат.

Владата усвои и план за натамошна реорганизација и структурни прилагодување на буџетските институции и администрацијата. Набрзо ќе Ви бидат

доставени Законот за органите на управата и другите закони со кои ќе се предложи некои институции да се спојат некои да згаснат, а некои да се реорганизираат, некои да се дивестираат или да се приватизираат. Тоа ќе овозможи понатамошно намалување на вработените во буџетските институции и реформи на јавната администрација. Во исто време ќе продолжи процесот на декомпресија на платите на државните службеници се до април 2006 година, и за што исто така се обезбедени средства во Буџетот и за 2005 ќе бидат обезбедени за 2006 година.

Би сакал да Ве информирам дека Владата ги направи и пресметките за усогласување на платите на избраните и именуваните лица со реалноста и со постојните законски решенија. Набрзо ќе излеземе во јавноста со пресметките кои ги имаме и ќе го слушнеме гласот на јавноста и сугестиите, вклучувајќи ги и Вашите, па потоа ќе ја донесеме одлуката. Меѓутоа нивото на плати на пратениците и министрите на пример, од околу 400 евра месечно веројатно е неодржливо на долг рок. Останува и понатаму да се разговара со вработените и со синдикатот за статусот на оние за кои декомпресијата не се однесува, а се на платен список на буџетот. Тие претставуваат околу половина од вработените во буџетот, тие што ги спомнав претходно.

Друг важен аспект на овој проблем за платите во Буџетот е застапеноста на заедниците во вкупната бројка на вработени во буџетските институции. Оваа година има виден прогрес на ова поле. Денес од вкупно вработените во буџетот Македонците изнесуваат 81,1%, Албанците 13,8%, Турците 1,3%, Србите 1,7%, Власите со 0,5%, Ромите со 0,5%, Бошњациите 0,3% и други со 1%. Овие односи ќе се подобрат веќе во текот на јануари и февруари 2005 година со новите вработувања по основ на соодветна и правична застапеност. На пример веќе во февруари бројката на албанците во Буџетските институции ќе достигне 15%. Таа политика ќе продолжи до исполнување на целта. Нови односи со бројот на вработени и нивната етничка структура ќе се воспостават со процесот на децентрализација во јули 2005 година. Тогаш Владата ќе излезе со конечните ефекти на овој план, затоа што некои од вработените ќе преминат во општинските кои не се Буџетски институции и ќе се воспостават тие нови односи.

И покрај сè предложениот централен буџет обезбедува целосна и редовна исплата на платите на буџетските корисници. Бруто масата за плати во оваа година, претставува зголемување од 2,2% во однос на 2004 година. Вака планираното ниво на масата на плати во себе го вклучува ефектот од декомпресијата на платите на државните службеници со околу 350 милиони денари на годишно ниво, како и

ефектот од дванаесет месечните плати на лицата вработени во текот на 2004 година по разни месеци, а по основ на правичната застапеност на припадниците на другите етнички заедници. Во текот на 2005 година во масата на плати не се планирани средства за нето нови вработувања во органите на државна управа, а новите вработувања ќе се реализираат исклучиво со пополнување на испразнети работни места по основ на природен одлив, пензионирање, структурни промени и слично. Тој ефект ќе придонесе и за дополнително учество на заедниците во веќе спомнатото.

Би сакал да соопштам дека од јануари 2005 година ќе заврши рестриктивната политика по однос на замена на испразнетите работни места и во таков случај Министерството за финансии ќе издава согласности за вработувања во рок од 15 дена. Таа измена на Законот е пред Вас и очекуваме поддршка.

Најголемиот дел од товарот на фискалната консолидација во 2005 година ќе го поднесат дискреционите трошоци во буџетот и тоа пред сè, трошоците за стоки и услуги. Оваа категорија на расходи е планирана во висина од 7.352 милијарди денари што во суштина претставува задржување на нивото од 2004 година. Во рамки на овие расходи предвидени се и средства за навремено и целосно спроведување на локалните избори.

Со предложениот буџет се обезбедува редовна и навремена исплата на пензиите. Вкупниот износ за исплата на нето пензии во идната година изнесува 29.440 милијарди денари што е за 583 милиони денари повеќе во однос на 2004 година. Во првата половина 2005 година ќе заврши исплатата на заостанатите 8% за пензионерите, а редовно ќе се исплаќаат и понтаму заостанатите 48% на пензионерите од МВР, како и пензиите на семејствата на загинатите припадници на безбедносните сили. Во втората половина од 2005 година, ќе започне на долгонајавуваната реформа на пензискиот систем, како концепт на капитално финансирано пензиско осигурување со кој ќе се воспостави двостолбен пензиски систем во Република Македонија. Сите подготовки се завршени, а и почетните активности веќе се завршени. Основните цели кои ќе се постигнат со најавената реформа се: сигурност во остварувањето на правата од пензиското и инвалидското осигурување; осигурување краткорочна и долгорочна солвентност на Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Македонија; максимум сигурност и минимум ризик на системот; гарантирање праведност на пензиите за сите генерации и јакнење на довербата на јавноста во пензискиот систем преку постигнување на другите цели.

За спроведување на овие реформи, а со цел покривање на транзиционите трошоци на Фондот за ПИОМ планирани се средства во висина од 150 милиони денари во буџетот за 2005 година. Средствата се предвидуваат и за понатаму, на долг рок, што ќе ја направи реформата извесна. За таа цел и Министерството за финансии веќе започна со емисија на краткорочни, а набрзо и долгорочни хартии од вредност со цел да ја подржи реформата и да го олесни пласманот на собраните средства од новоформираните приватни пензиски столбови. За тоа повеќе ќе зборувам подоцна.

Обезбедена е редовна исплата на надоместоците на невработените и социјално загрозените семејства, исплата на детскиот додаток и на другите социјални надоместоци, како и рефундирање на придонеси согласно Закон за поттикнување на вработувањето. Ние сме свесни дека овие намени одвлекуваат големи средства од буџетот, па некои од Вас заради тоа го нарекоа и социјален буџет. Но, овие права се утврдени со закон и Владата нема избор дали да ги исплаќа или не. Реформи тука се можни само со измена на тие закони. Обично таквите предлози предизвикуваат негодување и отпор и во јавноста и во Собранието, но друг избор на краток рок нема. Ако сакаме помали социјални давачки од буџетот треба дел од тие социјални закони да се сменат, а за тоа е потребно и мала храброст и одлучност. Некои такви мерки се предложени и во денешниот пакет на закони. Некои односи пак во оваа сфера тешко ќе се надминат и на долг рок затоа што тоа се структурни проблеми. На пример, 69,6% од невработените во Република Македонија се со пониско од средно образование, а само 30,4% се со средно и повисоко од тоа. Со оглед дека голем дел од првие тешко ќе најдат работа заради нивото на образование и неспремноста да се соочат со новите потребни знаења, останува долгорочно да бидат врзани за системот на социјална или друг вид на помош што ја ослабнува буџетската позиција за други намени, пред се развојни. Тоа е затворениот круг на можностите и потребите од кои можеме да излеземе само со порадикални мерки.

За покривање на трошоците на внатрешно раселените лица во втората половина од годината, како и ревитализација на регионите зафатени со кризата планирани се средства во висина од 110 милиони денари во Буџетот.

Буџетската поддршка за структурните реформи во 2005 година во износ од 634 милиони денари е планирана врз основа на Акциониот план за динамиката на решавањето на претпријатијата загубари, ФЕСАЛ 2 аранжманот со, продолжување на започнатите реформи на водостопанските претпријатија, како и започнување на

реформата во ЈП Македонски железници. Во рамките на овие расходи се обезбедуваат законските права по основа на невработеност за вработените од претпријатијата опфатени со реформите. Некои структурни реформи во дел од јавните претпријатија ќе се остварат и со сопствени средства на самите претпријатија.

Трансферот по основа на реформа на јавна администрација, во 2005 година е планиран во износ од дополнителни 657 милиони денари, односно 13,7 % повеќе споредено со 2004 година. Средствата се за натамошните реформи на јавната администрација, са кои ви зборував, а зголемувањето пред сè, се должи на спроведување на реформите во армијата согласно со измените на Законот за служба во АРМ, кој го донесовте вие и усогласувањето со структурата на АРМ согласно стандардите на НАТО.

Во рамки на тековните трансфери предвидени се средства за спроведување на процесот на децентрализација, односно примена на одредбите на Законот за финансирање на единиците на локална самоуправа во втората половина од годината. Расходите за оваа намена во себе ги влучуваат трансферите за извршување на основните функции на општините (дотации од данок на додадена вредност за шест месеци во износ од 377 милиони денари и средствата од 3% од персоналниот данок), како и за спроведување на надлежностите од првата фаза на фискалната децентрализација, кои со денот на почетокот на децентрализацијата стануваат изворни надлежности на самите општини (во износ од околу 436 милиони денари). Со оглед на тоа дека локалните избори ќе се одржат во март а конституирањето на новите општини во текот на април, евентуално мај Владата од практични причини донесе одлука процесот на децентрализација да го започне од средината на годината. Соодветно на тоа и буџетот за 2005 година е конципиран така што тој до јуни ќе функционира како буџет на централизираната власт, а од јули понатаму како буџет на децентрализираната власт. Во такви услови можно е да се случи и нешто непланирано или недоволно прецизно испланирано во буџетот со оглед дека се работи за прецизни месечни пресметки кај кои има и сезонско влијание, на пример, трошоците во образованието. Во таков случај Владата ќе предложи ребаланс доколку има потреба.

Во буџетот се обезбедени средства за кофинансирање на инвестициони проекти финансирани со странски донации и кредити, како и исплата на ДДВ-то и акцизите по тој основ.

Имајќи предвид дека голем дел од претходно наведените обврски се согласно законски решенија и истите претставуваат значајна алокација од Буџетот за 2005 година, сакам да нагласам дека било какво нивно амандманско реалоцирање од буџетот може да создаде суштински и технички компликации.

Едно од најконтроверзните прашања кое предизвика големо внимание во јавноста, вклучувајќи ја и стручната јавност, а секако и бурни дебати на собраниските комисији каде што и вие почитувани пратеници учествувате е нивото на средства за инвестиции кои се двојат од буџетот. Дозволете ми да дадам неколку појаснувања кои во голем дел ќе ја сменат перцепцијата што се изгради во јавноста за ова прашање. Имено најчесто се спомнува дека во буџетот се издвоени средства во висина од 5,74 млрд денари за инвестиции и дека тоа е недоволен износ бидејќи изнесува нешто под 10 % од буџетската потрошувачка. Јас ќе се сломам со едно, а тоа е дека средствата за инвестиции никогаш не се доволно и секогаш може и треба да се инвестира повеќе. Всушност тоа е основен предуслов за развој и одржување на економските активности. Но, тврдењето дека за инвестиции во буџетот се издвоени само 5,74 милијарди денари е неточно. Правата вистина е дека на овие 5,74 милијарди денари треба да се додадат и средствата кои се обезбедуваат од сопствените приходи на буџетските институции, а кои исто така се јавни приходи, врз основа на јавни давачки и се дел од буџетот кој е пред вас. Тие ви се доставени во рамки на буџетот како и секоја претходна година. Од овие средства кои се остваруваат на посебните сметки на буџетските корисници а кои се во висина од 11,2 милијарди денари повеќе од половината, или прецизно 5,93 млрд денари се издвојуваат за инвестиции. Собрани заедно тоа се вкупно 11,67 млрд денари за инвестиции од средствата на буџетот, односно повеќе од двојно од тоа што најчесто се спомнува дека се инвестиции од вкупниот буџет. Инаку тоа преставува 14,7 % од вкупната потрошувачка на буџетот од наредната година под што ги подразбираме даночните средства и сопствените средства на буџетските корисници кои исто така кажав дека се јавни приходи или давачки утврдени со закон.

Но, ако зборуваме за јавната потрошувачка и инвестициите, тогаш на претходните 11,67 млрд денари треба да ги додадеме и средствата за инвестиции од буџетите на четирите јавни фондови кои се составен дел на буџетот и се предложени до вас заедно со централниот буџет. Овие средства вкупно изнесуваат 3,49 млрд денари од кои најголем дел се инвестираат од Фондот за патишта - 3,17 млрд денари и Фондот за здравствено осигурување - 220 милиони денари. Кога и овие средства ќе ги додадеме на средствата од централниот буџет ќе констатираме

дека со денешното или евентуално подоцнежнo усвојување на буџетот за 2005 година ние ќе усвоиме и план за вкупни инвестиции во вредност од 15,16 млрд денари. Се надевам дека ќе се сложите дека ние всушност предлагаме пред Собранието инвестиции од над 15 млрд денари, а не инвестиции од 5,74 млрд денари како што најчесто се говори. Дозволете да го повторам мојот став дека и овие средства треба да бидат поголеми, но и да не се сложам со тврдењето дека од буџетот за кој денес ќе дебатираме се одвоени само 5,74 млрд денари. Исто така знам и дека дел од пратениците оваа аргументација нема да ја прифатат и поинаку ќе ја толкуваат, но вистината е таква и ние нема да можеме по пат на различни толкувања истата да ја промениме. Исто така сакам да истакнам и дека вкупните инвестиции во јавниот сектор се дури и значително поголеми од овие и произлегуваат од инвестициските активности на општините (кои исто така се финансираат од јавни давачки) и значајните инвестиции кои ги реализираат јавните претпријатија во сопственост на државата, а особено неколку од нив. Инвестициите во Македонија, државата дополнително ги поддржува и со издавање на гаранции за договори за заеми кои деловните банки ги склучуваат со меѓународните финансиски институции и кои средства најчесто се насочуваат за развојни цели или за поттикнувањето на малите и средни претпријатија. Најзначајните капитални инвестиции идната година ќе се однесуваат на инвестиции на патната инфраструктура, водостопанските хидросистеми, водоводна и комунална инфраструктура, како и изградба и реконструкции на државните објекти, образовни објекти, здравството и детската заштита. Во рамки на вкупно планираните средства за капитални инвестиции опфатено е и завршувањето на проектите претходно финансирани од продажбата на Телеком и истите се лоцирани во буџетите на ресорните министерства согласно нивната надлежност, затоа не е посебна програма. Обезбедени се средства и за спроведување на Програмата за формирање на стоковни резерви. Врз основа на минатогодишните искуства наредната година како приоритет се поставува редовната и навремена реализација на инвестиционите проекти. За таа цел Владата предлага нови мерки во законите за извршување на буџетот и затоа за нив очекуваме ваша поддршка. Едната мерка е дека во иднина министрите ќе мора уште во текот на јануари да ги предложат програмите до Владата, а таа е должна до крајот на Февруари да ги донесе програмите со цел тие да бидат навремено донесени и да има простор за нивна реализација до крајот на годината. Втората мерка е обврската барем 30 % од средствата да се реализираат во првата половина од годината со цел одговорните а

тоа најчесто се министрите да бидат приморани на утврдување на соодветна динамика на реализација на средствата во текот на целата календарска година.

Би сакал да го истакнам и недоразбирањето кое се однесува на поистоветување на буџетските средства за инвестиции со оние за развој. Имено, овие две категории не се идентични и категоријата на средства за развој е далеку поширока од средствата за капитални инвестиции.

Дозволете ми да истакнам неколку примери. На пример со овој буџет се издвојуваат околу 800 милиони денари за субвенции и трансвери во земјоделието и сточарството. Тие средства не се инвестиции, меѓутоа се многу сериозни средства за поттикнување и развој на земјоделството. Ист карактер имаат и средствата кои се издвојуваат за наука. Дури и вие самите постојано истакнувате дека средствата за наука се средства за развој. Тоа е точно. Во буџетот и за оваа намена се издвојуваат близу 300 милиони денари. Вакви примери можат да се наведат уште многу во различни раздели на буџетот. Дури јас би поставил едно радикално прашање, дали средствата кои се трошат за основно, средно и високо образование во вкупен износ од 10,8 милијарди денари не се средства за развој. По мое длабоко уверување тоа се токму средства за развој и како такви треба да ги третираме затоа што се буџетски инвестиции во најзначајниот економски развоен фактор, а тоа е знаењето. Длабоко сум уверен дека треба поаналитички и понепристрасно да пристапиме кон анализа на различните компоненти во буџетот од аспект на тоа дали се развојни, или потрошувачки компоненти. Утврдениот дефицит од 1% на централниот буџет во однос на планираниот домашен производ оваа година ќе биде за 0,2 процентни поени повисок од 2004 година. Дефицитот во основа ќе се финансира од домашни извори во износ од 6,58 милијарди и тоа по основ на средства од приватизација, користење на депозитни средства на државата кај Народна банка, приходи од сукцесија и емисија на краткорочни трезорски записи и долгорочни хартии од вредност и тоа во нето износ од 2.500 милијарди денари.

Имајќи го предвид досегашниот успех остварен со емисиите на тримесечните и шестмесечните државни записи (започнати во текот на 2004 година), како и големата заинтересираност за пласирање на слободните парични средства во овој безризичен финансиски инструмент (чија исплата ја гарантира државата), Министерството за финансии во текот на првата половина од 2005 година ќе започне со издавање и на долгорочни државни обврзници. За тоа ќе кажам нешто повеќе подоцна.

За платнобилансна поддршка на Буџетот за 2005 година е планирано повлекување на средства по следните основи: втора транша од донацијата од Холандија во износ од 800 милиони денари или 13 милиони евра, целосно повлекување на Заемот за програмско и структурно приспособување од Светската банка во износ од 1.040 милиони денари или 20 милиони УСД и кредит од Европската банка за обнова и развој за претприватизација на ЕСМ (во износ од 1,6 милијарди денари) или 26 милиони евра. При планирањето на задолжувањето, земени се предвид долгиот рок на отплата и степенот на надворешната задолженост на Република Македонија која во 2005 година нема да се зголеми.

На овој начин ќе се обезбеди навремено и неинфлаторно финансирање на јавните расходи утврдени со буџетот за 2005 година.

Покрај спроведувањето на релативно рестриктивната фискална политика во 2005 година, Министерството за финансии ќе продолжи со редовно сервисирање на обврските во земјата и во странство. Во 2005 година за отплата на главницата по основа на надворешен долг проектирани се 2,9 милијарди денари, а по основа за отплата на внатрешен долг (државни обврзници за “старото” девизно штедење, обврзниците издадени во процесот на санација на банките и обврзници за денационализација) ќе бидат издвоени 4,4 милијарди денари.

Кога веќе ги споменав обврзниците за денационализација се надевам дека нема да ми замерите ако во оваа прилика се осврнам и на самиот тек на процесот на денационализација во 2004 година. Би сакал тоа да го направам заради фактот дека дел од опозиционите пратеници или партии во текот на оваа година често настапуваа со обвинувања дека процесот на денационализација е запрен. Тоа често го потенцираат и дел од пишаните медиуми. Во нашата држава законот за денационализација се донесе во почетокот на 1998 година и се дополни во 2000-та година. Практичната примена на законот започна во септември 2000 година. Оттогаш до септември 2004 година вкупно се примени 19.185 барања за денационализација. Од нив до крајот на 2002 година се поднесени 8.931, а само во периодот од јануари до мај 2003 се поднесени дополнителни околу 10.000 барања. По мај 2003 година бројот на поднесените барања е незначителен. Целиот процес согласно законот го водат комисии формирани во рамки на Министерството за финансии. Можам да ве уверам дека процесот на денационализација се одвива без застој и со забрзано темпо. Тоа и ќе го илустрирам. Во првите 27 месеци од овој процес, поточно од септември 2000 до септември 2002 донесени се вкупно 5.529 решенија за денационализација. Во периодот од јануари 2003 до септември 2004

година оваа Влада за 21 месец донесени се 6.375 решенија. Односно за период кој е помал за 6 месеци донесени се 846 решенија повеќе. Или поинаку кажано во време на претходната влада просечно месечно се донесувале по 205 решенија за денационализација а во времето на оваа влада просечно месечно се донесуваат по 306, односно по 101 решение месечно повеќе, 5 секој работен ден, просечно повеќе. Врз основа на ова Ве молам самите да донесете своја оценка за темпото со кое се одвива денационализацијата во Македонија во 2003/04 година. Во овој момент близу 65 % од поднесените барања Министерството за финансии веќе донело решенија или вкупно над 12.000 решенија. Со тоа досега е вратен имот во износ од над 36.500 м2 станбен простор, над 122.000 м2 деловен простор, околу 1,3 милиони м2 градежно земјиште, над 600 милиони м2 земјоделско земјиште и близу 18 милиони м2 шумско земјиште. Ќе Ви изнесам уште еден аргумент. Досега се донесени 3.230 решенија за денационализација со кои е даден надомест во вид на обврзници. Вкупната вредност на издадените обврзници е над 5 милијарди денари или близу 90 мил евра. Овие обврзници се издадени за следниве години: за 2001 година 2,5 мил евра; за 2002 година 39,5 мил евра и за 2003 година 47 мил евра. Ве известувам дека врз основа на решенијата од 2004 година Министерството за финансии набрзо по Новата година ќе емитува обврзници во вредност од околу 53 мил евра. Видливо е дека секоја наредна година се емитува се поголема вредност на обврзници за денационализација. Затоа сега јавно прашувам: Како е можно процесот да е запрен, а секоја наредна година Министерството за финансии да донесува се повеќе решенија и како е можно во услови на запрен процес најголемата емисија на обврзници за оваа намена да биде во оваа 2004 година? Овој процес е сложен и постојат сложени случаи кои добиваат судска разрешница, па затоа и подолго траат. Меѓутоа врз основа на таквите случаи неможеме да носиме генерални заклучоци. За овој процес повеќе нема да коментирам, но сметам дека треба да се има доблест да се прифати фактот дека процесот на денационализација најбрзо се одвива токму во годините 2003 и 2004.

Но, почитувани пратеници да се вратиме на буџетот. Во наредниве минути ќе соопштам некои дополнителни важни промени кои ги предлагаме по одделни корисници и кои преставуваат промена на политиката во споредба со досегашната. Најнапред во буџетот на двата нови раздели за Државната комисија за спречување на корупција и за Државната изборна комисија се интегрирани за прв пат на годишно ниво со сопствени средства, сопствена администрација и потреби. Со тоа и од буџетски аспект нивната независност станува целосна. Само да потсетам дека

досега тие беа во рамки на буџетот на Собранието на РМ. Нови корисници се и Дирекцијата за заштита и спасување која е основана заради реформите во таа област. Во иднина треба да очекуваме и појавување на нови буџетски корисници и згаснување на некои од постојните согласно со определбата на Владата за хармонизација на функциите на нашата држава и на институциите со оние во Европската Унија.

Огромни промени на расходната страна се забележуваат кај Министерството за Одбрана и МВР. Кај двата корисника нивото на средства драстично се зголемува и тоа кај МВР заради превземање на функцијата на граничното обезбедување која започна во 2004 година и ќе продлжи и во текот 2005 година. При тоа од МО во МВР се пренесуваат вработените, објектите, трошоците и други работи за потребите на граничната полиција. Во Министерството за одбрана средствата драстично се зголемуваат заради определбата на РМ и на ова Собрание за интегрирање во НАТО. Во оваа година за прв пат ќе почнеме да одвојуваме 2,3 % од БДП за потребите на одбраната што е во рамки на НАТО стандардите за одвојување на средства за одбрана во висина од 2,3 - 2,6 % од БДП. Во клучната година на финансиската реформа на одбраната 2005 година, започнуваме со минималниот стандард на НАТО, и тоа сепак за РМ е голем напредок. Вкупниот ефект кај одбраната од пренесувањето на граничното обезбедување во МВР и зголемување на средствата за одбрана по НАТО стандардите ќе изнесува нешто помалку од 1 млрд денари. Оваа буџетска реформа, заедно со реформата која се одвива внатре во МО и АРМ ја приближува Македонија кон целта за добивање на покана за членство во 2006 година во НАТО.

Во разделот на Министерството за правда се предвидени дополнителни 10 мил. денари за реформа на судството, но дозволете во оваа прилика да укажам дека главните средства за спроведување на реформите во оваа област ќе бидат обезбедени од заем од Светската банка во висина од 10 мил. долари, односно околу половина млрд денари. Со ова сакам да ги негирам и тврдењата дека не се обезбедени средства за реформи во судството. Напротив. Повлекувањето на тие средства ќе зависи исклучиво од нашата спремност да ги спроведуваме и да издржиме на тие реформи.

Во функциите на државата се обезбедени средства за измирување на обврските кои по разни основи и со закони ги превзела оваа држава, како и средства за остварување на реформите. Вкупната вредност е 15,1 млрд денари. Дозволете ми како куриозитет да Ве информирам дека од страна на Вас пратениците се поднесени

амандмани со кои предлагате пренамена од овие средств во висина од 4,7 млрд денари а вкупно со амандманите предлагате се предлага пренамена од 9,6 млрд ден.

Битна структурна промена се предлага во програмите за поттикнување на земјоделството каде што Бладата во оваа година ги зголеми средствата за над 25%, односно за дополнителни 100 мил денари. Целта е дополнително стимулирање на земјоделците и земјоделското производство.

Значајно зголемување на средствата во висина од 350 милиони денари е предвидено кај Бирото за стоковни резерви. Дел од тие средства директно или индиректно ќе послужат и за дополнително поттикнување на дел од земјоделското производство и на некои други индустриски гранки. Пред околу три месеци ова Собрание на предлог од Владата го донесе новиот Закон за стоковни резерви. Тој е изготвен согласно сандардите и препораките на ЕУ и СТО. Владата сега започнува процес на долгорочно планирање и финансирање на стоковните резерви. Во 2005 година ќе продолжиме со уште поинтезивна консолидација на резервите согласно Законот што е и наша уставна обврска. Само да потсетам дека во Уставот на РМ член 68 ст.1 алинеја 11 се утврдува дека Собранието на РМ одлучува за резервите на Републиката. Ова досега никогаш не било случај. Сега Собранието за прв пат ќе донесе среднорочна програма за стоковни резерви. Таа е пред Вас. Со неа утврдуваме државата да чува резерви во денови на потрошувачка и тоа: на пченица за 90 дена; на пченка и јачмен за по 30 дена; на сол и масло за јадење за по 45 дена и нафтени деривати за 90 дена. Ќе се чуваат и лекови. Понудена е и динамика на формирање на резервите за 2005, 2006 и 2007 година и нивно финансирање. Врз основа на оваа програма, која се надевам дека ќе ја одобрите, на крајот, Владата во февруари 2005 година ќе ја донесе и годишната програма. На крајот од 2005 година ќе имаме резерви од пченица за 90 дена, пченка за 30 дена, јачмен за 18 дена, сол за 30 дена, масло за јадење за 40 дена и моторни бензини, зависно од палетата помеѓу 46 и 80 дена и лекови согласно потребите. До крајот на 2006 година сите резерви ќе бидат потполнети согласно среднорочната програма а само на некои нафтени деривати ќе се потполнат заклучно со 2010 година за што се обврзавме и со одговорите на Прашалникот од ЕУ. Со ова ќе се затвори едно големо и непотребно долго одолговлекување на решавањето на овој проблем во нашава држава.

Во сферата на високото образование обезбедени се средства за работа на новоформируваниот трет државен универзитет.

За финансирањето на потребите од културата во 2005 година Владата не ги намали средствата за 60 мил. ден како што утврдила Комисијата за култура на Собранието туку ги зголеми за 15 мил денари ако ги погледните заедно разделите на Министерството за култура и разделот за финансирање на дејности од областа на култура, затоа што за реформите некои средства од финансирањето преминаа во Министерството за култура.

Има и други измени за кои нема потреба да зборувам бидејќи се елаборирани во текстуалниот дел од член 1 на буџетот кој оваа година како новина ќе се објави во Службен весник на РМ заедно со буџетот.

Почитувани пратеници.

Дефинираната фискална и буџетска политика за идната година е во согласност со политиката на Владата на Република Македонија за склучување на структурни и развојни аранжмани со меѓународните финансиски институции, пред се ММФ и Светската банка и подготовка за претстојните економски и структурни реформи и реформи кои ќе не доведат до побрзо приближување кон ЕУ и НАТО.

Нам ни претстојат договори за нови аранжмани со ММФ и со Светската банка во кои покрај класичните елементи за макроекономска стабилност, фискална издржливост и платнобилансна соработка со институциите, посебен акцент ќе ставиме на подобрување на бизнис климата во земјата, унапредување и либерализација на пазарот на работна сила, континуитет на реформите за прилагодување на управувањето со јавниот сектор, реформи во здравствениот и пензискиот фонд и други структурни реформи. Но, она во што Ве уверувам е дека владата во рамки на сопствената политика ќе доврши некои започнати или ќе започне сосема нови структурни реформи чија реализација ќе трае во наредните три години.

Од 2005 година Македонија ќе почне на современ начин да управува и со јавниот долг. Овој долг во последниве години покрај со традиционалниот надворешен јавен долг се зголеми и со прилично обемен домашен јавен долг пред сè по основ на издадените обврзници за старото девизно штедење и денационализацијата, а од 2004 година и со емисијата на државните хартии од вредност односно трезорските записи. Овој процес ќе продолжи. Заради успешно управување со долгот ќе ја воведеме за првпат во Република Македонија законската рамка и ќе ги дефинираме носителите на долгот, критериумите и лимитите за задолжување во земјата и странство како и издавањето на гаранции.

Ќе имплементираме среднорочна стратегија за управување со долг, која ќе се одобрува од Собранието и ќе се ажурира на годишна основа. Со Стратегијата, начелно, ќе се утврдуваат целите на управување со јавниот долг, критериумите за задолжување, висината на задолжувањето, рочноста, структурата и начинот на сервисирање на јавниот долг.

Ќе се дефинираат намените за кои може да се задолжува државната власт, постапката на задолжување и тоа преку склучување и на договор за заем, и преку издавање на државни хартии од вредност, како и постапката на издавање на државни гаранции. Иницијатива за поведување преговори за склучување на договор за заем, како и иницијатива за издавање на државна гаранција, носителите на јавниот долг ќе можат да го поведат само по претходна согласност на Владата на Република Македонија. На овој начин, Владата преку Министерството за финансии во целост ќе ја преземе одговорноста за доследно применување на критериумите за задолжување, како и за почитување на лимитите на задолжувањето, кои се пропишани во Стратегијата што вие ќе ја донесете. Ова, во крајна инстанца, ќе оневозможи неконтролирано и некоординирано задолжување од страна на носители на јавен долг во државава.

Посебни процедури се разработени и доставени до вас за задолжување на јавните претпријатија и трговските друштва кои се во целосна или во доминантна сопственост на Републиката.

Опфатена е и транспарентноста во поглед на јавниот долг, како многу значајна, бидејќи истата ја потврдува заложбата на Владата да го намалува нивото на вкупниот јавен долг во однос на бруто домашниот производ, користејќи ги притоа сите мерки на економската и фискалната политика кои ги има на располагање и воедно, имајќи ги предвид сите ограничувања кои се дадени во однос на јавниот долг.

За овие цели Вам Ви е доставен Законот во прва фаза. Владата ќе го достави на конечно усвојување Законот во текот на март-април 2005 година. Во меѓувреме се прават сите подготовки за спроведување на Законот. Веќе во јануари во Министерството за финансии ќе се формализира Секторот за управување со јавниот долг. Политиката на Владата е и ќе продолжи да биде вкупниот јавен долг да се држи под контрола и со него ефикасно да управува. За таа цел и во иднина вкупниот јавен долг ќе се одржува на ниво под 60% од БДП, а само надворешниот под 40% од БДП. Во тие маргини, дури и во отежнати услови правиме напори за намалување на јавниот долг. Тој во 2005 година ќе биде на ниво од 36.9% од БДП.

Се прават напори нето долгот да се намалува, а во оваа 2004 година, на пример, Република Македонија врати долг кон странство во износ од 132 милиони УСД, а се задолжи со 130.9 милиони УСД, што значи дека отплатите се повисоки од новите задолжувања.

Во 2005 година предвидени се поголеми отплати кон странство од сметката на Централната Влада за 7,1 милиони УСД во однос на 2004 година, додека износот на задолжување ќе се намалува за 3,3 милиони УСД во однос на 2004г. Вкупниот ефект е помала задолженост во 2005 година во однос на 2004г за 10,4 милиони УСД.

Кога сме веќе кај политиката на јавен долг да кажеме и дека во оваа година за прв пат издадовме трезорски записи за фискални и буџетски цели. Тоа беа краткорочни тримесечни записи, а веќе во четвртиот квартал од оваа година издадовме и шестмесечни записи, кои првично беа планирани да се издадат во 2005 година. Со нивното издавање активно влијаеме на реструктурирање на долгот од надворешен кон домашен, подобро ја планираме ликвидноста на Буџетот, го развиваме финансискиот пазар во државата, ја помагаме монетарната политика и воведувам нов и ефикасен извор на финасирање на дефицитот.

Во 2005 година покрај 3 и 6-месечните записи, кои се краткорочни по природа, државата ќе издаде и долгорочни хартии од вредност (обврзници) со рок на доспевање од над 12 месеци. Нивната рочна структура ќе биде 12-месечна, кои ќе ги емитуваме во јуни 2005 година, и подолгорочни од тоа во втората половина на 2005 годината. Со тоа ќе придонесеме за збогатувањето на финансиските инструменти на пазарот. Досега издадените записи се веќе ликвидни и со нив се тргува на Македонска берз за долгорочни хартии од вредност. Нивната ликвидност, а особено ликвидноста на идните обврзници кои се проектирани во Буџетот ќе се зголеми и со воведувањето на дополнителната можност за тргување преку шалтер. Овој механизам е веќе дизајниран од страна на Народната банка и Министерството за финансии и ќе профункционира на самиот почетокот од 2005 година. Вкупната емисија на нови државни хартии од вредност е планирана на ниво од 2,5 милијарди денари и тоа е вградено во Буџетот.

Во овој момент ние одиме дури и подалеку. Заедно со Народната банка ја истражуваме можноста за емисија на држани хартии од вредност за монетарни цели, која пракса е прифатена во современите и развиени економии. Ги проучуваме светските искуства и се подготвуваме евентуално и во текот на 2005 година да го преземеме тој чекор. Со тоа дополнително ќе ја релаксираме монетарната политика. Нашата цел е на долг рок благајничките записи како монетарен инструмент на

Народната банка да се заменат со државни хартии од вредност, емитувани од трезорот на Министерството за финансии, а кои пак Народната банка ќе може да ги користи како свој монетарен инструмент со тргување. Сето ова поволно ќе влијае на нивото на каматните стапки на македонската економија.

Натамошен импулс во развојот на пазарот на капитал, нови можности за инвестирање во различни видови хартии од вредност и индиректен придонес во зголемувањето на националното штедење очекуваме и со претстојната реформа на пензискиот систем во РМ. За тоа веќе зборував.

Реформите ќе продолжат и во сферата на регулативата на пазарот на капитал и хартиите од вредност. Потребата од овие реформи произлезе од истражувањата на законодавствата на повеќе држави, развиени земји и земјите во развој, како и од определбата за натамошно усогласување на македонската регулатива од областа на хартиите од вредност со Директивите на Европската Унија и принципите и стандардите на ИОСКО (Меѓународната организација на Комисии за хартии од вредност).

Се воведуваат следниве новини:

- Терминолошки ќе се усогласат повеќе поими со веќе усвоените термини во секојдневното функционирање на пазарот на хартии од вредност во Република Македонија и поимите кои се употребуваат во развиените пазари

- Ќе се допрецизира постапката за издавање на нови хартии од вредност по пат на јавна понуда. Имено, се зголемува рокот за реализација на јавната понуда на 12 месеци; Се воведува процент на успешност на емисијата преку јавна понуда кој изнесува најмалку 60% од хартиите од вредност понудени во проспектот за јавна понуда. На издавачот на хартијата од вредност ќе му се даде можност да ја прогласи јавната понуда за завршена и во рок пократок од 12 месеци доколку е остварен минималниот процент на запишани и уплатени хартии од вредност и се регулира начинот на рекламирање на емисијата;

- Се либерализира и поедноставува постапката за издавање на нови хартии од вредност по пат на приватен пласман;

- Ќе се дозволи функционирање на повеќе депозитари, сега имаме еден. Ќе се прифати постоење на конкуретни депозитари ако пазарот на капитал во иднина создаде доволно побарувачка за тоа, со Законот можноста ќе се создаде;

- Се зголемува износот на основната главнина потребен за основање на депозитар и се дефинирани органите на управување;

- Се воведува можност од постоење на неколку функционални берзи во Република Македонија:

- Депозитарите и берзите за хартија од вредност ќе се номинираат како саморегулирачки организации;

- Ќе се утврдат забранети вложувања и дејствија на овластени депозитари и берзи;

- Ќе се реструктурира постојниот депозитар на хартии од вредност со тоа што ќе се изврши трансформација на депозитарот во профитно акционерско друштво и ќе се напушти концептот секоја членка да мора да биде и акционер на друштвото;

- Се прави прецизирање на основите и документацијата врз основа на која може да се изврши нотарскиот пренос на хартии од вредност;

- Се укинува обврската за задолжителна котација на хартиите од вредност со кои се тргува на Берзата;

- Ќе се зајакнат минималните критериуми за котација;

- Утврдени се дозволените методи на тргување на овластените берзи на хартии од вредност;

- Ќе се воведат можностите за вршење на услуги со хартии од вредност од страна на подружница на странско брокерско друштво кое претходно добило дозвола за работа од Комисијата за хартии од вредност.

- Извршено е прецизирање на обврските на брокерските друштва во нивното работење и се воведува забрана за распределба на добивката како дивиденда, доколку таа распределба го оневозможува одржувањето на основната главнина на брокерското друштво. прецизиран е начинот на формирање на експозитура на странско брокерско друштво;

- Се дефинирана улогата на портфолио менаџерот и добивањето на дозвола за работење како портфолио менаџер;

- Прецизирана е обврската за објавување на податоци на акционерските друштва со посебни обврски за известување што се водат во Регистарот на Комисијата за хартии од вредност, и обврските за известување на членовите на органите;

- Ќе се дефинираат забранетите дејствија во работењето со хартиите од вредност како што се: неовластената понуда на хартии од вредност, ценовната манипулација, ширење на неточни информации, користење на манипулативни и измамнички дејствија и др;

- Редефиниран ќе биде составот на Комисијата за хартии од вредност со обврската членовите на Комисијата за хартии од вредност да бидат професионално ангажирани со полно работно време;

- Се врши редефинирање на начинот на финансирање и располагање со вишок на финансиски средства на Комисијата за хартии од вредност и напуштање на каква било врска со државниот буџет, како во поглед на приливот, така и во поглед на одлив на средства од Комисијата.

Со овие мерки во иднина пазарот на капитал ќе биде поотворен и ќе нуди целосна заштита на инвеститорите. Ќе се овозможи негов раст и развој и највисока транспарентност.

Во современите економии покрај регулацијата на пазарите на капитал и хартии од вредност значајна улога има и ревизијата и нејзината регулација. Таа е важен фактор за утврдување на состојбата и вистината за работењето на приватниот и јавниот сектор на микро ниво. Токму затоа отворивме широк процес на реформи во областа на ревизијата. Во текот на оваа година направивме измени во Законот за државна ревизија, донесовме нов Закон за внатрешна ревизија и сега го затвараме кругот со нов Закон за комерцијалната ревизија кој е усогласен со директивите на Европската унија за оваа област. Тој Закон е пред вас во првата фаза. Втората и последна фаза ќе се разгледа во Собранието до јуни 2005 година. Со него ќе се усогласи оваа област со светските искуства, а професијата станува целосно независна и саморегулирачка. Ревизијата ќе се заснова на светските стандарди и ќе овозможи на сите заинтересирани за нивните услуги да имаат добри и квалитетни информации за работењето на компаниите во кои имаат акции или со кои деловно соработуваат. Колку поефикасна ревизија имаме толку се подобри информациите за состојбата со компаниите. Но и ревизорските куќи ќе имаат поголема одговорност за ревизиите и ревизорските извештаи што тие ги изготвуваат бидејќи тие се најрелевантен сигнал за сегашните сопственици и менаџери и идните инвеститори. Мерките и механизмите на законот се токму во таа насока. Согласно со тоа можностите за нарачување на “фризирани” ревизорски извештаи ќе бидат намалени, а можностите ревизијата да даде инвестициски сигнал за компанија која е во загуба или на која и се заканува стечај треба да биде целосно елиминирана.

Заради сето ова ќе ги пренесеме обврските и одговорностите за сертификарање и функционирање на оваа професијата од Министерството за финансии на професионалната асоцијација на ревизори односно на Институтот за овластени ревизори. Тоа подразбира донесување на професионална регулатива,

перманентен мониторинг на процесот на нивно имплементирање, професионално усовршување, учество во испитот, спроведување на испитот, иницирање на постапка за одземање на сертификат итн. Министерот за финансии ќе формира Совет за унапредување и надзор на ревизијата, со цел да го поттикнува развојот на професијата, стекнувањето на звањето овластен ревизор како и да ја следи работата на Институтот за овластени ревизори. Исто така значително ќе се променат и условите за извршување и регистрирање на дејноста ревизор.

Во 2005 година ќе се извршат измени во Законот за банки. Со измените ќе се воспостави правен основ за регулирање и управување со пазарниот ризик; ослободување на банките од лимитите за вложување во финансиски институции; зголемување на висината на основачкиот капитал потребен за основање на банка на 5 милиони евра, а ќе се уреди и статусот на досегашните штедилници кои ќе се трансформираат во штедни банки.

Политиката на реформи ќе продолжи со структурни реформи и во реалниот сектор. И за него ќе се обезбеди буџетска подршка. Веќе спомнав во идните 2-3 години ќе биде реформата во судскиот систем, таа реформа ќе има свои реперкусии во политичкиот систем на државата, но и во економскиот систем.

Таа реформа ќе опфати, реформа на материјалното законодавство, реформа на процесното законодавство и структурална реформа.

Реформата на судскиот систем треба да ја зајакне неговата независност и непристрасност, со што ќе се влијае врз зголемување на неговата функционалност и ефикасноста на судството. Ваквите промени позитивно ќе влијаат врз вкупните економски активности во земјата, бидејќи според кажувањата на многумина сегашните неефикасни и долги судски процеси, недоволно функционалната структурна поставеност на судството, корупцијата, неефикасноста во извршувањето на пресудите и слични на тоа појави не само што негативно влијаат на сегашните економски активности, туку и во голема мерка ги одвраќаат и желбите за идните економски активности на потенцијалните инвеститорите.

Реформите ќе имаат за цел подобрување, поедноставување и забрзување на судските постапки. Тука пред се се опфатени подобрувањето на ефикасноста на системот и забрзување на нерешените случаи, префрлување на регистрацијата на компаниите вон од судскиот систем, односно отстранување на регистрацијата на трговски друштва од нивна надлежност на судовите и префрлање на регистарот во Централниот регистар, промена и забрзување на постапките за извршување на судските пресуди и подигнување на транспарентноста на процесите. Владата веќе

преговара со Светската банка за нејзина поддршка на реформите во судскиот систем и подобрување на ефикасноста на судството и забрзување на постапките. Оваа поддршка како што кажав ќе биде во висина од половина милијарда денари, средства кои не се буџетски, но ќе бидат искористени по пат на заем во текот на идните две години. Преговорите за структурата на заемот ќе се договорат во текот на првите месеци од 2005 година.

За оваа цел почитувани пратеници ќе треба да се променат голем број на закони. Некои од нив веќе ги разгледавте, а веројатно ќе треба да се направат и соодветни уставни измени.

Реформите на пазарот на работната сила претставуваат една од клучните компоненти во процесот на зголемување на економските активности и подобрување на инвестициската клима во земјата.

Во овој момент Македонија споредено со светските искуства има прилично ригидно работно законодавство. Таквата негова карактеристика произлегува дури и од споредбата со работното законодавство на ЕУ која важи за регион со прилично високо и ригидно ниво на заштита. Ваквите карактеристики го оптоваруваат приватниот сектор во Македонија и не обезбедуваат доволна заштита од неформалното вработување. Од тоа губат и работодавците и вработените. Работната сила е прилично статична, односно нејзината географска и секторска мобилност е ниска. Правната рамка е дополнително оптоварена со постоење на прилично сложен систем на колективни договори, како и самите рамки за преговори помеѓу синдикатот и работодавците, вклучувајќи ја и државата како најголем работодавец. Нивото на оптоварување на трудот со даноци и придонеси е релативно високо во споредба со нашето опкружувањето и тоа исто така ја намалува конкурентноста и понекогаш ги одвраќа инвеститорите.

Реформите во овој сектор ќе започнат со промени во Законот за работни односи, како и реформи кај другите институции врзани со пазарот на работна сила. Во новиот Закон за работни односи кој ќе биде донесен во текот на 2005 година, ќе бидат содржани и одредени мерки кои ќе влијаат врз зголемување на флексибилноста на пазарот на работна сила, меѓу кои: предвидување на пошироки и многу поедноставни основи за склучување на различни видови договори за вработување на определено време, сезонско вработување, работа со скратено работно време, воведување на формата пробна работа (неколку месеци) со можност за раскин на договорот од двете страни во секое време, поедноставување на

процедурите во случаи на колективни отпуштања во приватниот сектор заради објективни или субјективни економски потешкоии, одредби за поголема флексибилност на работното време и др. Исто така, ќе се иницира можноста за редовно публикување (на годишна основа) на листа на дефицитарни и суфицитарни занимања, можноста за воведување систем на образование на работното место во насока на креирање на работните вештини и зголемување на продуктивноста, како и можноста за реформи во образованието и воведување на кратки и флексибилни програми насочени кон стекнување на практични знаења.

Законот за работни односи ќе се преиспита и со цел да се отстранат прекумерните оптоварувања врз вработените, како што се: дополнителни денови на отсуство од работа со надомест за различни семејни настани; ограничувања за прекинување на договорите за вработување поради економски, технолошки или структурни трансформации, и за регистрација или прекинување на самиот договор за вработување и др.

Со цел за поголема заштита на вработените од евентуалното самоволие и притисоци од работодавците ќе се зајакнат трудовите инспекторати. Особено ќе се зајакне нивната улога во оневозможување на неформалното вработување.

Во текот на 2005 година ќе се преиспита вкупната рамка на воспоставениот систем на колективни договори во насока на поедноставување на системот.

Владата е спремна да почне да го преиспитува целокупниот систем на придонеси од платите. Ќе го преиспитаме начинот на нивното пресметување кое сега е на бруто основа и е прилично сложено. Нашата намера е да го поедноставиме тој систем. Ќе се преиспита висината на придонесите по дејности и гранки која сега се базира на веќе споменатиот сложен систем на законите и колективните договори. Исто така ќе ги преиспитаме и механизмите на собирање на придонесите од страна на фондовите и евентуалното нивно соединување како и можната улога на Управата за јавни приходи во оваа сфера. Во овој момент почитувани пратеници јас не можам да соопштам до какви сознанија ќе се дојде и каква политика ќе предложиме врз основа на овие анализи, ниту со која прецизна динамика ќе се оствари оваа реформа, но можам да изјавам дека во текот на 2005 година ќе ги знаеме одговорите на овие прашања. Верувам дека ќе се сложите со мене дека оваа реформа мора да се одвива многу претпазливо и врз основа на прецизни анализи, вклучувајќи ги сознанијата за светските искуства, искуствата на земјите од ЕУ, како и земјите во транзиција.

Покрај горенаведеното и процедурите за започнување на деловна активност во Македонија исто така претставуваат пречка за потенцијалните инвеститори кои донеле првична одлука да инвестираат во земјата. Владата ќе превземе сеопфатни и долгорочни реформски чекори за подобрување на климата за инвестирање и стопанисување во Република Македонија и за привлекување странски директни инвестиции.

Во 2005 година започнува да се имплементира реформа на деловното окружување и институционално зајакнување. Таа ќе биде поддржана со заем од Светска банка во висина од 10 милиони долари. Носител и координатор на активностите предвидени со овој проект е Министерство за економија.

Реформата треба да го овозможи следново:

1. Побрза и поефикасна регистрација на деловните субјекти, поедноставување на постапката за издавање на дозволи на деловните субјекти, стандардизирање на системот на издавање на дозволи поедноставување на процесот на вршење на пазарни инспекции и подобар пристап на домашни и странски субјекти до информации потребни за започнување и водење на бизнис активности во Република Македонија.

2. Реформа на деловното окружување преку анализа на квалитетот и влијанието на постојните и идните регулативи кои се однесуваат на тоа.

3. Менување на антитрустовскиот режим во Република Македонија со цел да се зајакне конкурентското окружување кое ќе овозможи подобар квалитет на производите и услугите, присутност на различни стоки на пазарот и пониски цени за корисниците на истите. За усогласување на политиките на конкурентност со стандардите на ЕУ ќе се разгледа можноста за спојување на регулаторните комисии за телекомуникации, енергетика и антимонополската комисија односно управа и нивно целосно осамостојување во финансиска смисла.

4. Промени во системот за метеорологија, стандардизација, тестирање на квалитетот на производите со цел да се надминат недостатоците во сегашната регулаторна рамка и институциите, и нивно приближување до најдобрите практики и законодавството на ЕУ.

5. Конечно, поефикасни процедури на стечај и наплата на побарувањата од страна на должниците и поефикасна заштита на доверителите.

Успешната имплементација на овие реформи ќе испратат силен сигнал до странските и домашни инвеститори за напорите на земјата да создаде поволен

амбиент за привлекување на инвеститорите; да создаде поедноставен и транспарентен режим и режим ориентиран кон давање на услуги за административни процедури за вршење на деловни активности како и за напорите на Владата при изнаоѓање на конкретни механизми преку кои би се мотивирале големите странски компании да инвестираат капитал во Македонија.

Владата ќе овозможи одржување на постојан дијалог меѓу приватниот и јавниот сектор во врска со прашањата кои влијаат врз деловното окружување при што ќе се основа меѓуминистерски комитет за координација со цел подобрување на деловното окружување. Со овој комитет ќе претседава премиерот и во него ќе партиципираат министрите за економија, правда, финансии и транспорт со задача да се обезбеди поедноставување на регулативите кои влијаат врз новите бизниси и работење и воведување механизми за систематско подобрување на квалитетот на тие регулативи. Резултатот исто така треба да е поттикнување на домашни и странски инвестиции.

Веќе ги дефиниравме реформите во сферата на катастарот. Тие во 2005 година ќе се интензивираат. Подготвителните активности се веќе започнати и за нив се обезбедени грантови од владите на Јапонија и Холандија.

На сите ни е познато колку слаба точка во нашиот систем сега е катастарот и евиденцијата и регистрацијата на недвижностите. Токму затоа целта на реформите во катастарот и регистрацијата на недвижности е да се изгради ефикасен и делотворен катастар на недвижен имот и систем на регистрација. Тоа ќе придонесе и за создавање на ефикасни пазари на земјиште и недвижности. Фокусот на реформите ќе се насочени кон :

1. Забрзување на формирање на катастарот на недвижности и регистрација на права;

2. Подобрување на процесите и постапките на административните процедури и воведување на автоматизација и информациска технологија за воведување, имплементација и следење на минималните стандарди за услуги на регистрација на трансакциите на имот;

3. Подобрување на капацитетот на кадровската структура на Државниот завод за геодетски работи и

4. Развивање на капацитетите на самата Влада со цел формулација на политиката за поголема ефикасност на пазарот на недвижности и имот.

Реформата ќе биде среднорочна, зборувам сеуште за катастарот, и ќе трае до 2010 година. Ќе се финансира од буџетот со 2 мил долари и со средства од Светската Банка во висина од 14 мил долари. Законот ќе биде доставен во Собранието најдоцна до март 2005 година, а завршната имплементација на проектот ќе започне во втората половина на 2005 година.

По завршување на сите активности предвидени со Проектот за катастар, поточно до 2010 година се очекуваат следните резултати од проектот:

1. Катастарот на недвижности да ја покрива целата територија на Република Македонија;

2. Да има воспоставен целосен Катастар на недвижности и регистрација на права во урбани и периферно-урбаните средини; Поедноставени постапки за претворање на катастарот на земјиште во катастар на недвижности односно (претворање на права на посед во сопственички права) во руралните области;

3. Сите трансакции ќе се регистрираат за 1 ден во сите канцеларии на Државниот завод за геодетски работи;

4. Државниот завод за геодетски работи ќе стане самофинансирана владина агенција која ќе работи според современа деловна практика;

5. Сите катастарски премери ќе бидат извршувани од страна на приватни геодети;

6. Ќе се воспостави функционален механизам во Владата за формулација на земјишните политики во иднина.

Со оваа реформа ќе се подобри сигурноста на сопственичките права и перформансите на пазарот на имот. Ова ќе ги поттикне приватните инвестиции, особено странските и ќе создаде нови работни места. Со намалување на времето потребно за воспоставување на катастар на недвижности ќе ги подобриме стандардите на услуга за регистрација на трансакциите со имот од повеќе недели на само еден ден. Овие подобрувања, заедно со кампања за јавната свест и телефонските линии за граѓаните, ќе помогнат и во намалување на корупцијата при регистрација на трансакциите со имот.

На оваа седница пред Вас, почитувани пратеници е и текстот на Законот за приватизација и закуп на градежно земјиште во државна сопственост, во последната - трета фаза. Тој ќе има сериозни буџетски импликации. Веќе цела година Собранието расправа за оваа важна реформа на градежното земјиште. Конечно во 2005 година Законот ќе се спроведе. Неговата основна цел е да се приватизира градежното земјиште на кое сега физичките и правните лица имаат еден вид на

квазисопственост во вид на право на користење. Македонија неможе и понатаму да остане со државна сопственост врз изграденото градежно земјиште. Тоа е анахроно. Уште повеќе што во минатото е воведена категоријата “право на користење” која не е приватна сопственост, а од друга страна пак има траен карактер. Реформата во Македонија во оваа сфера доцни цела една деценија. Затоа приватизацијата сега треба да биде брза и ефикасна, но и да го респектира нашето чудно правно наследство, особено тоа од социјализмот. Приватизацијата ќе се врши со плаќање на непазерен надомест, освен за оние кои имаат поранешна сопственост и кои нема да платат надомест воопшто.

Нема да има правни празнини во кои ќе има случаи кои неможат да се категоризираат во системот. Основната опција е: Градежното земјиште да се купи или статусот да се трансформира со давање под закуп од страна на државата. Владата предвидува големи погодности за приватизацијата на ова градежно земјиште во државна сопственост и ги повикуваме и граѓаните и правните лица да пристапат кон поволностите што Владата ги нуди. Од овие мерки корист ќе имаме сите - и граѓаните и правните лица кои ќе се стекнат со сопственост на градежното земјиште на кое имаат право на користење, и јавниот сектор и државата, кои ќе имаат предвидливи и издашни извори за финансирање на очигледно сѐ поголемите државни потреби. Ние би сакале овој процес да тече забрзано и брзо да се заврши. Затоа и Владата ќе започне кампања за промоција на овие погодности. По приватизацијата, корист ќе имаат новоформираните општини во чии каси ќе се слеат приходите од даноците на имот во кои спаѓа и градежно земјиште.

Но, да не забораваме дека сопственоста на градежното земјиште е и еден од условите за инвеститорите и домашни и странски да бидат посигурни и похрабри. Имено, ова е мерка од која сите добиваат.

Во политиката на структурните реформи во идната година Владата ќе го насочи своето внимание и кон јавните претпријатија. Ќе бидат довршени некои од започнатите реформи, а ќе бидат отворени и нови структурни реформи кај некои од најважните јавните претпријатија. Главните реформи ќе бидат насочени кон Електростопанство на Македонија, Македонски железници, Јавното претпријатие за стопанисување со станбен и деловен простор, Македонски шуми, Македонската радио телевизија и Водостопанските претпријатија.

Преструктурирањето на ЕСМ веќе е во поодмината фаза. Законите за преструктурирање и за претприватизација се донесени, поделбата на ЕСМ е направена и сега сме во фаза на формирање на две нови претпријатија - за

производство и дистрибуција и за пренос на електричната енергија. Моделот на приватизацијата во моментов се изготвува. Владата и раководството на ЕСМ ќе направат напор за завршување на најголемиот дел од активностите и приватизација на производството и дистрибуцијата до крајот на 2005 година, а дел од активностите веројатно ќе продолжат и во 2006 година. Од оваа приватизација (слично како и од онаа на телекомот) очекуваме значаен девизен прилив кој на среден рок ќе го зацврсти нивото на девизните резерви на државата а со тоа позначително ќе ја релаксира монетарната политика. Тоа ќе има соодветно влијание и на фискалната политика во иднина. Затоа приватизацијата на ЕСМ покрај структурни и енергетски промени ќе предизвика и соодветни макроекономски прилагодувања, особено во фискалната и монетарната сфера.

Преструктурирањето на МЖ ќе започне во почетокот на 2005 година. Ќе се донесе закон за преструктурирање и поделба на МЖ на две компании, една за железничката инфраструктура и една за железнички транспорт. Во меѓувреме се прават напори за олеснување на должничкиот товар на МЖ при што Владата го превземе на себе товарот на кредитните и други обврски на МЖ кон странство. За жал во процесот на трансформација ќе мора да се изврши и процес на рационализација на прекубројните вработени за околу 800 до 900 лица. Средства за нивните испратнини и социјални пакети по тоа во Агенцијата за вработување веќе се обезбедени во буџетот кој е пред вас во висина од 161,3 мил денари. По поделбата на МЖ на две компании ќе се изврши одделување и продажба на несуштинските делови и активности од двете нови компании, а потоа ќе се приватизира новоформираната транспортна компанија и тоа во целина или само товарниот транспорт. Ова одлука ќе се донесе подоцна. Во процесот на преструктурирање на претпријатијето во соработка со Светска банка во инфраструктурата ќе бидат инвестирани дополнителни 10 мил долари за нејзино модернизирање.

Јавното претпријатие за стопанисување со станбен и деловен простор ќе се приватизира по модел кој дефинитивно ќе се утврди во текот на 2005 година, а некои функции кои сега ги извршува ова Јавно претпријатие, на пример стопанисување со граничните премини и изградба на социјалните станови кои се од интерес на државата ќе бидат превземени од страна на државните органи.

Ќе се изготви план за преструктурирање на Јавното претпријатие Македонски Шуми при што ќе се направи план за финансиска и организациона консалидација на ова Јавно претпријатие и ќе се преиспита потребата од големиот број на вработени лица.

Ќе продолжи реструктурирањето на МРТВ. Како што знаете ова Јавно претпријатие, за разлика од другите е основано од страна на Собранието на Република Македонија. Веќе се врши соодветна рационализација на бројот на вработените, но тој процес треба да продолжи и понатаму се до конечното постигнување на посакуваната структура на вработените во МРТВ. Процесот на одвојување на несуштинските дејности и активности како што се стопанисување со хотели, одмаралишта, касетна продукција и слично, треба да се интензивира и заврши брзо. Ова, заедно со подобрата наплата на средствата од радиодифузната такса треба да придонесе за финансиска консолидација на ова претпријатие. Во меѓувреме треба да продолжат и да се завршат активностите за намалување на бројот на програмите согласно донесениот закон од ваша страна. Ако сите овие активности навреме и доследно се завршат Владата на Македонија е спремна да предложи до Собранието одвојување на неповратни средства од Буџетот на државата за инвестирање во технолошкото опремување и модернизација со современи дигитални технологии на Македонската радио телевизија.

Во рамките на политиката за структурно прилагодување Владата превзеде активности и за реструктурирање на јавните водостопански претпријатија во текот на 2003/04 година. Тие активности ќе продолжат и во 2005 за што се обезбедени, исто така, средства во буџетот. Осум водостопански претпријатија се веќе ликвидирани и формирани се 2 нови - Тиквеш и Брегалница. Во текот на 2005 година ќе бидат опфатени дополнителни 20-тина водостопански претпријатија и по пат на реструктурирање ќе се формираат неколку нови, за што одлука ќе се донесе набрзо. Од овој процес е изземено ЈП Стрежево. За вработените се предвидени средства за исплата на придонесите кон ПИОМ како и средства за социјалните пакети во Агенцијата за вработување. По основањето на новите претпријатија дел од нив ќе се вратат на работа. Целта на овие реформи е да се зголеми ефикасноста и користењето на водата за наводнување преку новоформираните водостопански претпријатија, за која цел ќе се инвестираат 150 милиони денари во инфраструктурата и дополнителни средства од обезбедени грантови. Исто така ќе се подобри наплатата на средства од оние кои ја користат водата за наводнување. Со овие структурни реформи Владата ќе даде придонес за подобар развој на земјоделието и поквалитетно земјоделско производство.

Почитуван претседателе, почитувани пратеници,

Во ова излагање се обидов да ги изнесам само некои од клучните елементи и мерки на економската и буџетска политика за идната година. Тие се однесуваат на

макроекономската и буџетската политика, како и на политиката на структурните реформи кои Владата ги планира за наредната година. Некои од нив се краткорочни и ќе се реализираат во 2005 година, а некои само ќе започнат и ќе се реализираат во наредните 3 години или подолго. За таа цел Вам на оваа седница Ви се доставени Буџетот и поголем број на закони и други акти. Јас во излагањето најавив и други предлози кои континуирано ќе Ви бидат доставувани во текот на целата година согласно планираната динамика на работа врз реформите и согласно најавите во моето излагање. Некои од решенијата и мерките се, или ќе бидат рестриктивни за граѓаните и економијата, а некои ќе бидат поволни. И едните и другите се неопходни за реформите затоа што се насочени кон двете најважни цели - зголемување на растот на македонската економија на подолг рок и ублажување на проблемот со невработеноста.

Јас ве повикувам да дадете поддршка на предлозите.

Ви благодарам.

(Аплауз)

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Објавувам пауза до 15,00 часот

(Пауза од 13,35 часот)

(По паузата)

(Седницата продолжи со работа во 15,00 часот)

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Ги молам пратениците да влезат во салата за да почнеме со расправата по Предлог на Буџетот.

Исто така молам и министерот да влезе во салата.

За збор се јави госпоѓа Самоиловска, а потоа нека се подготви пратеникот Ванчо Стаменков.

ГАНКА САМОИЛОВСКА ЦВЕТАНА:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници, почитувани претставници на Владата,

Дозволете ми да го изразам мојот став и моето видување во однос на предложениот буџет за 2005 година, за кој уште од самиот почеток ќе кажам дека не кореспондира со ветувањата дадени од страна на Владата.

Анализата што следува ќе покаже дека сепак демагогијата е основата, а немањето елементарен капацитет е главната карактеристика на владеачката

коалиција која за жал не е во можност да ги направи толку потребните реформи во нашата држава, за што всушност и го доби мандатот во 2002 година, а го изгуби во оваа 2004 референдумска година.

Со овој Предлог буџет владеачката коалиција уште еднаш потврдува дека нема сериозни намери за решавање на базичните проблеми. Предложениот буџет е само потврда за дијаметрално спротивставените зборови и дела што и не е така невообичаено кога е во прашање оваа владеачка коалиција. Таканаречените реформи предвидени за 2005 година повторно се сведени на ниво на декларативни заложби без било каква видлива амбиција истите тие сериозно да се реализираат. Вообичаено е планираните реформи да се спроведуваат врз база на преходно изработени програми за реализација на истите. До денес такви програми ниту се доставени, ниту се изработени. Значи, само врз база на наслови на програми за реформи имаме предложен буџет односно предложени пари за трошење но немаме детални програми за тоа.

Во развиените земји чии стандарди се стремиме да ги достигнеме, елементарни правила е прво да се направат детално изработени развојни програми, а потоа да се изработат финансиските планови за реализација на истите. Аргументацијата што ќе следи во продолжение уште еднаш ќе ја потврди демагогијата на владеачката коалиција.

Во текстот на Предлог буџетот за 2005 година самиот министер за финансии признава дека не се остварија проекциите за бруто домашниот производ под 4%, значи зборувам за проекциите за 2004 година и за инфлацијата од 2,8%. Наместо тоа сега на крајот на годината Владата надолно го корегира економскиот раст на 2,5%, а инфлацијата на 0%. Тоа значи дека Владата згрешила за 40% во однос на бруто домашниот производ и 30% во однос на инфлацијата. Според економските текови до крајот на октомври 2004 година Република Македонија ќе ја заврши со раст на бруто домашниот производ не поголем од 1%, а инфлацијата ќе биде негативна. Овие индикатори се јасен сигнал дека македонската економија е во длабока рецесија. Владата слободно можеме да ја обвиниме за неисполнување на макроекономските проекти за 2004 година, а министерот за финансии, кој е најодговорен за точните односно не точните проекции би било упатно и етички да си поднесе оставка. Затоа што точната проекција е базата за планирање на секој буџет. Изборот на истиот министер за финансии и во новата Влада нам како опозиција ни дава право да заклучиме дека повторно нема да има точна и правилна оценка на крајните макроекономски резултати.

Што да се каже за точната проекција на трговскиот дефицит, планиран со 860 милиони американски долари, а кој само до крајот на октомври според официјалните податоци на Заводот за статистика изнесува цели 962 милиони американски долари. До крајот на годината ќе ја надмине бариерата од една милијарда американски долари. Во овој случај се работи за грешка од некаде 250-300 милиони американски долари. Дали може да заклучиме дека вака погрешните проекции ја ставаат под сомнение стабилноста на денарот кој има фиксен курс врзан за еврото. Ова јасно ја покажува контрадикторната позиција на министерот за финансии во однос на стабилната политика која ја води Народната банка на Република Македонија за стабилен денар и ниско ниво на инфлација.

Имајќи ги во предвид неточните проекции за трговскиот дефицит прашувам какви инструменти предвидува министерот за финансии со кој во 2005 година би им гарантирал на бизнисмените во Република Македонија стабилен курс. Одговорот претпоставувам е повторно кредити и нови задолжувања кои граѓаните треба да ги враќаат во некои идни времиња.

И покрај сите јавни критики и забелешки од страна на ММФ, Светската банка и други експерти и во овој буџет не само што најголемите ставки се плати за администрацијата и социјалните трансфери туку масата на плати овој пат е зголемена за 2,2% наспроти ниската стапка на капитални инвестиции кои се намалени за 500 милиони денари во однос на претходната година. Колку за потсетување во годината што изминува министрите не беа во можност или не знаеја да ги искористат капиталните расходи и тоа е една од главните причини што со ребалансот по 2004 година и буџетот за 2005 се предвидува намалување на истите.

Понатаму би сакала да ми биде објаснето доколку е возможно, се разбира, напишаното во страна 6 во Предлог буџетот цитирам: “како резултат на водењето на дисциплинирана фискална политика ќе продолжи релаксирањето на монетарната политика кое што ќе доведе до понатамошно намалување на каматните проценти на банките”. Само пред една недела Народната банка на Република Македонија излезе со став дека курсот на фиксен денар ќе продолжи, став кој го дели и споделува ММФ. Би сакал министерот да ми објасни за каква фискална дисциплина станува збор кога предвидениот приход од данок на добивка за 2005 година е помал за околу 15% споредбено со 2004 година. Ова води до следните два заклучоци или македонската економија нема да бележи раст, или нивото на собрани даноци ќе биде на многу низок степен иако буџетот на Управата за приходи во оваа година односно во 2005 година ќе биде зголемен на дури една милијарда и сто милиони

денари. И двете работи зависат од Владата и токму по тие показатели и се гледа успешноста или неуспешноста на работењето на една Влада.

Прашувам исто така, дали со буџетот на Агенцијата за развој и инвестиции кој изнесува само 45 милиони денари ќе се овозможи привлекување на странски и домашни инвестиции односно ќе се реализира така многу најавениот бум на инвестиции. Би ве потсетила и на изјавата на министерот за финансии дека 2005 година ќе биде година на структурни реформи. Во буџетот за 2005 година предвидено е намалување на средствата за структурни реформи за 262 милиони денари. Дека недостасува политичка волја и реални услови за реформи, а ниту пак се предвидени средства за реализација на истите говорат и предвидените средства за реформи на судството, без разлика што министерот во експозето кажа дека се обезбедени дополнителни 10 милиони денари наспроти приходот од судството кој изнесува односно го полни буџетот со 521 милион денари. Да не заборавиме дека реформата во однос на судството е една од најкритикуваните сфери која претставува пречка за создавање на бизнис клима, како и за привлекување на странски инвестиции.

Реформите во судството се еден од основните и најзначајните предуслови за нашиот влез во евроатланските структури.

На крајот ќе констатирам дека на овој буџет му недостасува развојна компонента. Во овој буџет не се предвидени приближно доволно средства за развој на македонската економија, забрзување на структурните реформи и реформата во судството. Сето ова ми дава недвосмислена основа да констатирам дека буџетот на Република Македонија за 2005 година значително се разидува со декларативните заложби на Владата и затоа почитувани колеги пратеници јас нема да го поддржам и нема да гласам за вака предложениот буџет.

Благодарам на вниманието.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам госпоѓо Самоиловска.

Повелете господине Ѓорчев имате збор, а потоа е пратеникот Илија Србиновски.

МАРЈАН ЃОРЧЕВ:

Почитуван господине претседателе, почитуван господин министер и претставници на Владата на Република Македонија, почитувани дами и господа пратеници,

Трета година по ред, значи 2003, 2004 и сега Предлогот на Буџетот на Република Македонија за 2005 година го разгледуваме во овој Парламентарен состав и барам според мое лично мислење и овој пат без ниту еден милиметар отстапка од стратешките цели кои што и во експозето на министерот за финансии во она што претставува долгорочна цел на севкупниот макроекономски концепт, чиј што фискалната политика е само еден дел се потенцираат следните цели.

Фискална одржливост на среден рок;

Одржување на надворешен долг 40% од бруто општествениот производ;

Тежнение кон урамнотезен буџет односно дефицит во висина од 1% од бруто општествениот производ, или 2,7 милијарди денари, додека фискалната политика која се отелотворува преку буџетските програми, ставки и потставки и овој пат останува доследна, но и противречна со она што претставува детерминирање на целите на хартија и она што претставува реалниот живот на македонските граѓани.

Нејзината фискално долгорочна димензија за одржлива стабилност на среден рок се растегнува годишно од мисија до мисија на ММФ и притоа комбинацијата на фискалните инструменти од типот на даноците, јавниот долг и сите оние елементи на јавните расходи, нивното комбинирање е неуспешно и покрај тоа што и буџетската политика има тенденција на влијае на вработеноста, распределбата, стабилноста и стопанскиот раст. Од сето тоа остварена е само стабилноста. Значи десетта година по ред ние констатираме дека Македонија е ретко стабилна земја со стабилен курс на македонскиот денар дека се остваруваат помалку или повеќе саканите цели, дека се комбинираат фискалните инструменти, понекогаш добиваме и позитивни оценки од ММФ, но во основа резултатите од таквата буџетска политика се катастрофални. Зошто велам дека е така?

Буџетот за прв пат се сретнува во 1806 година во француското финансиско законодавство и оттогаш наваму буџетот кој што во тоа време, пред 200 години се однесува во делот на она што претставува навремено прибирање на јавни приходи и покривање на јавните расходи, т.е. потрошувачката на државниот апарат. Еволуирал многу пати и тоа во насока покрај неговата финансиска димензија, во неговата економска, социјална, па и политичка димензија од аспект на развојот на државите и она што претставува детерминирање на продуцираниот однос кој што е застапен како водечки во одделни системи.

И оваа година тенденцијата за финансиската рамнотежа со ниски буџетски дефицит, тенденцијата за навремено прибирање на приходи и рационално трошење е неспорно. Тоа е како и пред две години, минатата година и за ребалансот кога

говорев, тоа е должност на Министерството за финансии затоа што тоа по функција е должно да се грижи за навремено прибирање и соодветно трошење на државните средства.

Прашањето е дали е само тоа во современи услови функцијата на буџетот. Дали буџетот во услови, бидејќи сме една мала земја, Република Македонија со бруто општествен производ произведува 270 милијарди денари, дали кога тој буџет распределува $\frac{1}{3}$ од националниот доход односно бруто општествениот производ на Република Македонија, некаде околу 59,2 милијарди денари, поточно $\frac{1}{4}$, дали тој буџет може исклучиво да се темели на финансиските постулати, или тој има и други цели, има и друга димензија.

Ако го погледнеме по својата структура ќе видиме дека тој е многу едноставен. Од 59,2 милијарди денари 21 милијарди и 760 милиони денари се наменети за плати на вработените во државната администрација и 21 милијарди и 900 милиони се наменети за социјални трансфери, или тоа претставува во вкупните буџетски расходи димензијата плати и социјални трансфери 74% од вкупните буџетски расходи.

За капитални инвестиции се издвојуваат 9,7 милијарди денари.

Овие многу едноставни показатели на страната на расходите се покриваат од следните приходи.

Во најголем дел се покриваат од данокот за додадена вредност 25,6 милијарди денари;

Потоа од данокот на потрошувачка, тоа се акцизите 10,9 милијарди денари;

Од даноците на доход, персоналниот данок на доход и данокот на добивка 10,5 милијарди денари;

Увозните давачки 3,7 милијарди денари;

Другите увозни давачки, прелевманите 1,006 милијарди денари и во мал дел од неданочните приходи, тоа се даноците на имот и таксите во висина некаде околу 2 милијарди денари, како и од продажба на капитални средства.

Вака синтетички прикажан буџетот навидум се изгледа едноставно, точно, прецизно и бројките кои што горе - долу се остваруваат во текот на една календарска година со тоа што веќе втора година по ред констатираме дека имаме буџетски суфицит затоа што имаме нереализирани буџетски расходи и во услови кога парите ги нема во Република Македонија ние и тоа што можеме да го потрошиме, или можеме да го пренамениме таму каде што има потреба ние

донесуваме ребаланс и констатираме дека имаме буџетски суфицит, не навлегувам заради кои причини и зошто го правиме тој буџетски суфицит. Меѓутоа, факт е дека на ваков начин детерминирана јавната потрошувачка и на токов начин комбинирана со рестриктивната кредитно монетарна политика и ваква фискална политика во една отворена економија, како што е Македонија, либерализирана економија, тоа што уште на 15 октомври 2002 година стана членка на Светската трговска организација не ветува многу за македонските граѓани, затоа што на крајот на краиштата буџетот, сите тие приходи, во најголем дел дали се од посебни даноци, како што е ДДВ или данок на потрошувачката, акцизите, или персоналниот данок кој што е директен данок врз граѓаните, како и увозните давачки и прелевмани, значи, се работи за пари на граѓаните. Се трошат исто така за покривање на расходи на државата, меѓутоа крајниот ефект изостанува. Проекциите се уриваат од година во година, Македонија да констатираме и оваа година на крајот на годината се уште не го достигнала нивото на бруто општествениот производ од 1990 година. Далеку сме од 1990 година и немаме одговор на тоа. Немаме одговор во што е недостатокот, каде е грешката, каде се пропустите. Добо планираме, правиме напори да одржиме максимална монетарна и фискална дисциплина, се бориме за поголема фискализација, го воведовме ДДВ, направивме оптимални напори и во други делови на опфат на тој данок, меѓутоа ефектите изостануваат.

Како што рече министерот, тој спомна и позитивни и негативни трендови во македонската економија, но за жал јас не можам да ги видам позитивните трендови, освен ако не се во делот на она што претставува апологија на концептот кој се промовира тука со оваа буџетска политика.

Кои се фактите со 30.09.2004 година, во тековна буџетска година, во година во која имавме ребаланс на буџетот. Ќе повторам имавме суфицит заради нереализирани буџетски расходи. Објаснувањата беа, дел заради бавната процедура на јавни набавки. Тоа не е оправдување. Јавните набавки можело на време да се направат, можело на време да се направи пренамена на буџетски ставки и програми, во делови каде навистина биле потребни, пред се во земјоделието, во еколошки проекти,, во други проекти, туку едноставно се оди по тој концепт за кој кажав. Значи, не се отстапува ни за милиметар. Имаме, значи добри оценки од ММФ. Ќе видиме граѓаните какви оценки тие ќе дадат на крајот.

Јас еднаш говорев дека Македонија како држава има најголеми отстапки. Во текот на сите овие 13 години независност, во најголем дел беше претворена во финансиска држава. Значи се водеше исклучиво сметка за тој финансиски елемент

на уредување, би рекол пред се на разходите на државната администрација и се удираше акцентот на структурните реформи, промена на сопственичкиот однос кој беше нужен, преку процесот на трансформација и на општествениот и на државниот капитал. Меѓутоа, не беше нужно, не беше нужно, повторувам, во текот на овие 13 години, од кога, од 1995 година Македонија преговара со ММФ и Светската банка, да постигне резултати под очекувањата и секогаш резултатите да бидат под проектираното, што е рече дека оној плански дел, оној дел на стратегија и потоа тактичките комбинирани инструменти, фискалните инструменти не вродија плод затоа што сите влади досега во Република Македонија се потпираа исклучиво на финансиската димензија. Министерот за финансии беше тој, зборот буџет потекнува од француски збор, значи кожна торба, ја држеше кесата кај себе и тој дефакто претставуваше клучниот човек за севкупната владина активност и во тој правец тој финансиски елемент доминираше, ние добивме ФЕСАЛ - 1, па добивме ФЕСАЛ - 2, добивме ЕСАФ - 1, добивме ЕСАФ - 2 и со ММФ и Светската банка, меѓутоа резултатите не се тие што треба да ги имаме. Така и во оваа година, проектираниот раст на бруто општествениот производ не се остварува. Тука мора да има одговорност. Не може сега некој да каже, па добро, сега заради падот на индустриското производство, кумулиран пад од 1.01.2004 до 30.09.2004 од минус 16,9%, ете тоа така се случи, имаме место инфлација дефлација од 0,2%, имаме надворешен трговски дефицит од минус 855 милиони УСА долари, за 179 милиони УСА долари поголем од минатата година, а минатата година имавме рекорден трговски дефицит од 950 милиони долари. Имаме проблеми со инвестициите, не се на посакуваното ниво, одвај се 17% од бруто општествениот производ и сега повторно и во оваа година излегуваме со исти концепт, концепт кој вели дека рестриктивната кредитно-монетарна политика, заедно со буџетската внимателност и дисциплина, со фискална одржаност на среден рок, ќе ни ги дадат тие и тие резултати. Како да веруваме сега на тие показатели, кога десет години по ред ниту еден од тие показатели не се остварил. Ниту еден. Ниту трговскиот дефицит се намалува, ниту успеваме, освен, да кажеме, да ние се справуваме со инфлацијата што е позитивно и треба да се поздравиме таа борба против инфлацијата, меѓутоа никој не одговори како таа борба против инфлацијата и одржливоста на таа стапка на инфлација на ниски стапки од 1,5% од 1%, од 0%, па дури и запливувањето во водите на дефлација, се рефлектира врз односот меѓу стоковните и паричните фондови, т.е. се рефлектира врз продуктивноста, рентабилноста и економичноста од кои потоа произлегува емисијата на пари. Бидејќи при строго лимитирана и строго

контролирани парични агрегати и M-1 и M-2, меѓутоа, сето она што претставува строга финансиска дисциплина, при рестриктивна, би рекол, односно експанзивна фискална политика. Ќе спомнам уште еднаш, во 1999 година првите проекции за ДДВ беа дека ДДВ ќе изнесува од 9 до 10 милијарди долари. Во 2000 година ДДВ се покачи на 16 милијарди долари. Од 16 милијарди денари, ДДВ денес стигна до 25,6 милијарди денари. Тоа е експанзивна фискална политика, не е рестриктивна. Со таква експанзивна фискална политика, пред 1999 година ние имавме ДДВ, имавме данок на промет, другите инструменти исто беа така, акцизите, царините, увозните давачки, прелевманите, данокот од имот, меѓутоа имавме данок на промет во повеќе фази. И при таква рестриктивна монетарно-кредитна политика и при ваква експанзивна фискална политика, што се случува со македонскиот човек, што се случува со неговата економска состојба, што се случува со неговата социјална состојба. Значи во една отворена економија како што е Република Македонија, овие две, би рекол комбинирани политики на фискална политика и монетарна политика, не го регулираат само нивото на домашните цени, туку и влијаат на односите на размена со светот. Ако имате преценет стабилен денар кој ви оневозможува и ви отежнува и на крајот на годината ви покажува дека имате перманентен трговски дефицит затоа што вашите стоки се прескапи, дека вие неможете да конкурirate на странските пазари со таква стока која е прескапа, заради прескапиот македонски денар, а заради ниската продуктивност, рентабилност и економичност, нема оправданост за таков прескап денар, притоа нема емисија на пари и се тераат домашните субјекти кои работат, дали физички или правни лица, да чуваат некаква готовина која потоа ја трошат за увезени странски стоки и се одлива паричната акумулација од Република Македонија, купуваме во Веро, утре ќе купуваме во Коч, купуваме разни продукти од типот на електрични машини, компјутери. Значи имаме одлив и на онаа малку скудна парична акумулација, од Република Македонија, ако постои, велама, парична акумулација, бидејќи загубите се секогаш поголеми од добивката, на крајот, на национално ниво. И не само што се загубите поголеми, туку внатрешните долгови од година во година растат, така што покрај надворешниот долг од 1,8 милијарди долари, ние имаме внатрешен долг близу 2 милијарди долари, што не најдовме сила повторно да откриеме во што е поентата, каде лежи, би рекол, вистинската причина зошто ние неможеме да се справиме со ниеден макроекономски показател, да не говорам за невработеноста и сиромаштијата, затоа што тоа се традиционални, структурни елементи на нашата, би рекол лоша структура на економија кои се

пренесени уште пред 1990 година и тука има малку оправдување за проекциите. Меѓутоа, проблемот е повторно во концептот.

Дали може македонската влада како, би рекол, политичка влада, во било кој облик и во било кој коалиционен блок, да искаже автотона национална стратегија која ќе ги рестриктира, пред се интересите на македонскиот човек. Ако веќе вакви се резултатите и во оваа година, се кажува тоа и во експозето на министерот дека половина година ние имаме одвај раст на бруто општествениот производ од 0,2%, за половина година, колку ќе биде крајниот раст на бруто општествениот производ, колку ние на постојните 270 милијарди денари ќе додадеме ново национално богатство кое граѓаните на Република Македонија го создаваат. Оттука се поставува едно многу битно прашање, дали Владата т.е. севкупниот административен апарат на Република Македонија, постои заради самата себе, говорам за сите влади откако почнале преговорите со ММФ, или Владата постои да биде сервис на македонскиот народ. Ако Владата постои само заради самата себе и да бидат министрите популарни или помалку популарни и да си ја работат, добро или лошо својата работа, тогаш тоа е во ред. Меѓутоа, Владата ниту еден, би рекол, ниту еден макроекономски показател не ја оправдува оваа владина политика во делот на буџетот, во делот во финансиската, односно фискална политика. Немате ниту еден аргумент, почитувани пратеници што ни мене ни вас ќе не убеди дека вие десет години по ред доследни на тоа што го спроведуваме како концепт, дека тој се рефлектира позитивно врз македонските граѓани. Нема таков податок. Можеби од година во година ќе се поместиме некаде понапред, или поназад, но кумулативно погледано, ние не одиме напред. Не одиме напред, зошто светот оди напред соседите одат напред и земји со кои Република Македонија се компарирале или дури и не сакаше да се компарира, случајот со Бугарија, или пак сега случајот со Хрватска, или случајот со Србија и Црна Гора. Ние како Република Македонија бевме една светлосна година пред Србија и Црна Гора и Хрватска. Земено предвид што тие и какви проблеми имаа во делот на одделни, би рекол структурни реформи во своите земји и во делот на некои други политички проблеми што ги имаат по прашањето на етничко чистење и други работи што се случуваа во тие земји. Меѓутоа, факт е дека тие сега се пред нас. За Република Бугарија и не треба да говорам таа веќе од 1.05.2007 година ќе биде членка на Европската унија. Како тоа Македонија ја изгуби својата предност, како го изгуби тој модел кој во времето на поранешниот југословенски систем, кога постоеја некакви елементи на пазарна економија и овозможуваше некакви би рекол предзнаења или перцепции за тоа што

е пазарна економија, наеднаш сето тоа исчезна и сега сите социјалистички држави од централистички тип кои имаа централно планирање, гос план кои ниту една реченица не посветуваа на пазарните законитости, наеднаш сега се пред нас и Полска и Чешка и Унгарија и Романија и Бугарија и сите други земји од поранешната југословенска федерација и ние тука сме некаде на рамниште со БиХ, со Косово и со Албанија. Значи, едноставно нешто не чини, не во владината политика. Владината политика, политиката е состојба која треба да исполни некакви цели, целите се состојба кон која се стремиме и тн и на крај се резултатите. Ние почитувани пратеници немаме резултати со овој концепт. Јас ова го говорам и го пишувам, тоа е мое лично мислење, од 1995 година и секогаш ќе го говорам затоа што сметам дека неможеме да бидеме слепи и суицидни и да одиме во тунел од кој нема излез, само затоа што таков бил концептот. Економетриски тој е идеален. Економетриски имаме стабилен денар, моделите се поклопуваат, буџетскиот дефицит е минимален, имаме добра оценка за подобрување на фискалните политики, имаме добра оценка за подобрувањето на административната организација, имаме добри оценки за реформите, меѓутоа не можеме да постигнеме раст на бруто општествениот производ, не можеме да постигнеме раст, добивката да биде поголема од загубата, не можеме да ги намалиме внатрешните долгови, не можеме да ги спуштиме каматите, не можеме да ги намалиме надворешниот долг, не можеме да ги сузбиеме основните генератори на сиромаштијата и невработеноста. Нека се и традиционални слабости. Можевме за 13 години да се справиме и да направиме некаков, би рекол исчекор во тој правец, пак ќе кажам во таа определба. Дали Владата е сервис на македонскиот народ во нејзината извршна функција, или Владата постои за да си ги исполни своите цели пред ММФ и Светската банка.

Што значи стабилноста на македонскиот денар? Стабилноста на македонскиот денар значи сигурност на кредиторите кои и дале пари на Македонија дека во даден временски период и со дадени фискални инструменти кои ги практикува државата, на товар на граѓаните секогаш, ќе може да се отплатува главницата и каматите кон доверителите на Парискиот и Лондонскиот клуб. Впрочем тоа е функцијата на ММФ и Светската банка заедно. Тие се бретолдолски близнаци и тие се формирани да водат сметка за капиталите, за вишоците на капитали на земјите, кои се определиле тие вишоци на капитали да им ги даваат на сиромасите, земјите како нас, ние сме сиромашни, така барем ни велат во преговорите, и потоа да си ги земаат, да си ја наплатуваат главницата со камати. Тоа е вистината. Тоа е меѓународниот монетарен поредок. Ние од тоа неможеме да бегаме. Меѓутоа, ние

една работа не направивме. Кога преговараме со ММФ и Светската банка за ваков буџетски концепт, никогаш, покрај министрите за финансии кои беа водечки во преговорите, не седнаа претседателот на Синдикатот и претседателот на Стопанската комора, затоа што македонското општество се состои од капитал кој го претставува Стопанската комора, од труд кој го претставува синдикатот и од држава која ја претставува Владата на Република Македонија во делот на финансии, Министерството за финансии. Бидејќи така не седнавме, го потценивме и трудот, го потценивме и капиталот и нормално ако немате три прачки, онаа стара народна приказна, трите прачки потешко се кршат, едната ќе се скрши, а на наша штета секогаш завршуваат преговорите со овие меѓународни финансиски институции. Секогаш прифаќаме на крајот се што ќе ни се каже, а епилогот е понатамошна беда и сиромаштија на македонскиот граѓанин. Уште еднаш ќе кажам почитувани пратеници, ова се нивни пари, од нивната пот, даноци кои се земаат од нив, царини кои се наплатуваат на стоки што се увезуваат во Република Македонија, прелевмани за производи кои се внесуваат повторно во Република Македонија. Затоа ние не можеме така бегло да бегаме од одговорноста и да им кажеме на граѓаните, знаете што многу тешко е да се преговара со ММФ, тие сега не убедија да имаме втор или трет аранжман, ќе биде трет по ред, тогаш ние ќе мора да пристапиме кон уште една отстапка.

Сега јас би сакал да говорам за тие отстапки што се спомнати во експозето. Тоа се структурните реформи во претпријатието. Кои се тие структурни реформи и што ќе донесат тие на Република Македонија во 2005 година:

Реформа во македонските железници. Дали таа реформа ќе донесе добро на македонските граѓани. Сигурно не. Таа реформа ќе донесе отпуштање на работници, луѓе на Бирото на Заводот за вработување и луѓе на товар на Фондот на ПИОМ. За толку буџетот ќе дава трансфери во ПИОМ и во Бирото за вработување. За толку несреќни судбини ќе има во оние семејства чии деца мажи или браќа ќе останат без работа.

Сега дали некој помислил како можеше да се реформира македонската железница. Дали навистина мора така да биде ставена на барабан и да се оди само на едно решение, луѓето да остануваат без работа, а не да се направи концепт во кој македонските железници ќе се трансформираат во од, па ќе изградиме нова пруга на потегот Штип-Струмица, па ќе развиеме патнички возови кои ќе ги пренесуваат работниците, Македонија е мала земја, толку само еден град Њујорк кој е опремен

со брзи железници, ќе ги носат патниците низ цела Македонија и сето тоа ќе означува просперитет, работа, бизнис, инвестиции.

Кој размислувал во овие 13 години како да се инвестира во Македонски железници? Зошто Македонски железници од година во година трупаат загуби? Кој размислувал дека за еден земен кредит од 1000 денари Македонски железници морале да платат 1100 денари камата, 1100% беше каматата во 1992 година, 1000% беше во 1993 година. Никој не ги зема предвид да ги разгледува овие феномени во македонската економија. Зошто беше толкава каматата, зошто не се направи обид од година во година да се елиминираат тие нереални каматни стапки кои го уништија македонскиот реален сектор. Зошто не се размислува дека македонските банки, кои имаат над 30 милијарди денари или 500 милиони евра сомнителни спорни побарувања, од кои ви тврдам 99% се камата на камата, да се исчистат банките од тие сомнителни спорни побарувања на начин кој ќе значи и согласност на ММФ да се растовари македонската економија од тој балас на непостоечки долгови, на непостоечки фантомски камати. Значи едноставно ние не размислуваме реформски за Македонски железници. Ние размислуваме дека тоа претпријатие е загубар и по проста логика “ту клоус ортус ел”, да се затвори и да се продаде, ние полка ќе ги ништиме луѓето, ќе ги отпуштаме од работа и не се грижиме што ќе биде со нив, нека седат на Завод за вработување, нека седат на товар на пензиско инвалидскиот фонд. Исто е и со Јавното претпријатие “Водостопанство”. Таму ќе има 2 илјади души кои ќе бидат отпуштени, така бара Светската банка и тие 2 илјади души ќе бидат отпуштени. И дали мора да бидат отпуштени. Јас како экс-министер во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство го поставив прашањето на Светската банка: Ајде ние господа да се договориме, да ги отпуштиме тие 2 илјади вработени, ама вие веднаш како реципроцитет да ни дадете 50 милиони долари, со 40 години рок на отплата и 15 години грејс период, да дадеме кредити преку нашата Банка за подршка на развојот и комерцијалните банки и тие 2 илјади луѓе веднаш да ги вработиме, преку способни претприемачи, преку способни бизнисмени кои ќе го земат тој кредит и ќе се обврзат дека ќе ги вработат не само тие 2 илјади, туку и други 2 илјади, и трети 2 илјади кои остануваат без работа. Оти многу е лесно да поставувате услови, ние нема да ви дадеме кредит од 50 милиони долари ако не ги отпуштите тие 2 илјади вработени, затоа што треба да го реструктурирате ЈП “Водостопанство” на Република Македонија. Дали така преговара ММФ во Република Албанија, или во Србија и Црна Гора, или во Хрватска? Не, на Хрватска дури и ги простуваат долговите со 70% дисконт. Значи, не е само

економија, тука има и политика. Им ги простуваат, господине министри, можете да проверите на интернет колку им се простени. Значи не е само економијата, и политика има. Тоа што сите ние заедно, и јас се вклучувам како човек кој сигурно носи одговорност за овој процес, не успеавме да наметнеме наша автохтона стратегија, тоа е прашање на кредибилитет на македонската држава во однос на меѓународните институции. Меѓутоа, факт е дека ние вака не можеме да продолжиме. Ние еднаш мораме да кажеме стоп. Ние имавме многу добар процес на приватизација во почетокот, кога процесот на приватизација и луѓето кои го водеа и покрај имперфектностите на законот овозможуваше за секој испуштен вработен да следат разни проекти по разни основи во Агенцијата за приватизација, луѓето да бидат вработувани, да бидат преквалификувани, да бидат со тренинзи обучувани за други работни места. Подоцна се загуби таа концепција на таков, би рекол осмислен проект и луѓето почнавме да ги бркаме од работа, а парите од Агенцијата за приватизација да ги употребуваме за покривање на буџетските дефицити. Народни пари, тоа беше општествена сопственост, 4 милијарди марки или 2 милијарди евра, парите од народот кои требаше да се вратат кај народот останаа за трошоците на државната администрација, за нас тука во Собранието, во Владата, во фондовите и слично. Вториот модел кој настана, продажбата на “Телеком”, исто така ја проектираше финансиската димензија на трошењето на средствата, те Светска банка не сакала таков проект, те Светска банка не давала виза за тој проект. Само тоа се македонски пари, тоа не е странска донација, помош или кредит, па некој да ни кажува дали проектот за метрологија, кој што требаше да значи купување два авиони за борба против градобијноста треба да ни даде виза Светската банка или не треба да ни даде. За македонски пари, кои се создавани 50 години во изградбата на тој дел, контролата на македонскиот етер. Ние и тука попуштивме, половина пари отидоа во девизните резерви, половина проекти, што се даде се даде, што не се даде не се даде, па сега имаме проблеми да ги довршиме проектите, па сега се препукуваме политички зошто не се направиле салите, зошто не се направиле расадниците - тоа ќе каже вице-губернерот Ванчо Каргов, со часови чекавме пред него да ни овозможи трошење на финансиските средства. Едноставно така не може, со македонски пари така не се работи. Македонските пари им припаѓаат на македонските граѓани. Ниту Светската банка ниту ММФ може тоа да го каже, има многу врска со Буџетот. Се што е пари на граѓаните на Република Македонија има врска со Буџетот.

Во тој дел морам да кажам тој концепт ако не го напуштиме сите овие ветувања кои се сега напишани тука нема да вредат ни пет пари. 2005 година ќе биде година на катастрофа, тоа го тврдам одговорно, затоа што ние влегуваме во еден процес во кој ги зголемуваме издатоците за одбрана 2,8% за да чекориме кон НАТО. Знаете ли колку пари се тоа? Знаете ли колку отпуштања ќе има од Македонски железници, државната администрација, технолошки вишок. Знаете ли кој социјален револт, почитувани пратеници, ќе се јави? И сега е тешко, јас не говорам за одговорноста само на Владата туку и за наша одговорност, ние го донесуваме Буџетот. Како ќе се справат граѓаните со тешката 2005 година? Нема да ни помогнат тука економетриските проблеми те ќе биде тендерот стабилен, инфлацијата 1,5% и растот проектиран на 3,5%. Тоа ништо не значи. Кредитите пораснале и изнесувале 8 милијарди и 715 милиони денари. Тоа ништо не значи, тоа се потрошувачки кредити. Ги дава Тутунска банка, ги дава Комерцијална банка, ги дава Стопанска банка, сите ги даваат за лична потрошувачка на разни потрошни и недвижни добра. Нема ниту еден кредит и многу тешко вие ќе најдете кредит за развој. Не можете да го добиете тој кредит, немате ликвидност, немате капацитет да го добиете, немате хипотеки. Се е хипотекирано во Македонија, затоа се толкави пласманите на банките, со сомнителни спорни побарувања од 500 милиони евра. Нема. Се кредитира потрошувачката и тоа малку што го имаат граѓаните ќе се одлее и после каде? Инвестициите ниски, штедењето ниско, кај потенцијалот на банките имаме проблеми, Експорт-импорт банка е на работ на пропаста, другата банка се држи како што се држи, Македонска банка, трета банка Радон банка исто така е на работ на пропаста. Тоа се пласмани, тоа се активи и пасиви во банкарството. Извори на средства, пласмани кои ќе треба некој да ги покрие, како што беше и со Алмако банката, како што беше и со штедилниците, ТАТ, едноставно ние мораме да бидеме одговорни.

Ќе му биде тешко на министерот за финансии, затоа го говорам ова. Не е едноставно, ќе се гради буџетот, ама утре пак кога ќе дојдеме во март месец и ќе му покажеме дека показателите не се остварени, и тие 2,5% од бруто општествениот производ, што ќе правиме тогаш. И дека трговскиот дефицит изнесувал 1 милијарда и 100 милиони долари. Кое оправдување ќе го имаме тогаш? Дека имаме добар проектиран биланс? Не, немаме резултати. Јас цело време тоа го потенцирам и затоа треба да им дадеме изим, што велат старите, на Владата, на Парламентот, да започне друга стратегија на преговори, стратегија во која заедно со Синдикатот и Комората ќе кажат не можеме да одиме под оваа точка, не можеме повеќе да

отпуштаме вработени. Инаку, ќе има социјални револти, ќе има протести, ќе паѓаат влади или нема да паѓаат, ќе паѓаат глави или не знам како ќе биде, на пратеници или не знам чии, можеби и мојата, меѓутоа, не може вака понатаму. Не може, прагот на социјална издржливост е нарушен, Македонија оди во земја на сиромаштијата, се рамниме веќе со Албанија, а имаме добар финансиски модел.

Тоа е во делот на она што ние можеме да очекуваме како резултат од проекцијата. Би бил среќен навистина и посакувам дека сите овие мои лоши прогнози нема да се остварат и дека конечно Македонија, благодарение на очекувањата на луѓето кои сега ја водат оваа финансиска и фискална политика, ќе оди во правец на развој и во правец на добри резултати. Меѓутоа, објективно не може тоа да биде. Не може. Толку колку што ни е чергата толку можеме да си ги пружиме нозете. При ваков буџетски дефицит нелогичноста е во тоа што големите системи кои ја водат светската економија, луѓе си одобруваат, 500 милијарди долари си одобрија САД зголемен буџетски дефицит за воени издатоци, за да можат да работат луѓето во ВОКИД, во НАСА и да има одржливост на платите, одржливост на каматите и слично. Македонија еднаш не примени еден инструмент да каже ние не можеме да имаме, луѓе, буџетски дефицит од 1%, нам ни треба буџетски дефицит 3 - 4%, кои со ваша помош заедно во еден среднорочен период ќе го финансираме и ќе дојдеме до одржлив македонски развој, наш, автохтон, со подршка на меѓународната заедница. Само така ние можеме потребните средства за стимулирање на реалниот сектор што создава доход да ги создадеме. Не е тоа неинфлатарно кредитирање. Тоа мора да се направи ако сакаме да одиме напред. Мораме да направиме исчекор во делот на фиксниот курс на денарот, мораме да дозволиме македонскиот денар да биде реален, со дозвола пак на ММФ, кој затоа е воспоставен да ги корегира валутните курсеви. Испаѓа во меѓународната поделба на трудот дека ние сме попродуктивни од една Германија сега, а ние немаме продуктивност, имаме загуби. Се што е од Баезет е поефтино да речеме од нашиот Охис. Земете активна материја HCN од Охис и активна материја од Баезет, ќе видите дека активната материја од Баезет е поефтина. Како е тоа можно? Како е тоа можно, затоа што Охис е непродуктивен, со стара технологија, со проблеми, со камати. Баезет инвестира во развој, му се простуваат камати, му се простуваат даноци, оди напред, го освојува целиот свет и затоа сите купуваат денес во Македонија од Баезет, од Чигагајге, од Нове-Артис, никој не купува веќе од Охис заштитни препарати. Тоа е вистината за нашата економска состојба, прескапи сме, затоа што денарот ни е прескап.

Сега во делот на она што претставува би рекол еден од можните потенцијални развојни моменти на македонската економија, за која повеќе пати говорев, а мислам дека тоа е обврска на Владата на Република Македонија и од таа обврска не може да избега. Може да се преговара вака или така, меѓутоа, тоа е областа на земјоделието. Ако ние и оваа година, кога паѓа индустриското производство, кога се одржува каква таква би рекол потрошувачка на товар пак на аграрот, на оној слој од македонското население кој живее во 1600 села, кој произведува од македонскиот бруто општествен производ 13,5%, значи некаде околу 40 милијарди денари му дава тој аграр на македонскиот бруто општествен производ. Над 200 милиони долари, односно 20% од тој извоз од 1 милијарда или 10 милијарди денари овозможува македонскиот примарен земјоделски производ, дали собиран како шумски плодови, како лековити растенија, како габи, како лишаи, како примарни земјоделски производи од раноградинарство, од разни други видови производи - тоа го дава на македонската економија. Ние не можеме во такви услови кога тој би рекол потенцијален момент, иницијален кој што не е кинетички сега, ама може да биде кинетички, да го правиме раритетен во Европа и да не му го даваме тоа што сите други европски земји му го даваат на аграрот. Тоа е недозволено. За тоа говорев неколку пати од оваа говорница и тоа ќе го кажам и денес. Ако цела Европа, ако европската аграрна политика се темели и претставува некаде околу 40% од јавната потрошувачка на Буџетот на Европската заедница, не може македонската јавна потрошувачка да изнесува 2,8%, при што во Западна Европа од аграрот живеат 3 или 4% од населението со модерна механизација, со големи комплекси, со механизирани и компјутеризирани фарми, сточарски преработувачки капацитети и слично. Во Македонија, почитувани пратеници, над 20% од македонската популација живее од земјоделство. Има 197 илјади земјоделски домаќинства. 20% е огромна популација, 20% од кои веднаш 100 илјади работоспособно население можат да бидат третирани како вработени во аграрот, што ќе ви ја намали стапката на невработеност веднаш за 30%, која ќе ви даде алиби пред ММФ да кажете дека ние го решивме проблемот на невработеност. Ако така Европа го прави тоа, ако Европа издвојува 40 милијарди евра од своите 90 милијарди евра, зошто Македонија не сака и упорно го негира фактот дека репер на меѓународна организација за определување на помошта на националната економија е Светската трговска организација. Таму убаво се кажа колку Македонија си доби право да си го кредитира својот земјоделски производ, а таму стои дека Македонија може да си го кредитира својот земјоделски производ со 33,5 милиони евра или над 2 милијарди

денари. А ако ги употреби зелените мерки може уште толку. За да ги направи тие 40 милијарди денари учество во бруто општествениот производ, државата треба да ги помогне со 2 милијарди денари и ве убедувам дека стапката на раст во земјоделското производство ќе изнесува 15%, а не 5%, ако се додадат премиите за млеко Европа дава годишно 1,5 милијарда евра за млеко. Тие откупуваат “ридишта” путер, така се вели, и “планини” од млеко во прав. А тоа Македонија не го прави, ние не даваме премија за млеко. Премија за жито, цела Европа тоа го прави. За Грција и за соседните земји да не говорам, таа е членка на Европската унија, Бугарија, Србија и Црна Гора, Хрватска, премија за индустриски култури сончоглед и шеќерна репка, кои исчезнаа од македонската земја, нема веќе шеќерна репка и сончоглед. На 500 или 1000 хектари, тоа е смешно. Донација за одгледување сточарски производи, говедско месо, свинско месо, јагнешко месо. Опаѓањето на сточниот фонд е катастрофално. Според реперната 1990 година 2 милиони овци во Република Македонија, сега имаме 500 илјади овци, за трипати сме го намалиле сточниот фонд на ситна стока, овци. Производството на говедско месо во однос на 1990 година е намалено за 52%. Производство на свинско месо за 31%. Каде можеме да одиме ние со вакво производство во земјоделието.

Сакам да повторам, почитувани пратеници, дека цела Европа го помага земјоделскиот производ, зошто Македонија не се осмели, не си дозволи, не го почитува еве да викне експерти од СТО, американци, европјани кои ќе им кажат на ММФ и Светската банка дека Македонија има право да го помага својот земјоделски сектор. ММФ тоа не може да го спречи, тоа е стекнато право, а стекнато право не се одзема. А стекнатото право ќе ни помогне, според проценките на дипломатијата која укажува дека Македонија ќе стане земја кандидат членка 2007 година, во што јас верувам, непоколебливо верувам, да ги користиме структурните фондови и САПРТ програмите. Ако сега не го правиме тоа, тие ќе ве прашаат кој просек вие ќе го земете за поддршка на вашиот аграр. Со овие бедни 437 милиони денари поддршка? Со овие 8 милиони евра ние ќе го развиваме македонскиот аграр, во конкуренција со францускиот, англискиот, германскиот, холандскиот? Па ние сами си ја сечеме гранката на која седиме. И пак ќе кажам, не можеме ние да извезуваме Мерцедес во Европа или БМВ, или микро-чипови, или да бидеме Силиконската долина во САД.

Ние можеме да произведуваме здрава органска земјоделска продукција, или добри преработувачки производи од добри земјоделски секундарни производи во преработувачката индустрија. Ние не можеме таму каде што имаме најголем потенцијал каде што може многу брзо Македонија да оствари би рекол 15% пораст

на бруто општествениот производ во делот земјоделие, ние да велиме, немаме доволно пари и од година во година не даваме ние субвенции во земјоделието. Јас во ребалансот минатата година го замолив министерот Поповски во неговата проекција ако може од емисијата на хартии од вредност, државните хартии да вклучи уште милијарда за да можеме навистина ние да го поддржиме македонскиот аграр. И тоа не е неинфлаторно кредитирање. Ние не говориме колку пари држиме во Народна банка на Република Македонија . Јас не знам колку се тие пари, пет милијарди, шест милијарди, неznam, можеби се и три милијарди. Можеме една милијарда да издвоиме за земјоделие, ќе ни се вратат три милијарди на крајот на годината како дополнителен, односно ново создадена вредност во аграрот, бидејќи трудот ја создава вредноста. Кај нас ние имаме трудоинтензивно земјоделско производство. Сега во најновата ситуација се случува и она што е веќе започнат процес, информиран сум од некои директори во мелничката и млекарската индустрија дека земјоделците сега кога ќе земаат парични средства за продаденото жито или млеко, треба да платат 15% персонален данок на доход. Па каде тоа ќе не однесе нас? Одговорот треба да го даде Министерството за финансии, зошто во последните три години тоа не е правено, ако веќе требало да се прави и каде ќе не однесе сега оваа мерка одкога е продадено житото, а не е платено, не е уште платено, или млекото, сега на крајот на годината земјоделците да плаќаат 15% персонален данок од доход. Тоа во најмала рака е ништење на таа гранка. Тие не можат да остварат проста репродукција, не можат да си ги заменат основните средства и трудот не можат да си го регенерираат и да ги заменат основните средства за производство, ниту пак да ја развиваат и на тој начин да ја облагородуваат земјината површина која што ја употребуваат. Едноставно на оваа гранка се гледа како и порано декларативно, таа е највитална, таа е најиздржлива, таа може да опстои и со оваа мала помош дури кажуваме дека даваме 100 милиони денари повеќе. Што се 100 милиони денари спрема 40 милијарди денари учество во бруто општествениот производ. Би сакал да кажам и колку земјоделието тука дава во Буџетот. Буџетот на земјоделието му дава од буџетски средства без донации, кредити и сопствени приходи милијарда 460 милиони денари, а земјоделието му дава на Буџетот преку акцизите за тутунски добра, преработки и тутун над 2 милијарди денари акцизи. Преку акцизи на алкохолни пијалоци уште дополнителни 500, 600 милиони денари, тоа се веќе две ипол милијарди денари од акцизи само што дава земјоделието од данокот на потрошувачка што оди во буџетските приходи. Од прелевманите во најголем дел се на примарни земјоделски производи за разни

типови на меса, на разни типови на продукти кои што се увезуваат, репроматеријали, тоа се посебни увозни давачки уште милијарда дава земјоделието на Буџетот на Република Македонија. Тоа се три ипол милијарди денари. Од ДДВ што го плаќаат земјоделците за репроматеријали, за вештачки ѓубрива, за увоз на трактори и механизација покрај царината и ДДВ уште две милијарди денари. Пет ипол милијарди денари дава гранката земјоделство во Буџетот, во буџетските приходи на Република Македонија, а му се враќа една милијарда 460 милиони денари. Навистина ние го повторуваме социјалистичкото правило, земјоделието не е економска категорија, тоа е работна категорија, затоа што единствено трудот се цени, трудот што го вложуваат, декларативно да, тие многу се мачат, тие се многу сиромашни, нив треба да им се помогне, кога, ќе видиме, прво да ја оправиме ние другата работа, а на земјоделците на крајот ќе им помогнеме. Едноставно неиздржлива стратегија. Не е во контекст ниту на ММФ, ниту на Светска банка. Вие која земја да ја земете во светот Канада, Австралија Нов Зеланд, САД, Аргентина, Бразил, Кина, Виетнам, сите европски земји, па сите го помагаат земјоделието. Само ние се најдовме на оваа земјина топка што велите: доста им се 100 милиони, што сакаат повеќе. Го сакаат тоа што си го даваат ги бараат тие 5 милијарди што ги даваат на македонскиот буџет. Затоа што секаде во светот им даваат повеќе одколку што приходуваат земјоделците. Тоа е ценета гранка. Се произведува храна, лебот е најголемата работа во животот, лебот е голема работа. Ние лебот си го потценуваме што го произведуваме. И затоа мислам дека треба да престанеме со демагогија, многу биле парите 100 милиони. Две милијарди имаме право да го помагаме земјоделието и тоа земјоделието мора да го добие, дали ќе го добие преку помош, донација, ќе го добие преку кредит, мора да го добие, бидејќи нема развој, ги нема овие бројки тука што се на бруто општествен раст, на стопански раст, на балансиран буџетски дефицити да бидат, нема да се остварат. Индустриското производство пак ќе тоне, пак ќе каже, ние имаме скап денар, не можеме ние да се натпреваруваме со таков скап денар со било кој. Ќе видите, јас ова го следам 10 години и се е така. Ние упорно тонеме. Ние немаме оправдување за промена на системот ако во 1990 година живеевме подобро. Кое ни е нас оправудањето на сите нас што гласавме за политички плурализам, за капиталистички односи, ако ние не можеме на македонските граѓани да им обезбедиме живот што го имале во 1990 година. Тогаш подобро живеевме, тоа е факт, имавме подобри плати. Зошто граѓаните не размислуваат од парламентарен агол? Тие си размислуваат за својот џеб, дали одат на одмор, дали имаат работа, дали има конкурси. Јас мислам дека

ние треба едноставно да се запрашаме одговорно, која е логиката на промена на еден систем од социјалистички во капиталистички, ако во овој систем полошо живееме. Во глобала, во просек штом не можеме да постигнеме бруто општествен производ, нема оправдување системот, нешто не е во ред. И менторите на тој поредок треба да ни помогнат како што помагаат на Албанија, како што помагаат на Хрватска сега. Хрватска има 25 милијарди надворешен долг, па никому ништо, ја примаат во ЕУ. Едноставно ние за некои работи мораме да проговориме отворено за да можеме да се бориме со мечките да се бориме со она што претстои пред нас. Ние не можеме да одиме со главата во песок и да кажуваме, проекцијата е добра, утре пак ќе имаме лош стопански раст. Па и во интерес на Владата е тоа што го говорам сега, затоа што Владата утре ќе треба да се црви ако покаже повторно опаѓање на бруто општествениот производ. Јас го говорам тоа како македонец, затоа што сум загрижен за иднината на моите деца, за иднината на сите нас кои што живееме тука во Република Македонија. Џабе ни е популарноста на министерот за финансии кога македонската економија пропаѓа. Ние немаме показатели дека сме направиле нешто добро во македонската економија последните 10-тина години.

Би сакал да завршам, значи, мојата порака е до предлагачите на буџетот дека оној дел, пак ќе завршам со делот на земјоделието, таму каде што во програмата реализацијата на земјоделската програма за разлика од другиот дел каде што буџет од платите и социјалните издатоци и трансфери се 74%, а во земјоделието 801 милион денари се наменети, или 54% за програмски цели. Тоа само покажува дека оваа гранка едноставно мораме да ја помагаме, затоа што парите се наменски, одат програмски за поддршка на развојот, за поттикнување на земјоделието, за пошумување, за ветеринарна заштита, за превентива на болести. Едноставно ние тоа мора да го направиме, затоа што целиот тој концепт на реализација на буџетската програма во целина во делот на земјоделеие има најголема опортуност да биде применлива со дополнителни средства за развој на оваа гранка. Во целина сметам дека и оваа година буџетот си остана доследен, односно Предлог буџетот е доследен, си ги конципира стратешките цели, меѓутоа тактичките цели мислам дека комбинирањето на фискалните инструменти не е како што треба и повторно ќе се соочиме со истите резултати, а тоа е сиромаштија, зголемена невработеност, отпуштање од работа и повторно на почетокот на волшебниот круг како и кој концепт ќе не одведе и во подобра економска димензија на буџетот и во подобра економска ситуација на сите граѓани на Република Македонија.

СЛОБОДАН НАЈДОВСКИ:

За реплика се јави Славица Грковска.

СЛАВИЦА ГРКОВСКА:

Г-дине Ѓорчев, ако во нешто се согласувам со вас, е тоа дека треба да престанеме со демагогии. Дозволете, јас во вашето излагање не слушнав ништо друго освен демагогија. Вашиот настап доколку го гледа некој што доаѓа надвор од Македонија и не знае дека бевте министер во претходната Влада на Љубчо Георгиевски, Џафери и Андов можеби ќе помислеше дека никогаш не сте имале влијанија на економската ситуација онаква каква што е. Меѓутоа, за жал тоа не е така. Значи, зборувајте за големиот социјален револт, за тоа колку има отпуштени од работа во државната администрација, за тоа каква е вашата вистина за нашата економска состојба. Меѓутоа, требаше да бидете реални и да кажете дека и социјалниот револт и отпуштањето од државната администрација се обврски кои што оваа Влада од 2002 година ги има преземено од претходната. Заради тоа што Владата на Љубчо Георгиевски, Џафери и Андов во 2000-та година успеа да склучи аранжман со ММФ и со Светската банка и од нив да добие 96,3 милиони долари кредит. И тоа сигурно го знае и г-динот Груевски исто така министер во таа Влада. Кредитите се добиени по две годишни преговори со двете банкарски институции кои директно и помагаат на економската стабилизација. Ќе пристигнуваат во идните три години во еднакви годишни рати, а парите се наменети за реформа во јавната администрација за подршка на социјалниот систем за покривање на трошоците од фирмите загубари кои ќе мораат да бидат затворени и за покривање на недостигот на платниот биланс и за други реформи во социјалната и економската сфера. Услов за добивање на парите е да се исполнат реформските проекти на кои се обврзавме пред меѓународните банкари.

Владата на Љубчо Георгиевски, Андов и Џафери со земањето на парите од светските банкари се обврза дека ќе продолжи да ги спроведува структурните реформи кои не се омилени, затоа што во идните години без работа ќе останат, или ќе се пензионираат неколку десетици илјади граѓани. Владата си зеде обврска да ги приватизира сите државни фирми од кои најголемиот број се загубари. Во следните 4 години, значи до 2004 година Владата ќе мора да приватизира, или да затвори околу 140 компании од кои најмногу се загубари со застарена технологија, ќе мора да продаде и делови од јавното претпријатие итн, а до 2005 да го преполови бројот на чиновниците од сегашните 90 илјади на 45 илјади. Да ве потсетам, во 2002 година, бројот на вработените во јавната администрација беше 120 илјади. Значи, наместо да го намалите на половина, го зголемивте за 30 илјади, а меѓународните

институции не ги интересира која политичка гарнитура е на власт. Нив ги интересира договорот што Владата на Република Македонија го потпишала со нив и очекуваат Владата на Република Македонија без разлика на тоа која политичка гарнитура е на власт, ќе го спроведе.

СЛОБОДАН НАЈДОВСКИ:

Контра реплика, Марјан Ѓорчев.

МАРЈАН ЃОРЧЕВ:

Почитувана г-ѓо Грковска, ова е уште еден доказ колку сме ние политизирани. Јас не говорев за Влада на Георгиевски, Џафери и Андов, бидејќи пред Владата на Георгиевски, Џафери и Андов постоеше Влада на г-динот Црвенковски која што на 11.04.1998 година потпиша протокол дека треба да се затворат 12 големи загубари од кои што првите беа: Окта,Фени, Југохром и Хемтекс и другите 8 и тоа до 30.06.1999 година , а до 31.12. 1999 година другите осум. Јас говорев за континуитет, тука нема политика, јас говорев за концепт, за економски концепт. Сите влади тој концепт го згрешија, вклучително и Владата во која што бев јас. Затоа и говорам дека треба да најдеме концепт кој што не е финансиски, економски концепт. А вие се враќате на политика, а политиката никаде нема да не одведе.

СЛОБОДАН НАЈДОВСКИ:

Има збор г-динот Аднан Јашари.

АДНАН ЈАШАРИ:

Ви благодарам г-дине потпретседател, така како што предвидуваат законските одредби предлагачот природно предлага усвојување на буџетот во предвидените законски рокови со цел финансирањето за почетокот на идната година да не биде преку привремено финансирање. Инаку сите знаеме дека буџетот предвидува план на приходи и расходи. Изготвувањето на буџетот се заснова врз определни економски параметри реализирани во претходната година, освен предвидувањата како можат да бидат реализирани во годината за која што се предвидува буџетот. Преку овој предлог се продолжува со реформите во насока на проширување на програмите и предвидувањата на потпрограмите со цел преку овие да се рефлектираат основните активитети на буџетските институции. И во оваа насока е и определбата на максималното искористување на буџетските корисници. На овој начин се прави проценка на резултатите преку реализирање на индикаторите за успех во однос на програмите, односно потпрограмите и тоа во текот на годината која што следи. Од транспарентното определување на капиталните проекти во рамките на буџетот обезбедува точни информации за капиталните инвестиции и на

овој начин се овозможува и проценка на резултатите преку реализирање на индикаторите за успехот во однос на програмите и предвидените потпрограми преку предлог буџетот. Во оваа насока во предлог буџетот се предвидени потпрограми за стимулирање на развојот на претпријатијата како на средните, така и на малите претпријатија чија цел е да се зголеми бројот на овие претпријатија. Предвидено е да се направи развој на слободната економска зона чија цел е сигурно во иднина да повлече колку што е можно повеќе странски инвестиции. Додека исто така се предвидени серија програми за привлекување на странски директни инвестиции преку Агенцијата за инвестиции како и серија други фактори кои што ќе влијаат врз градење на стимулирање на стимулот за овие инвестиции. Инаку и овој предлог е изготвен на ниво на ставки и позиции и раздели кои што се механизми, контролни механизми за реализирање на приоритетите на расходите, меѓутоа истовремено се овозможува и поголема флексибилност на буџетските институции во текот на хармонизирање, усогласување на расходите спрема нивните потреби. Земајќи го предвид фактот дека средствата се ограничени во овој буџет се ориентирани кон програмите со поголем приоритет. Основните параметри врз кои е изготвен буџетот за 2005 година е пораст на бруто општествениот производ на ниво 3,8%, додека носител на овој пораст се планира да биде порастот на индустриските производи на ниво од 6 до 7%. Во 2005 година се предвидува процентот на инфлацијата да биде на ниво на тоа што беше во 2004 година и да има висина од 5% што во суштина ќе биде детерминирано од развојот на земјоделските производи и на прехранбените производи. Се планира трговскиот дефицит да се намали за 1% во споредба со 2004 година што истовремено подразбира и пораст на извозот спрема увозот. Буџетската политика ќе продолжи во иднина со политика на рационални расходи од средствата на буџетот со што се предвидува во 2005 година да се реализира тоа што е проектирано во буџетот во висина од 20% од планираниот бруто општествен производ.

Цел на една ваква политика, според мое мислење и убедување е резултат на тенденцијата на оваа Влада да се стабилизира нивото на државниот долг. Планираниот дефицит за разлика од минатите години воглавно ќе се финансира од домашни извори и тоа пред се од приватизирањето, приходите од сукцесијата како и емитирањето на неколку државни записи како и искористувањето на депозитните средства итн.

За 2005 година се предвидува буџетските приходи да бидат во висина од 52 милијарди динари каде најголемо учество се очекува да имаат даноците и тоа во

висина од 69%, од кои главно учество се очекува да има ДДВ каде врз основа на тоа што е планирано ќе треба да имаме пораст од тоа што е реализирано во 2004 година за околу 5%.

Овој пораст се планира да биде резултат на порастот на стабилноста или на постоењето на стабилна економска политика, од друг страна, и намалување на царинските проценти, пораст на импорт и на определени производи како и на подобрување на плаќањето преку пораст, за ефикасноста на даночните органи исто така се планира да има пораст на приходите од персоналниот данок што може да биде резултат на пораст на зголемување на вработените во согласност со Рамковниот договор и природно зголемување на бројот на вработени во приватниот сектор. Пораст се очекува да има и кај акцизите како посебни форми на данок на промет, некаде околу 4% што во споредба со 2004 година, нормално дека ќе биде многу поголемо и сигурно дека е резултат на предвидувањето на измените, промените што се планираат во Законот за акцизите, предлог кој што е на дневен ред и кој сигурно ќе се усвои.

Сепак, истовремено намалување е планирано да има од даноците на добивка и од царините од причина што за една серија стоки што ќе се импортираат ќе имаме намалување на Царинските даноци. Не даночните приходи кои што се реализираат од разните такси или придонеси или капитални добивки се планира да бидат помали од 2004 година, за околу 7%. Дел од нив се планира да се реализираат од капиталните приходи во висина од 610 милиони денари и нормално од приватизирањето на градежното земјиште кое ќе има можност да се приватизира по усвојувањето на Законот за приватизација на градежно земјиште, чија последна фаза е во собраниска процедура.

Што се донесува на расходите преку овој Предлог-буџет се предвидува да се достигне висина од 59 милиони денари што во споредба со 2004 година имаме пораст од 1,2%. Во рамките на овие расходи природно е дека основно место имаат расходите за плати и надоместоци што за 2005 година се планира да бидат поголеми за 2% во споредба со минатата година. Расходите за плати од тоа што е предложено во предлог буџетот ќе опфатат околу 1/3 од расходите или од општите расходи предвидени со овој Предлог-буџет и наспроти ова и тенденцијата на оваа Влада за намалување на броот на вработените во јавната администрација, јас ценам дека застапувањето на припадниците на етничките заедници во структурите на државната администрација треба да продолжат затоа што над се е уставна обврска.

Јас сум свесен дека во овие услови реализирањето на еден таков процес е тешко, меѓутоа постигнатиот процент од 13,8%, се говори за застапувањето на албанците во структурите на државната администрација треба да продолжи и во оваа насока мислам дека не треба да има дилеми. Нагласувам во оваа насока во идната година рестриктивната политика во Министерството за финансии во насока на исполнување на слободните места ќе се замени со една полиберална политика и дека Министерството за финансии во оваа насока, за нови вработувања, нема да прави никакви пречки.

Посебно ни остави впечаток тоа што во овој Предлог-буџет е тоа што во областа на расходите има пораз на средствата за капиталните расходи каде се планира да се има за 2005 година пораст од околу 7,2% во споредба со 2004 година. Преку овие расходи мислам дека ќе се реализираат одредени инвестирачки проекти. Кога сме кај капиталните инвестиции сакам да нагласам и тоа дека средствата наменети за овие инвестиции не се предвидуваат од буџетот туку се предвидуваат, како што рече и во експозето министерот и од независни извори на буџетските институции. И врз основа на тоа што се презентира и што се кажа во експозето може да се види јасно дека средствата наменети за капитални инвестиции во 2005 година се предвидува да бидат на ниво од 14% во однос на општите расходи на буџетот.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам,

Вие госпоице Грковска барате процедурално.

Повелете.

СЛАВИЦА ГРКОВСКА:

Благодарам г-дин претседателе,

Со оглед на тоа што Деловникот во член 64 став 4 остава можност Собранието да одлучи да се продолжи времетраењето на седницата, јас предлагам да го продолжиме времетраењето на работењето на денешната седница.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Бидејќи ние денес почнавме во 11,00 часот да работиме, работното време ќе биде до 18,00 часот.

Предлогот да работиме после 18 часот го ставам на гласање, ама денеска ќе работиме до 19,00 часот, бидејќи потоа имаме ангажмани.

Ги молам пратениците да влезат во салата за да можеме да обезбедиме кворум.

Ги молам службите да го утврдат бројот на присутните пратеници.

Сега имаме во салата 61 пратеник.

Го ставам на гласање предлогот дополнет од моја страна да работиме до 19,00 часот.

Ве молам да гласаме.

Гласале 56 пратеници, 50 за, 6 против воздржани нема.

Бидејќи се во салата 61 пратеник, констатирам дека предлогот е усвоен.

Повелете г-дине Матоши три минути реплика.

РУЖДИ МАТОШИ:

Ви благодарам г-дине претседател, јас со внимание го ислушав колегата Аднан кој како пратеник во ДУИ ги аргументираше зборовите на Министерот за финансии, тој рече дека сме постигнале 13,4% застапеност на албанците во јавната администрација.

Токму таа бројка се појавува и во моето прашање што сум го поставил како пратеник на Владата. Меѓутоа, во списокот на институциите каде што се појавува оваа бројка 13,4% не се опфатени претпријатијата како што се јавните претпријатија, фондовите, електростопанството, аеродромот, шумарството итн., каде што има бројка од над 30 илјади вработени. Доколку нив ги припоиме на овој список, на оваа бројка тогаш правичната застапеност ќе падне на 5,7%. Доколку на овој список од 13,4% ги минусираме вработените во образованието и тоа во средното и основното образование тогаш ќе имаме бројка од 7,88%. што значи дека оваа бројка е неодржлива затоа што се докажува дека правичната застапеност е површна по институциите на системот. Од ова писмо што е дојдено од Владата сеуште имаме институции со нула проценти застапеност на албанците, сеуште има институции со 0,8%, со 1%, 2,2%, 1,6%, 1,9% итн.

Затоа господине пратеник од коалицијата кој што доаѓа од ДУИ треба на поаргументиран начин да ја докаже застапеноста на албанците што претставува прашање на оваа Влада, прашање што треба да го реши, а учествува и тој.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

Господине Јашари имате една минута реплика.

АДНАН ЈАШАРИ:

Ви благодарам г-дине претседателе,

Доколку ме следеше со внимание почитуван колега Матоши, јас говорев за застапеноста на албанците во јавната администрација. Поимот јавна администрација го опфаќа тоа што и вие го рековте застапеноста само во институциите или државните органи, во тесна смисла тоа значи јавна администрација, но за жал под поимот јавна администрација подразбираме и други институции кои не се јавни, како што се образованието, основното образование, средното образование итн. така што јас не говорев и не аргументирав за застапеноста на албанците во органите на аналитички начин, туку го зедев општиот број кој го поседувам.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам,

Повелете г-дине Груевски имате збор.

НИКОЛА ГРУЕВСКИ:

Благодарам,

Почитуван г-дине претседател на Собранието, почитувани претставници на Владата, почитувани пратеници,

Пред нас е буџетот за 2005 година, би рекол дека можеше да биде малку подобро претставен доколку со промената на методологијата се претставија и ставките во 2004 година, да беа по иста методологија така што да можеа пратениците полесно да направат компарација за некои работи и да дадат одредени коментари, меѓутоа, тоа е што е, мораме да дискутираме на начин на кој што ни е тоа претставено.

Она што го слушнавме денеска е дека во излагањето на министерот слушнавме многу детали што направени во минатото, што се планираат за оваа година, голем дел од нив за наредните три или 10 години, меѓутоа, се поставува едно прашање, имајќи го во предвид капацитетот на Владата и на министрите за она што го направија во овие две години дали може да се очекува и одредени зацртани работи за наредните години може ќе се исполнат, особено за наредните две и тоа едно големо прашање. Дали работите што се планираат за наредните години ќе останат само список на желби или дел од нив ќе бидат реализирани.

Би рекол дека три години по ред Владата ни најавува економски бум, а гледаме овој буџет го структурираме со зголемување на масата за плати, со намалување на средствата за капитални расходи и со средствата кои што се определени за структурни реформи, како и со планови за зголемување на приходите

преку зголемување на одредени давачки, како што се акцизите и персоналниот данок. Така што јас лично се сомневам дека нешто посериозно ќе имаме да видиме во следната година на планот на економијата, меѓутоа останува да видиме од она што беше зборувано и проектирано и она што ќе биде исполнето.

Вака како што е конструиран буџетот не нуди некоја сериозна развојна компонента. Во себе не предвидува некои крупни реформи. Има одредени работи што се планираат што можат да ја подобрат состојбата, меѓутоа, нешто покрупно и порадикално во овој буџет не може да се забележи и од таа гледна точка во најавите, во излагањата не се забележани некои посериозни работи поврзани со реформите во правосудството кои што беа неодамна најавени или забрзување на структурните реформи.

Како што можеме да забелечиме имаме уште една позитивна проекција за следната година од страна на Владата бидејќи имаме раст на бруто домашниот производ од 3,8% и инфлација од 1,5%. Според мене тоа не е некој раст и не е неостварлив. Со така ниска база, особено ниска база од оваа година кога имаме бруто домашен производ кој што ќе биде или минусен или некаде околу нулата навистина за очекување беше дека ќе се постигне нешто повеќе.

Во оваа прилика интересно е да се забележи дека во програмата на СДСМ, изборната програма во 2002 година беа неведени две работи кои што навистина не може да се препознаат ниту во Буџетите, ниту во економските проекции на Владата. Следната работа беше дека се гарантираше во изборниот период дека секоја година ќе имаме најмалку 6% пораст на бруто домашниот производ, дури во програмата на ЛДП 7% дека е многу лошо да се има ниска инфлација како еден процент, 2%, мислам дека беше и наведено и дека инфлацијата треба да изнесува ако не се лажам од 3 до 5% најмалку или можеби и повеќе, беше наведено во програмата, а еве минатата година имавме проекција од 4% за зголемување на бруто домашниот производ. Ќе се оствари нешто околу нулата, веќе во првиот квартал имавме пад од 3,6% на бруто домашниот производ и најверојатно годината ќе ја завршиме со инфлација околу нулата, дури е можна и мала дефлација од 0,1% или 0,2%. Така што, навистина, сите овие прогнози се доведени под едно големо знак прашање и се гледа една голема, да речеме лага, во време на изборниот период кога ни беше ветувано едно, а се остварува или обратно или нешто што е многу помалку од тоа.

Кога сме веќе кај проекциите, минатата година, за оваа година проекцијата за трговскиот дефицит изнесуваше 860 милиони долари, а како што течат работите, најверојатно годинава ќе ја завршиме со рекордни 1,2 милиони долари. Се

согласувам дека тука свое влијание има и девизниот курс на доларот, но треба да имаме предвид дека скоро 45-50% ќе биде надминувањето на проекцијата на трговскиот дефицит. При тоа, проекциите на увозот и извозот беа промашени за над 10%. Беше предвидено и намалување на долгот, а од друга страна истиот е зголемен за овие две години за околу 360 милиони долари или 200 милиони за оваа година, од кое што веројатно половина или нешто повеќе потпаѓа на курсните разлики, меѓутоа значаен дел и зголемување на долгот, што е спротивно на она што беше проектирано минатата година.

Тука мораме да го спомнеме и континуираниот пад на индустриското производство. Тој го немаше ниту една проекција, ниту предизборна, ниту буџетска од минатата година. Континуиран пад што потсетува на периоди на држави што се во војна или со силни елементарни непогоди, пад кој што, да речеме јануари со јануари беше 43% пад на индустриското производство, пад каде што февруари со февруари беше околу 30%, март со март 33%, споредено март оваа година со март претходната, така што до оној момент до кога ги имаме резултатите, значи до октомври, имаме ако не се лажам секој месец од декември минатата година, имаме силен и сериозен пад на индустриското производство. Во многу наврати Владата се обиде тоа да го релативизира, тој пад на индустриското производство со тврдењето дека неостварувањето на проектираниот економски раст е предизвикан од запирањето на производството на неколку покурпни фабрики во еден период, како што е “Балкан Стил”, рудниците Злетово и Саса, иако две години имаше можност тие рудници да се рестартираат, да се продадат после стечај или после ликвидација или пред стечај и ликвидација, се едно како ќе одлучи Владата, како е најдобро. Меѓутоа, иако тоа доцни, сепак е мала веројатноста и тешко е да се докаже дека токму тие неколку фабрики довеле до таков драстичен пад на индустриското производство, особено што целата ситуација и со тие фабрики можеше да се предвиди минатата година кога се правеше проекцијата на Буџетот и на макроекономската политика.

Така што во периодот јануари или октомври, тоа е многу важно да се забележи, пад на производството има дури во 18 од вкупно 24 индустриски гранки. Значи, од сите индустриски гранки, од 24 што ги забележува Статистика, во 18 има пад на индустриското производство. Што значи дека падот не е изолиран случај. Не е изолиран случај само кај неколку компании и тоа се случува во 75% од гранките на македонските индустриски сектори.

Нормално, тука е неминовно да се спомне и онаа ветена бројка од дополнителни 200 милион долари странски инвестиции, што беа ветени од поранешниот премиер, што не ги забележавме. Наспроти тоа, тој ја искритикува Владата за работењето во оваа година, откако се тргна од позицијата на која што беше. И, најверојатно, за такви економски инвестициони бумови најверојатно ќе почекаме уште извесно време.

Тоа што сакам уште да го напомам е дека сакале или не, Република Македонија оваа година ќе ја надмине психолошката бариера од 1 милијарда долари трговски дефицит и дека, кога сме кај дефицитот, сакам да посочам дека иако Владата декларативно се изјаснува дека дефицитот може да се подобри само со подобрување на извозот, односно конкурентноста на македонската економија, очигледно е дека постапките што ги превзема со зголемување на акцизите на автомобилите, други акцизи, зголемување на персоналниот данок на доход, колку и да е тоа малку, постапките се во обратен правец. Практично, се делува на страната на увозот. Инаку, да спомнеме и тоа дека увозот на втомобили е втора ставка во увозот. Тоа не е ново. Не е некоја новина дека после нафтата автомобилите се на второ место наназад повеќе години и кога имало повисоки и кога имало пониски акцизи и царини.

Така што воведувањето на акцизата на автомобили многу малку ќе влијае на трговскиот дефицит, на намалувањето на трговскиот дефицит. Можеби во првиот квартал ќе има некаков ефект, затоа што голем број на граѓани сега забрзано купуваат автомобили, на некој начин верувајќи во тоа дека можат да купат нешто поевтино и во никој случај значајно нема да влијае, само што кај некои автомобили ќе имаме зголемување на акцизата, кај некои видови на автомобили.

Сепак, јас уште еднаш ќе повторам дека трговскиот дефицит и вкупно речено структурните реформи во Македонија треба да се движат во правец на зголемување на конкурентноста на македонските компании. Тоа зголемување може да биде со повеќе мерки, што за сега не ги гледаме, може да биде на некој начин со намалување на одредени давачки кон државата: персоналниот данок на доход, данокот на добивка, други давачки што ги имаат компаниите а што би биле супституирани со намалување на високата сива економија за што слушнав дека имало создадено и Комитет за сузбивање на сивата економија, меѓутоа не е доволно само комитети да се создаваат. Потребни се конкретни резултати. Колку повеќе имаме конкретни резултати во сузбивањето на сивата економија, по која што Македонија зазема едно од првите места во Европа, толку побрзо ќе можеме да ги

намалите даноците: персоналниот данок на доход, данокот на добивка, ДДВ за одредени ставки, така што тоа значително ќе влијае на зголемување на конкурентната моќ на македонските компании, иако тоа не е единствена работа. Инпутот да кажеме, електричната енергија и другите видови на енергија, цената им расте. Порасна минатата година за 7%, а оваа година што доаѓа најверојатно ќе имаме уште едно зголемување на цената на електричната енергија, што значи уште еден удар на конкурентноста на македонските фабрики, на македонските компании, спротивно од тоа што треба да се очекува, односно намалување на трошоците на компаниите. Се разбира дека тука значаен фактор е и зголемувањето и подобрувањето на технолошките процеси, на техниката и тн. за што се потребни повеќе кредити, поевтини кредити, а гледаме дека се помалку ги има заради одредена политика на Централната банка, односно на Владата за кое што малку подоцна ќе се осврнам. Тоа исто така и помали камати, се дел од една плеада на мерки што можат да се преземат за намалување, односно за зголемување на конкурентната моќ на компаниите, трининг програми за менаџерите, трининг програми за други намени, така што од тоа во овој момент многу малку може да се забележи како проекција, барем за следната година.

Така што како резултат на сите овие движења влегуваме во следната година со многу висока стапка на невработеност. Како што знаеме меѓународните финансиски институции го земаат податокот како релевантен од Заводот за статистика. Заводот за статистика оваа година, случајно или не, не ја објави таа стапка на невработеност. Од неофицијални извори дознаваме дека таа е малку зголемена, од 36,7% дека е нарасната на 37,1%. Значи дека на тој план имаме влошување. Колку и да се прават одредени трикови во Заводот за вработување, да се одложува заведувањето на новите невработени а завршени студенти за неколку месеци, колку и да се прават скратувања на рокови за пријавување на невработените, почесто, за да некој од нив отпадне и тн., сепак очигледно е дека и оваа година имаме сериозни проблеми со невработеноста и немаме, речиси никаков прогрес на тој план. 37,1% е најголем процент на невработеност во Европа. Тоа е, околу 5% повисоко од тоа што го имавме во 2002 година, официјално.

Во Република Македонија, речиси секој четврти жител е во групата на сиромашни. Редовна плата зимаат само вработените во администрацијата и уште една група на компании што успешно работат. Значаен дел од нив доцнат со платите и значаен дел од нив имаат такви примања што, според меѓународната методологија за сиромаштија влегуваат во групата на сиромашни граѓани.

Од друга страна, почитувани пратеници, гледаме дека во овие две гоидни немаме речиси никаква активност на Синдикатот. Навистина, никаде го нема. Си ја работи својата работа од канцелариите. Се планира намалување на правата на работниците, сеуште нема ништо со најниската плата во приватниот сектор и редица други работи за кои што би требал да е заинтересиран Синдикатот и, навистина се прашвам дали претседателот на Синдикатот господинот Муратовски, дали и зошто го нема и молчи и колкава е ставката на Муратовски во овој Буџет?

Интересен сегмент во предложениот Буџет за 2005 година е и масата на плати каде што се планира за плати за јавната администрација да се потрошат околу 353 милиони евра, што претставува еден рекорд од сите досегашни буџети. Навистина, некаков куриозитет е тоа што во годината кога ќе имаме отпуштања, имаме и зголемување на масата на плати, иако тие отпуштања во значаен дел ќе бидат во јавните компании, односно во јавните компании во државна сопственост.

Со вака предвидените средства, повеќе од 1/3 од Буџетот се планира да се троши за плати. Од друга страна инвестициите се на самото дно. Беше спомнато дека се планираат 5,7 милијарди денари за капитални инвестиции од Буџетот, беше спомнато дека значаен дел ќе има плус од сопствени приходи, меѓутоа и минатата година и предминатата и сите пред тоа години имаше дополнителни средства од сопствени приходи, така што не знам колку е релевантно сето тоа да се стави во еден таков пакет.

Навистина, тука има и едно друго прашање, дали евентуалното намалување на капиталните расходи се должи на тоа што и оваа и претходната година Владата има сериозни проблеми во ефикасноста на министрите во извршувањето на Буџетот, односно во трошењето на буџетските средства.

Значи, може да се констатира дека овој Буџет се дискутира и ќе се усвои во една година, во година во која што официјално можеме и веќе тоа официјално се зборува дека е година на рецесија. Година на рецесија во која што во првите два квартали имаме пад на бруто домашниот производ (БДП), во првиот 3,6, во вториот 0,2 пад на БДП и интересно е тоа што се случува почитувани пратеници, што во една таква ситуација на рецесија имаме преземање на мерки за покачување на каматните стапки. Во некоја смисла логично би било и теоретски и како практика во многу држави во светот кога има рецесија, Владата, Централната банка се обидуваат да ги намалат каматните стапки за да му дадат еден импулс на стопанството, на економијата. Меѓутоа, оваа година во која што имаме рецесија, во

која што сме на работ на дефлација, ние имаме мерки преземени што значат неколкукратно зголемување на каматните стапки на Централната банка, што е и порака до комерцијалните банки да ги зголемат каматните стапки заради одредени ефекти што треба да се постигнат, да се намали ликвидноста и со тоа автоматски ќе се намали и инвестициската активност што уште толку може негативно да влијае на БДП и воопшто на вкупниот економски раст.

Така што, тоа се прилично парадоксални ситуации. Навистина, не можам да ја видам логиката. Се чини дека владините политики се заглавени во една ситуација во која што има два таргети, во исклучително тешка ситуација.

Таргет - девизен курс, дефакто фиксен девизен курс и

Таргет - зголемување на девизните резерви.

Тоа се два таргети што не се неостварливи, но во различна економска ситуација. Во ситуација кога, да речеме, имаме некој раст на економијата, кога имаме силен прилив на странски директни инвестиции и други поволности, меѓутоа во една ваква ситуација, држењето на овие два таргети толку цврсто, навистина може да ја продалбочи рецесијата или да го забави излегувањето од истата.

Така што, во тој поглед веројатно ќе бидат нелогични изјавите со кои што на банките им се препорачуваше во еден период од страна на владини министри да не ги зголемуваат каматите. Значи, Централната банка ги зголемуваше за да комерцијалните банки ги зголемат каматите, а не за да тие не ги зголемуваат. Токму тоа и беше целта, таа да ги зголеми каматите за да ги зголемат и комерцијалните банки, за да ги оствари своите ефекти. Така што тука видовме и една сериозна контрадикторност во самите изјави.

Уште еднаш ќе спомнам, проектираниот раст за следната година не е висок, не е неостварлив. Тој е низок, не е неостварлив, меѓутоа тешко може да се предвиди и да се верува дека и таков каков што е ќе биде остварен. Би спомнал и тоа дека кога веќе зборуваме за високиот трговски дефицит и ги бараме причините за него, навистина е неприфатливо да се каже дека причината за толку високиот трговски дефицит, односно разликата во проекцијата на трговскиот дефицит и реалното остварување за оваа година се должи на договорите за слободна трговија и на Договорот со ЕУ. Имено, и договорите за слободна трговија и Договорот за асоцијација и стабилизација со ЕУ се одамна склучени, така што и кај проекцијата на самиот Буџет минатата година, во пресметките влегле тие договори, влегле и тие делови кои што во текот на годината се ослободиле како дополнителна

либерализација. Така што, тука навистина не можам да ја најдам причината дека некој нешто не може да предвиди пред една година.

Генерално, се чини дека на некој начин оваа година економијата го допреното. И, дека после такви падови на индустриското производство, какви што имавме минатата година, навистина е тешко да се очекува дека следната година нема да има одреден раст. Меѓутоа, вистинскиот прогрес ќе биде ако тој раст е доста поголем од падот што го имавме оваа година. Ако тој раст е помал од падот што го имавме во 2004 година, во тој случај ние сеуште сме на некој начин во одредена негатива.

Значи, 2005 година е нов предизвик. Како што беше најавено најверојатно ќе имаме уште едно зголемување на цената на струјата, ќе се зголемат цените на многу основни производи. Најавени се нови отпуштања во администрацијата, намалување на правата на работниците. Не слушнав некои сериозни планови за реформи во здравството. После две ипол години, ако не и повеќе имаме финализирање на пензиската реформа. Навистина, исто така ми е нејасно зошто требаше две ипол години да се чека за една така важна реформа да биде одложувана. Најавена е за средината или за втората половина на оваа година. Можеше да биде спроведена уште пред две години.

Така што, колку и да сакам, искрено не можам да бидам преголем оптимист, иако би сакал да биде обратно од тоа што го зборувам.

И, конечно, околу странските директни инвестиции. Гледам дека се повеќе се прават споредби со 2002 година, година во која што секој втор ден имавме бомби во Република Македонија. Добро е можеби да се направат споредби со 2000-та година или со 2001 година, па така некако да имаме пореална слика бидејќи ова малку ми наликува на нешто друго, кога се споредуваме само со 2002 година.

И конечно, кога веќе ги правиме споредбите, добро е да се направи и со државите во регионот. Ќе ве потсетам дека во 2003 година, на пример, од вкупно седум милијарди долари странски директни инвестиции во регионот, во осум држави едвај 1,2% влегоа во Република Македонија. Значи, околу 95 милиони долари. Оваа година ќе биде малку повеќе, приближно на претходната година, од кое што значаен дел е во инвестиции по основ на договори од минатото, како што се да речеме одредени инвестиции што вториот мобилен оператор мора да ги спроведе, согласно Договорот и само помал дел, околу 40-45% ќе биде во други инвестиции.

Слушнав и видов во Буџетот дека кај земјоделците се предвидува нешто повеќе за следната година. Тоа е добро, меѓутоа ни од блиску не е доволно, ниту пак е согласно потребите и можностите што можат да се направат во тој дел.

И конечно, почитувани пратеници три години го слушаме зборот “стабилизација”. Стабилизација на буџетот, стабилизација на дефицитите, стабилизација на не знам што. Трета година по ред зборуваме за стабилизација. Се плашам дека од многу стабилизација може премногу да бидеме стабилизирани и да застанеме во место. Значи добро е една година да има некоја стабилизација ако некаде требало стабилизација. Друго е прашањето дали 1% дефицит во буџетот е најдобрата политика да речеме дека ете Владата оценила дека е така, меѓутоа, тоа беше пред некоја година, минатата година повторно ни рекоа стабилизација 1% дефицит, за следната година повторно ни кажуваат стабилизација 1% дефицит, не знам дали за 2006 пак ќе ни кажат пак стабилизација 1% дефицит, стабилизација на нешто друго, така што во тој дел не гледам некое оправдување треба веќе да очекуваме многу поголеми расходи, поголеми и поконкретни реформи кои не само што ќе бидат остварувани туку и ќе бидат направени.

Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам господине Груевски.

Госпоѓо Костадинова, имате реплика?

Повелете три минути.

ЕМИЛИЈА КОСТАДИНОВА:

Благодарам претседателе,

Во еден дел од искажувањата на господинот Груевски не се согласувам, а тоа се однесува на делот во кој што тој искажа свое мислење како недостаток на концепцијата на овој буџет, дека немаме споредбени показатели од претходните години. Точно е дека во бројчаните показатели на поодделните буџетски корисници, такви показатели недостасуваат, но тоа беше кажано поради новата методологија на изработка на овој буџет, но во опитниот дел на Предлог буџетот има мноштво на табели и графикони, каде што ги имаме основните економски показатели од претходните години и тоа почнувајќи од 1998 до 2005 година и кои што нудат многу можности за споредба. Така на пример ги имаме табелите и графиконите за бруто домашниот производ и инфлацијата погодени. Значи 1998-2005, каде што можат да се анализираат сите тие движења. Потоа вкупните приходи и расходи на централниот буџет, исто така од 1998 до 2005 година. Даночното оптоварување на

централниот буџет 1998 - 2005 година, тековните и капиталните расходи ни се дадени по години од 2000 - 2005 година. Потоа расходите по основ на структурните реформи. Исто така од 2000 - 2005 година. Расходите за реформите во јавната администрација. Да не ги читам годините, потоа каматните плаќања по години, буџетскиот дефицит и други податоци. Исто така, секаде каде има некои карактеристични отстапувања во смисла на зголемување, или на намалување на одредени буџетски трошоци, направена е споредба со претходниот период, дадени се процентите на отстапување, а такви акценти беа дадени и во експозето на министерот за финансии, секаде онаму каде што имаме покарактеристични движења во однос на претходните години.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете господине Груевски имате една минута.

НИКОЛА ГРУЕВСКИ:

Благодарам за репликата. Очигледно дека не бев доволно разбран. Значи немаше споредбена основа на аналитичкиот дел, на аналитиката, само на синтетиката кај 2004 и 2005 година. Сменета е методологијата и сега ќе се оди по Џиес ем методологија, што нема ништо лошо во тоа, меѓутоа, не постои начин за аналитичко компарирање на 2005 година проекцијата со претходните години. Тоа оневозможува многу пратеници да немаат целосна слика на работите, иако делумно се дадени некои податоци, но само во синтетичкиот дел. Во аналитиката, нема такво нешто. Мислам дека сега ќе бидам повеќе јасен, отколку што сум бил претходно.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

Повелете господине Насуфи, а потоа нека се подготви пратеникот Зоран Заев.

ЏЕВДЕТ НАСУФИ:

Благодарам господине претседателе, дами и господа пратеници, господине министер кој за момент не е тука, но мојот поздрав ќе го ислуша.

Уште на почетокот сакам да нагласам дека е невообичаено, значи имаме еден волуменозен голем буџет, но не природно е тоа што по 54 страници имаме едно експозе на министерот во однос на овој буџет. Мислам дека ова експозе на господинот министер повеќе служи како една камуфлација, како покритие на сето тоа што граѓаните на Република Македонија малиот и средниот бизнис и сите

претприемачи го очекуваат од овој буџет во наредна година, бидејќи во суштина, за жал велам буџетот е како сијамските браќа во споредба со минатогодишниот буџет, но и со многу претходни буџети, додека оваа теза да биде уште победлива дури и општите приходи и расходите од минатата година речиси се исти. Мислам дека нема потреба да ги спомнам тие. Се знаат тие се 66 милијарди, 65 милијарди итн. Што е индикативно кај буџетот кој го разгледуваме како еден од значајните елементи на развојот на една земја. За жал господинот министер во неговиот воведен збор ги спомнува сите елементи кои буџетот ги опфаќа во себе, но го споменува развојниот елемент. Тука нема право да го спомне овој елемент, бидејќи доколку ја анализираме општата структура на овој буџет ќе увидиме дека приближно, доколку платите учествуваат со 30% или повеќе, доколку социјалата учествува со над 20%, доколку другите услуги учествуваат со над 10 или 15%, доколку неколку трансфери непроизводни исто така учествуваат со над 10% итн, реално можам да кажам дека 5, 6 или 7%, може да остане како една развојна компонента на овој буџет.

Доколку се размислува дека буџетот не е средство за да го развие едно место, тогаш е во ред. Но за развиените економски држави тоа е така. Значи е еден сервис на јавните услуги. Но Македонија, не е во таа состојба. Значи за да има развојна компонента само во оваа маса. Затоа за мене ова е еден главен недостаток. Самите можете да констатирате дека 2004 ќе заврши со некаде околу 2,5% пораст на бруто домашниот производ. За жал велам и самите не сте сигурни, но јас ве уверувам на еден начин дека овој бруто домашен производ од тоа што го искажуваме ќе биде понизок од 2,5% и во целина споредбено со земјите во транзиција е најнискиот пораст. Дури не знам која земја во транзиција во 2004 имаше еден пораст на бруто домашниот производ од над 6,5%. На пример Албанија има забележано 6,5%. Ова го образложувате со неколку фактори и сега се предвидува во наредната година да имаме бруто домашен производ за 3,8%.

Ако не се лажам, доколку одиме со ова развојно темпо на Македонија и требаат дури уште 20 или 25 години за да влеземе во Европската унија. А кога ќе ги споредиме овие 3,8% господине министер се засновате на почетокот на работата на Железарата што ја има купено индиецот и доколку се засновате во Тораница, Саса, кои речиси никогаш не работеле рентабилно и доколку се засновате во функционирањето на Бунарџик кое е повеќе од сигурно дека нема да се оствари, а причините ги знаете вие подобро од сите нас, кога знаете дека тој државен капитал остана како што е Стружанка за многу банални мотиви не го реализиравте, затоа

што вториот конкурент од надвор кој дојде да го купи овој капацитет, не му го дадовте, само за тоа што беше албанец и мислам дека и овие 3,8% на порастот на бруто домашниот производ нема да го постигнете во 2005 година. И во суштина, ќе се продлабочи економската крижа и потребата за едно јавно прогласување. Економската рецесија ќе се постави како едно непосредно прашање.

Ние не можеме да говориме за пораст на бруто домашниот производ за наредната година за 3,8%, кога имаме над 400 илјади невработени лица, кога имаме еден голем број на корисници на социјална помош и на тој начин во суштина, ќе останеме во статус кво крајниот статус кво на сиромаштија, или на намалување на стандардот во Македонија. Предвидувате еден буџетски дефицит, кој за мојот концепт е срамен. Јас мислам дека оваа Влада и оваа држава треба да имаат поголема смелост, за да оди со поголем дефицит.

На крајот на краиштата, тоа го прават и многу поразвиени држави од Македонија, бидејќи доста веќе буџетот во суштина се структурира врз основа на тоа што го имате на маса. Но буџетот треба да се структурира врз основа на тоа кои се потребите на оваа држава, кои се потребите на граѓаните. Вие не говорите во овој буџет колку ќе се вработат, каде ќе се инвестира, колку ќе се намали сиромаштијата, но во суштина ги имате глобалните бројки, во чии рамки вршите едно преместување од овде на друго место, значи едно изместување и во суштина немаме нешто ново со овој буџет, освен еден текстуален дел, кој текстуален дел, за жал, според мое размислување ви открива неколку неправди, кои се вршат посебно во областа што се однесува за остварувањето на рамноправноста на етничките заедници, а посебно на албанците во Република Македонија.

Кој е друг елемент на овој буџет. Вие во неколку сегменти го предвидувате зголемувањето на данокот. Разбирливо е дека буџетските извори и даноците се еден од главните елементи на буџетот. Но зголемувањето на даноците во една ваква ставка на сиромаштија, кога се очекува и пораст на електричната енергија, што е неопходно, бидејќи и вие самите го признавате тоа, за да биде поатрактивно електростопанството за надворешните купувачи, а самите знаете дека последниот квартал на оваа година, порастот на нафтата, економијата ја има донесено во еден колапс и во овој тренд и сигурно ќе продолжи понатаму, тогаш јас навистина, предвидувам тешки денови економски и на нашиот општ стандард во Македонија.

Спомнувате и самиот сте повеќе политичар од експерт господине министер, ја спомнувате децентрализацијата, но вие знаете дека доаѓа и Законот за ограничување на јавните средства. Овие две работи не одат заедно, затоа што вие

сте ги лимитирале со самиот закон. Но од друга страна, не сте дале преглед на тоа дека колку финансиски ќе чини оваа децентрализација, според овие параметри и до тоа време што сте го предвиделе вие. Значи овде немаме такви елементи. Јас би ви препорачал на страница 18 од Буџетот, имате една спротивност, која е неразбирлива за мене. На еден начин предвидувате намалување на приходите, на платите, а од друга страна предлагате пораст на вработените. Сигурно овде мислите на тоа за да ја постигнете пропорцијата или правичната застапеност на етничките заедници, односно на албанците. Но мислам дека овие два контраста не одат заедно. Се исклучуваат едни со други.

Јас сакам да ви укажам во однос на тоа, дури и ќе ве цитирам кога велите дека правичната застапеност на малцинствата во администрацијата. Мислам дека овој поим е од минатото, би требало да бидете повнимателни, да не се враќаме во минатото, барем за оваа област, бидејќи за многу други работи сте се вратиле назад.

Карактеристично е исто така дека од поранешна Југославија е наследен еден фонд на неразвиени и за жал, морам да признаам дека во минатото тој фонд играше позитивна улога и општеството на овој простор тоа најдобро го знае. Меѓутоа, вие секоја година приходите од тој фонд ги намалувате, а тоа е соодветната институција преку која може да се постигне еден пропорционален развој за Македонија, затоа што Македонија не е пропорционално и еднакво развиена за жал. И во име на еднаков развој тоа треба да се направи. Затоа треба да посветите поголемо внимание на тој фонд.

Говорите и за фондот за судството. Јас имам една принципиелна забелешка и како поранешен министер за правда и сега како пратеник, затоа што на начинот како вие го концептирате фондот за судство, фондот ја нема улогата и на намената заради која е и основан.

Дами и господа пратеници, буџетот има и еден политички дел. Ние неможеме, колку и да сакаме, да го одбегнеме. Тоа ќе го илустрирам со една теоретска претпоставка верифицирана во пракса. Не може да се постигне рамноправност на етничките заедници во една мултиетничка држава, доколку јавните фондови не бидат искористени на пропорционален начин. Вие, во овој случај, не сте се придржувале кон овој критериум. Напротив, тој критериум е дискриминирачки, поточно за албанците е дискриминирачки.

Ќе го спомнам образованието и културата. Пред два-три дена со радост ја примив веста на вашата посета господине министер со премиерот и со господинот

Азиз Положани на Скопскиот универзитет и изјавата на ректорот дека сме земале повеќе отколку сме очекувале. Јас сум за тоа на универзитетите да им се даде како на “Кирил и Методиј” така и на другите да се трансформираат во модерни универзитети. Такви какви што се сега не можат да ја исполнат својата мисија во општеството. Меѓутоа, господинот Азиз Положани требаше премиерот и господинот Поповски да ги однесе на Тетовскиот универзитет или според говорот на господинот Положани на Универзитетот во Тетово затоа што многу дебатиравме дали е легализиран или не, праксата покажува дека тој не е легализиран, туку претставува нов универзитет. Требаше да се занимаваат и со маките на тие студенти таму. Од оваа причина господинот Положани сноси национално историска одговорност затоа што за тој Универзитет денеска немаме јасно наменети средства како што вие ги нарекувате приоритетни на ниво на образованието ниту за објектите, ниту за студентскиот стандард, ниту за факултетите кои се легализирани ниту за студентите кои штрајкуваат и тн., а да не говориме за Универзитетот на Југоисточна Европа или таканаречениот Штулов Универзитет кој исто така има право да биде сервисиран од државата и да учествува со дел од финансиските средства. Мислам дека ова претставува политички нон сенс.

За жал, господинот премиер кој потекнува од Универзитетот и има емотивни врски кои можат да го оправдаат за неговите чекори од 660 милиони, ако не се лажам, вие имате поднесено амандман и во согласност со Бонската конвенција има потреба да се реконструира наведениот универзитет, меѓутоа, не можете да ја оправдате оваа неправда која ја нанесувате на другите универзитети кои се два на број во Тетово.

Што се однесува до образованието ги спомнувате училиштата “Зеф Љуш Марку” и “Штејн”, а сите други се под знак прашалник. Господинот Положани во Струга има поставено камен темелник на пет-шест училишта, но во текот на овие три години додека е на власт ни едно училиште не е изградено.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господине Насуфи, ова е Буџетот на Република Македонија.

ЏЕВДЕТ НАСУФИ:

Благодарам на забелешките, ќе се обидам да ја почитувам вашата забелешка.

Мислам дека и 55 милиони денари колку се определени за овие две училишта “Зеф Љуш Марку” и “Никола Штејн” не се доволни. За училиштето “Зеф Љуш Марку” беа обезбедени 7 милиони марки уште од порано и за тие средства оваа Влада сноси одговорност зошто не биле реализирани. Нема оправдување за разни

оправдувања што се спомнуваат. И таа Влада беше на Република Македонија и оваа Влада е на Република Македонија и требаше да го заврши проектот, а не ден денес да остане незавршен и по неколку години училиштето “Зеф Љуш Марку” нема да биде изградено.

Што се однесува до културата со одговорност истакнувам, јас не сум против тоа да се финансираат Струшките вечери на поезијата, да се финансира Охридско лето, да се финансира Камерниот фестивал “Манакѝ”, Младинскиот фестивал во Скопје, да се финансираат и многу други проекти од областа на филмот, археологијата и тн., меѓутоа, знаете дека фестивалот “К’нга Ехо” добива три илјади марки годишно, “Нота Фест” можеби пет-шест илјади марки годишно, “Шари К’дон”, “Дебарска софра” 400-500 илјади денари, но во споредба со она што се доделува за културата од две милијарди денари доколку земеме процентуално неznam дали ќе го достигнеме процентот од 2% за овие манифестации. Од овие причини мислам дека во оваа насока воопшто не се водело сметка. Напротив, една лоша услуга се има направено на етничката кохезија. Јас мислам дека вие господине министре ваша одговорност беше и ваша одговорност е, со оглед на фактот дека буџетот е во процес на усвојување, ваша одговорност е преку владина процедура да ги исправите овие јасни грешки иако не се сомневам дека ќе се обидете да го образложите сето ова, но ова не може, нема никаква политичка дискусија што може да го оправда ова.

Пред неколку дена бев во Гинеколошко-акушерската клиника во Чаир, не може да се толерира една таква болница да се остави во таква состојба и да не се инвестира на достоинствен начин, со цел услугите да бидат на ниво на она што Македонија може да го понуди во моментот во условите во кои се наоѓа.

На крај ќе спомнам зошто ние како ДПА не поднесовме амандмани. Истакнав дека буџетот не се разликува од минатогодишниот ниту по бројки ниту по структура. Би ги поднеле истите амандмани кои господинот Поповски не ги усвои, Владата не ги усвои, пратениците ги одбија и токму затоа не ги поднесовме амандманите на овој буџет.

Ви благодарам господине претседател.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам господине Насуфи,

Господине Алити имате реплика од три минути.

РАФИС АЛИТИ:

Ви благодарам господине претседател,

Навистина не е чесна работа и политичари кои се занимаваме со политика да си играме со чувствата на студентите од медицинскиот факултет кои се во протести, во штрајк, а не е чесна работата дека ни едно службено лице на ДУИ никогаш нема изјавено дека тој факултет е официјализиран, напротив, секогаш сме велеле дека сме заинтересирани да се создадат услови и навистина кога ќе се легализира од тој факултет да излезат лекари, бидејќи сме заинтересирани да имаме лекари во права смисла на зборот, а не во услови кои се сега во Тетово каде господинот Џевдет Насуфи јасно му е дека во тие услови тие студенти не можат да ја завршат нивната работа или тоа што се вика пракса во таа насока.

Господинот Насуфи сигурно го знае ставот на неговата партија кои Тетовскиот универзитет го именуваат со име на Фадил Сулејмани во тоа време. Сега леат крокодилски солзи дека не е официјализиран тетовскиот универзитет, што не е вистина. Легализирани се тие факултети каде имало услови за одвивање на студиите.

Во однос на “Никола Штејн” и “Зеф Љуш Марку”, Џевдет Насуфи беше во Влада и знае со кого има склучено договори во тоа време. Има склучено договори со една охридска фирма која работите ги продала на друга фирма, што значи работите кои не се завршуваат било во едното, било во другото школо, било тогаш кога тој бил во Влада.

Во однос на Азиз Положани, добро е доколку имаат нешто лично или господинот Насуфи има аргументи нека го повика на еден телевизиски дуел и нека ги искажат аргументите. Ви благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Една минута господине Насуфи.

ЏЕВДЕТ НАСУФИ:

Јас обично не говорам со емоции затоа што не се бавам од вчера со политика, меѓутоа во однос на студентите навистина реалноста е горчлива и сите сме свесни за тоа.

Што се однесува до тетовскиот универзитет вие треба да знаете дека тој не е создаден од нас како политички субјект ДПА, туку од сите албанци затоа што тоа не може да го присвои ниту ДПА ниту други. Се радувам што вие на одреден начин сами признавате дека не го легализиравте, туку основавте нешто друго.

Што се однесува до господинот Азиз Положани немам ништо лично со него, многу добро комуницираме, но имаме обврска како политичари да бидеме транспарентни.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете госпоѓо Јаневска, три минути.

ЦВЕТЛЕ ЈАНЕВСКА:

Благодарам претседателе,

Не се согласувам со изјавата на господинот Насуфи дека Фабриката “Стружанка” од Струга не му е дадена на вториот понудувач за купување на овој капацитет на последниот тендер. Притоа, морам да констатирам дека господинот Насуфи е болен од националистичка жолтица и на работите гледа жолто и таму каде што не треба.

Имено, на последниот тендер висината на понудената цена беше само еден од критериумите на тендерот за продажба на овој значаен стопански капацитет во струшкото стопанство. Покрај другите два многу важни критериуми и тоа вредност на инвестиционите вложувања во објектот и вработувањата.

Според оценката на Собранието на доверителите дека вториот понудувач по висина на понудената цена не е втор поволен стратешки партнер кој ветува рестартирање на овој стопански субјект, а да додадам уште еднаш, еден од најисклучителните важни, покрај Фабриката за емајлирани производи, ние друг капацитет немаме во Струга.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Повелете една минута господине Насуфи.

ЏЕВДЕТ НАСУФИ:

Благодарам што ме потсетивте госпоѓо пратеник на “Стружанка” поради друга причина. “Стружанка” за жал, десет години претставува мртов капитал. Според некоја економска логика подобро е за државата денес да земе 1.850.000 евра отколку 2.200.000 евра колку била понудата на првиот понудувач. Јас сум присталиц на тоа да се даде “Стружанка” на тој што понудил повеќе, меѓутоа, не биле земени во предвид другите елементи. Би било добро државата да се ослободи од тој капитал затоа што во спротивно тој се уништува секој ден се повеќе. Ова е мојата цел.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Господине Заев имате збор, а потоа господинот Ванчо Стаменков.

ЗОРАН ЗАЕВ:

Почитуван претседателе, колеги пратеници, почитуван министре,

Тешко е сериозно да се конципира и воопшто дискутира за Буџетот дури и да се дадат одредени забелешки и сугестии по вакво сеопфатно експозе на министерот за финансии во кое беше кажано скоро се дури од оној критички поглед на одредени негови компоненти.

Но, сепак ќе се обидам да ги кажам моите погледи и ставови за проектите на Буџетот за 2005 година.

На почетокот ќе кажам дека ќе го поддржам донесувањето на Буџетот за 2005 година не само поради тоа што се очекува од мене како пратеник од парламентарното мнозинство да гласам, туку поради тоа што овој буџет таков каков што е заслужува да биде донесен од Собранието, а тоа ќе се обидам да го образложам во мојата дискусија која следува.

Нема длабоко да навлегувам во државните институции ниту детално по буџетски корисници, туку ќе дискутирам општо за буџетските проекции за 2005 година, за глобалните компоненти на буџетот дали е реален или не, колку го отсликува идното работење на Владата на Република Македонија и дали кореспондира со Програмата на Владата која беше презентирана пред некој ден кога ја избравме истата Влада.

Сакам да дадам свое мислење, забелешки и сугестии по овој Предлог-буџет и се надевам дека со мојата дискусија ќе влијаам пред се, на поуспешна и поквалитетна негова реализација, конечно се надевам дека со реализацијата на овој буџет за 2005 година ќе може да кажеме да, во голем сегмент 2005 година е година на пресврт на економски план за Република Македонија.

Според можностите кои реално ги имаме во овој момент во државата и оваа година добиваме добро концепциски направен буџет. Ова го зборувам знаејќи дека буџетот се носи сега, а се однесува и реализира наредната година. Свесен сум дека е ова проекција на буџет кој Министерството за финансии го предлага согласно проекциите за приходите и расходите гледано од сегашно стојалиште.

Сепак, негувам надеж дека состојбите во Република Македонија ќе се променат на уште подобро од тоа што тие го предвидуваат во овие буџетски проекти со што суштински ќе се пренесе влијанието на позитивно променетите состојби во државата на економски план врз ваквите проекции на Буџетот кој денеска е на дневен ред.

Ова што го зборувам очекувам да биде изразено во ребалансот на овој буџет во кој пред се ќе бидат сменети параметрите во приходниот дел и тоа врз основа на

подобрената економска состојба која секако ќе се рефлектира врз расходниот дел и тоа во делот кој му дава инвестиционо-развојна димензија и карактер на овој буџет.

Сепак тоа се мои очекувања кои ги предлагам најмногу врз јасно искажаната определба на Владата за залагање на полето на економијата.

Буџетот за 2005 година е доста квалитетно концепциски изработен. Тој претставува сублимат на планираните и потребните финансиски средства на сите буџетски институции, на можностите на Република Македонија од аспект на собирање на приходите за државата и истовремено држејќи го правецот на строго и јасно определени цели и приоритети на Република Македонија.

Генерално би рекол дека овој буџет повеќе е развојно ориентиран од претходниот. Тоа може да се види од поголемиот дефицит за 500 милиони денари, барем според моите погледи, во однос на 2004 година и од порастот на капиталните расходи за 2005 година во однос на 2004 година за околу 400 милиони денари.

Овие бројки, иако не се толку големи за да бидат доволен доказ дека работите тргнаа, сепак, подобрувањето на економската состојба ќе овозможи повратно и буџетската потрошувачка како значаен сегмент во вкупната потрошувачка да го стимулира развојот во државата и тоа токму преку капиталните расходи и како најразвијна компонента во Буџетот.

Овде би сакал да ја потенцирам и да ја пофалам заложбата на Министерството за финансии опфатена во Законот за извршување на Буџетот, со што ги обврзува сите буџетски корисници во рок од 6 месеци од донесувањето на Буџетот да се реализираат најмалку 30% од планираните капитални расходи, ако не, после тоа ќе им бидат одземени од страна на Владата. Со тоа се создава притисок за овие значајни средства да се трошат порамномерно во текот на годината, што не беше до сега случај и предизвикуваше доста проблеми во повеќе ресори.

Тековните расходи во 2005 година се здржуваат на приближно исто ниво, како и оваа година и тие тешко може да се корегираат, барем додека не се спроведат неопходните реформи во целост во државата. Според мене, тие се одраз на реалните состојби што ги имаме во Република Македонија и тоа, пред се, државната администрација како бројка и нејзината функција на функционалност и ефикасност, потребите за трансфер на социјални надоместоци, трансфери за пензиско инвалидско и здравствено осигурување, потребите за трансфер до

Агенцијата за вработување и исто така средствата потребни за спроведување на процесот на децентрализација на власта.

Не би навлегувал повеќе во расходниот дел на Буџетот, зашто сакам повеќе внимание да посветам на оној другиот приходниот, затоа што сум убеден дека токму овде во иднина може и да се влијае, а секоја промена на приходниот дел на Буџетот, според мене значи не само ефикасна наплата на државните давачки, туку пред се, показател на економската активност во стопанството во државата.

Најнапред би сакал да кажам досега, барем според мене, државата не даваше значајно внимание и енергија на зголемување на приходниот дел на Буџетот. Најчесто, под изговор дека не сака да создава дополнителни притисоци врз стопанството, а истовремено толерирајќи одредени состојби имаше намера, највероватно, да го одржува социјалниот мир во општеството. Јас мислам дека од оваа теорија конечно треба да се тргне во друг правец. До сега полесно се посегнуваше кон редуцирање на расходниот дел преку кратење на државните трошоци и намалување на јавната администрација, но гледаќи го овој Буџет, можам да заклучам дека повеќе ова не се прави, барем не во драстични мерки. Можеби тоа е во ред, бидејќи преголемото редуцирање на расходите може штетно да се одрази врз квалитетот на извршување на функциите на државата. Токму и поради тоа сум убеден дека во иднина треба почесто да гледаме промена на параметрите на приходниот дел од Буџетот како одраз на целокупната политика на Владата. Проектиите на приходниот дел на овој Буџет се направени согласно преземените мерки до сега за прибирање на приходите и согласно очекувањата и можностите за нивно инкасирање. Споредувајќи го Буџетот за 2004 година и проектите на овој Буџет за 2005 година, може да се види дека има зголемување на вкупните буџетски приходи од 200 милиони денари. Така гледано не претставува нешто значително. Но ако малку се разглоби по ставки може да се извлечат значајни заклучоци. Капиталните приходи се намалуваат за приближно 500 милиони денари, а приходите од даноци се зголемуваат за приближно 700 милиони денари. Економистите добро знаат дека долгорочно гледано нагорниот тренд на приходната структура на Буџетот заснована пред се од порастот на приходите од даноци значи освен подобра наплата и јасно очекување дека ќе се интензивира и зголемува економската активност во државата. Од тука можам да заклучам дека преку Буџетот се поткрепува нагвестувањето на Владата дека има сериозни намери да се зафати со подобрување на економската состојба во Република Македонија.

Од друга страна на даночните и капиталните приходи не зависат од економската активност директно, што лично ми влева оптимизам дека конечно е завршена стабилизацијата и работите ќе почнат да се приближуваат кон подобро на економски план.

Ова мое согледување ќе се обидам да го објаснам малку по конкретно, со што на поедноставен начин ќе може да се согледаат и показателите за ваквата тенденција. Најголемо учество во даночните приходи има данокот на додадена вредност и акцизите со 69,6% во вкупните даночни приходи. Проекцијата за приходот од данокот на додадена вредност во споредба со 2004 година се за 5,1% поголеми или за милијарда и 200 милиони денари, а проекциите за акцизи се поголеми за 4,1% во однос на Буџетот за 2004 година или за 400 милиони денари. Ваквото зголемување е предвидено, покрај другото и поради очекувањата за зголемена потрошувачка, која може да се темели исклучиво врз зголемена економска активност во Македонија и пред се во македонското стопанство. Доказ за тоа е и зголемувањето за 1,6% на персоналниот данок на доход, кој што не се должи само на новиот Предлог на закон, туку пред се, овие зголемувања за 120 милиони денари приход во Буџетот, се должат исто така, најмногу поради порастот на вработеноста, пред се во приватниот сектор. Овие се реални докази за тоа што се идните намери на Владата на Република Македонија.

Сето ова јасно укажува дека проектирањето на Буџетот за 2005 година е вршено врз реално постојни и би рекол срамежливо очекувани макроекономски параметри, како што се пораст на бруто домашниот производ за 3,8%, пораст на индустриската активност за 6 до 7%. Истот ака, врз основа на очекувањата да бидат рестартирани одредени капацитети, а и поради порастот на производството кај одредени гранки кои што минатата година беа скоро без никаква активност. Сето ова се надополнува и со очекувањата за зголемена извозна активност на одредени стопански гранки, кои ќе доведат до намалување на трговскиот дефицит и дефицитот на услугите.

Генерално можам да кажам дека се работи за квалитетно концепциски, без поголема доза на оптимизам изработен буџет со забележителна развојна димензија. Но, сепак, недоволно за наши потреби, барем не според моите очекувања кои ги стекнав од експозето на премиерот. Сепак, сум свесен дека овој Буџет е проекција според сегашни забележителни индикатори како состојби кои моментално се согледани и врз кои се изработува Буџетот за наредната година.

Искрено се надевам дека економскиот развој кој го отсликува овој Буџетот, нема да остане со таков благ пораст на макроекономските параметри. Нам ни треба по динамичен развој, поголеми резултати од тие што се предвидуваат со овој Предлог Буџетот. Истовремено сум свесен дека реформите кои што следуваат, треба да резултираат во подобрување на бизнис климата и на економската состојба во државата воопшто, кој само по себе ќе ги ревидира планираните буџетски ставки и параметри.

Реформите во правосудниот систем, во јавниот сектор нагвестувањата за реформи во Катастарот се значајни чекори на Владата за подобрување на бизнис климата. Но, мораме истовремено да се запрашаме и за работите какви што се. Зошто македонските фирми работат на прагот на рентабилноста, а нивните сопственици имаат огромни лични финансиски средства, а притоа никој не повлекува дивиденда. Зошто домашни инвеститори се физички лица, а не се правни стопански субјекти. Од каде им се средствата на газдите на фирмите да ги плаќаат работниците кои ги вработуваат на црно. Кое е потеклото на парите со кои се врши корупција во државата. Дали може странскиот инвеститор да се прилагоди за дел од своето вложување во Република Македонија и да го поврати со продажба своето производство на црно. Зошто домашните фирми не се трудат да ја зголемат својата продуктивност и конкурентност или вака им е подобро кога делумно функционираат со нелегални продажби. Мора да се води сметка и за одговорот на овие прашања. Затоа е огромната даночна евазија во државата која го подјадува нашето стопанство, ги прави нашите фирми извозно не- конкурентни и носи по себе драстично рушење на пазарните услови на стопанисување, во кои никако не може да се снајдат странските инвеститори, од едноставна причина не се научени да работат во такви услови. Ова прашање мора паралелно да се решава со реформите кои што ги навестува Влада, а ги спомнав претходно.

Затоа, на крај, како што реков на почетокот од мојата дискусија, се надевам дека ребалансот на овој Буџетот за 2005 година ќе има значајни позитивни корекции и тоа пред се во приходниот дел како резултат на зголемената економска активност во државата, за разлика од сегашната. Тоа икако резултат на решавање на огромната даночна евазија во Република Македонија, но исто така и позитивни корекции во расходниот дел на ребалансот изразени преку големите капитални расходи, кои секако уште посуштински ќе дадат карактеристика дека во 2005 година ќе имаме инвестиционо развоен Буџетот на државата.

Значи, да заклучам, имаме концепциско квалитетно изработен Буџет со изразена развојна димензија, која што не беше пример во претходните буџети. Оваа проекција на Буџетот за 2005 година треба да се подржи од Собранието, а надежта останува верувам кај сите нас дека придвижувањето на економијата ќе дојде до уште подобар ребаланс на овој Буџетот, кој ќе биде доказ дека навистина 2005 година ќе биде пресвртница за Република Македонија на економски план.

Благодарам.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам г-дине Заев.

Господине Мавровски имате реплика.

Повелете, три минути.

СПИРО МАВРОВСКИ:

Благодарам г-дине претседателе,

Почитуван колега Заев, цело време говориме за реформи и реформите да се спроведат. Говориме за реформи во судството, но средства не се планираат. Добиваме информации дека такви средства воопштоне се обезбедени и ако можете да ми кажете од кого да ги очекуваме овие реформи, дали од Владата, од премиерот или треба ние нешто како Парламент да направиме. Мислам дека тука треба да бидеме многу јасни и прецизни. Говорите за социјалните случаи, трансфери. Во овој Буџетот имаме за жал намалување на средствата за социјалните трансфери, што е спротивно на заложбите за намалување на сиромаштијата, за што се предлага и Програмата мерки за намалување на сиромаштијата. Приходите од даноците, кажуваат дека сето тоа е поради добрата или подобрата наплата. Но забораваме една работа. 2002 година се ветуваше во програмата на Коалицијата за, дека голем број од производитите кои тогаш имаа повластена стапка на данок од 5%. Дека таа лепеза на производи ќе се зголеми многу повеќе и со тоа ќе го растовариме македонското стопанство. Што се случи? Наместо да го направиме тоа, ние и тие што беа со повластена стапка на 5%, сега се 18%. Токму поради тоа овие средства на ДДВ, кој што се директно во Буџетот достигнаа вредност од некаде 69, 6% од вкупните средства од приходната страна која што ја имал Буџетот. Значи и на тоа не треба да забораваме.

Понатаму, говорите за развојна компонента во Буџетот, едноставно многу тешко се гледа таа развојна компонента, затоа што Буџетот едноставно еднатретино се платите, една третина е она што значи социјални трансфери и 9 милијарди она што значи развојна компонента. Ако со овие средства можеме Република

Македонија за 2003 година да има некаде околу 3,2% бруто домашен производ, за оваа година, да претпоставиме дека до крајот на годината и со новиот директор на Заводот за статистика, дека ќе стигнеме и до 2% со оние квартални минус 3,6 минус 0,2%. Тука не го гледам развојот. Уште една загрижувачка компонента, јас знам дека мора да има ребаланс, но вие се оставате на ребалансот. Истото се случуваше и минатите години, после тоа експозето на премиерот, кој не убедуваше дека едноставно со ребалансот се ќе биде како што треба и ние не почувствувавме како граѓани на Република Македонија колку ни е подобро од овие мерки што беа преземени со Буџетот и ова се што го кажувавте до сега. Затоа, треба да ги расчистиме работите. Значи, реформите и средствата и подобрената наплата и ребалансот треба да го направи оваа Влада.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам г-дине Мавровски.

Имате една минута г-дине Заев.

ЗОРАН ЗАЕВ:

Благодарам претседателе,

Благодарам на репликата почитуван колега.

Прво, генерално овие работи кои што ги рековте, можевте многу јасно да ги слушнете од експозето на минситерот за финансии. Тој рече дека пред цела македонска јавност дека има обезбедено 500 милиони денари транша токму за судските реформи плус од овој Буџетот од Светската банка.

За ова што зборував јас за развојната компонента на Буџетот, ова е сепак проекција на Буџетот за 2005 година. Тоа значи самите ставки, самите компоненти во Буџетот значат еден сигнал дека сепак зголемувањето на даноците кои се прибираат поради подобра или полоша економска активност, навестуваат дека со нивното зголемување, сепак, ќе има позасилена економска активност во државата.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Благодарам.

Повелете г-дине Стаменков, а потоа е пратеникот Илија Србиновски.

ВАНЧО СТАМЕНКОВ:

Почитуван претседателе, почитувани пратеници,

Буџетот за 2005 година е тема во Парламентот кој во минатата година знаеме како се донесе. Многу тешко, а оваа година сигурно исто повеќе денови ќе се зборува во Парламентот за Буџетот.

ЉУПЧО ЈОРДАНОВСКИ:

Тешко и весело.

ВАНЧО СТАМЕНКОВ:

Се надевам дека нема да биде на ист начин донесен и дек амногу побрзо ќе се донесе и многу полесно. Бидејќи, гледаме дека многу и не се разликува од минатата година, така што тука се бројките, значи веќе е изборена целата таа работа, доста е дискутирана така што можеби нема потреба многу да се зборува. Јас ќе настојувам што пократок во мојата дискусија, бидејќи и јас доста зборував тогаш за Буџетот за 2004 година. Вака проектиран Буџет имаме од изворни приходи од 56 милијарди и 500 милијони денари и дефицит од околу 2 ипол милијарди денари прават некој Буџет од 59 милијарди денари, кој што претворени во евра се под еден милијон евра кој што треба да се приберат во државната каса и да се потрошат во 2005 година. Значи, ова покажува дека сето она за што се зборува дека 2004 година била доста добра година, имаме и некој раст на бруто националниот доход од 2,5%, дека се успеало да се завршат работите, точно е така. Можеби тој раст и не е толкав, можеби е и помал зависи од која страна ќе се погледаат работите, но факт е дека тоа граѓаните на Република Македонија не го очекуваа. За да се одржуваме во живот и едноставно година за година се продолжува таа мака која што ја имаат. Граѓаните на Република Македонија очекуваат раст на Буџетот и раст на бруто националниот доход. Буџетот кој што се предлага во Собранието е најдобра слика колку побогато се живее во Република Македонија. Значи, ние ќе бидеме најсреќни ако имаме петпати поголем буџет или десет пати поголем буџет во државата, а тоа значи дека имаме навистина раст во државата.

Инаку, за пример ќе ви кажам дека овој Буџет кој што се предлага под една милијарда евра е толку мал што споредено во однос на поразвиените држави, да речеме, е 1/18 од нивните буџети на ист број на жители. Значи, ние сега разговараме колку добро сме распоредиле толку малку пари за да се преживее уште една година. А и самиот факт што 90% од Буџетот и повеќе, нешто повеќе од 90% се веќе потрошени за обврските кои ги има државата за да ги оствари своите функции, за плата на вработените во државната администрација, за социјалната сигурност на одредени слоеви на граѓаните, за пензионерите и т.н.. Да се успее обврските кои ги имаме за кредитите земено, исто така, да се исполнат, едноставно кажано со еден збор државата да си ја оствари својата функција во 2005 година. Остануваат многу малку пари за да може да се размислува колку добро да се распоредат и колку тие пари можат да влијаат позитивно на развојот на државата. Тоа се тие капитални инвестиции кои што на овој или на оној начин се распоредуваат и се планираат.

Минатата година зборувавме за околу 6 милијарди денари, некаде се доближивме до 7 милијарди денари, а потоа излезе дека не успеавме ни да ги потрошиме ниту тие, бидејќи главна причина било лошиот закон за јавни набавки. Тоа е она што се направи. Еве, сега, ако беше тоа така очекував да се донесе некоја измена на тој закон за јавни набавки, па да ја олесневме оваа 2005 година, да ги скратевме тие рокови кои што сметаат, иако јас лично мислам дека проблем е тој закон и дека тоа е кочницата зошто капиталните инвестиции не се остваруваат. Мое лично мислење е дека главна причина е корупцијата која владее во државата и таа е главната кочница на реализацијата на капиталните инвестиции. Тоа може да се види во сите свери и во сите претпријатија кои што работат со државните пари. Тука треба да се насочиме да имаме подобра реализација на капиталните инвестиции, да провериме зошто не се реализираат, кои се кочниците, кои министерства, кои фондови, кои јавни претпријатија, зошто не ги реализираат. Дури морам да ви кажам дека имаме некаде реализација, но таа не е спроведена како што треба. Спроведена е на многу лош начин.

Дури имаме случаи, на пример во Електро стопанство јавните набавки да ги добива нивната фирма, која што е нивна матична фирма во Електро стопанство, а потоа ги дава на други фирми подизведувачи. Тоа е информација која што е доста корисна и би требало да се провери како Електростопанство ги работи своите тендери.

Значи, во делот кај расходите, кога сме кај овие капитални инвестиции сакам да прашам зошто го нема проектот изградба на патот Штип - Скопје, за кој е донесен и заклучок на ова Собрание. Зошто не се одредени некои средства за изградба на тој пат. Таа задача беше добиена од Собранието, која што Владата требаше да ја исполни оваа година, бидејќи беше донесен тој заклучок во 2004 година. Тоа испаѓа дека Владата не ги почитува заклучоците кои се донесуваат во Собранието на Република Македонија.

Исто така, имаме и просторен план на Република Македонија со предвидени активности кои што треба да се реализираат во рокови. Една од тие активности е акумулацијата на Оризарска Река, која што требаше во 2005 година да се изработат проектите за да се отпочне со реализација на таа работа. Јас зборувам за источна Македонија, бидејќи доаѓам од таму, тоа се работи кои што сум ги забележил и знам дека треба, ме интересираат.

Сметам дека треба конечно да свртиме внимание на источна Македонија бидејќи остана навистина најнеразвиеното подрачје во Република Македонија.

Крајно време е да го увидиме тоа и да го сватиме тоа дека имаме еден огромен регион кој што се повеќе и повеќе тони во сиромаштија, ништо не правиме за да влијаеме да се смени нешто на подобро. На пример ќе ви кажам, иако 10 пати сум го покренал во Парламентот, во Кочани невработеноста е 66%. Тоа е бројка која што треба да не загрижува сите нас. Значи во расходите не би зборувал повеќе бидејќи сите колеги повеќе зборуваат за расходите и како да се потрошат парите, а многу малку се пари за да се зборува толку многу за нив.

Во делот на приходите е тема која што треба да биде повеќе обработувана во Парламентот бидејќи приходите се носители на макроекономската политика на Владата на Република Македонија.

Законите кои што се носат како пакети на буџетот на Република Македонија ја дефинираат макроекономската политика и промените кои што треба да се направат, кои што ќе влијаат за да имаме одредено остварување на приходите што сме ги планирале, посебно во делот на изворните приходи на буџетот на Република Македонија.

Кај данокот за додадена вредност за оваа година Владата не планира никакви измени бидејќи нема предложено ништо кое што би влијаело на тој дел. Имаше најави дека можеби на производите на кои што беше покачена даночната стапка од 5 на 18%, дека ќе се вратат на старата даночна стапка од 5% бидејќи се покажа дека тука имаме голема евазија на ДДВ и силно влијае на развојот, посебно на земјоделието и некои други гранки, на стандардот на пензионерите и на болните, оние кои што најмногу беа погодени со порастот на ДДВ. Едноставно кажано буџетот не виде многу големо фајде од зголемувањето на стапката на ДДВ од 5 на 18% на овие производи, а обратно граѓаните на Република Македонија, посебно најсиромашните слоеви го почувствуваа тоа односно беше силен удар за нив. Јас се надевам дека тука ќе има една интервенција, но веќе е касно бидејќи буџетот ќе се донесе и тешко да има интервенција во текот на годината, во текот на 2005 година.

Уште едно во насока на ова би спомнал. Сите зборуваме дека основа за развојот на државата е земјоделието на Република Македонија. Тука треба да се насочат силите на Македонската држава, околу развојот на земјоделието, а ние ја испуштаме оваа шанса со интервенција во ДДВ за да дадеме можност на земјоделието да чекори побрзо напред.

И уште една работа би спомнал околу ДДВ, а тоа е големата евазија што ја имаме во државата. За тоа јас сум зборувал повеќе пати, крајно време е да се влезе секаде во нашата држава, во сите села, во сите фирми и едноставно да се прибере

ДДВ. Не може ДДВ постојано да се контролира само на одредени места, населени места и фирми да се гледа како го плаќаат, колку го плаќаат, дури се случува во еден месец да имаат по 2-3 контроли, а некаде, во одредени населени места воопшто да не смеат инспекторите на министерот за финансии да влезат.

Исто така тука се и сметките кои не се плаќаат за одредени цели, како на пример за електрична енергија, а знаеме дека во тие сметки има ДДВ кој што треба да го прибере државата. Имаме случаи во источна Македонија наплата на сметките за електрична енергија над 95%, или за каснење од еден месец за не плаќање на сметка за електрична енергија да се исклучи електричната енергија од напојуваењето, а додека имаме цели населени места кои што со години не плаќаат сметки за електрична енергија, или пак со 15 до 20% напратта. Мора да се свати дека ова е директна евазија на ДДВ, кој што се врши од граѓаните на Република Македонија кои се непослушни спрема државата, затоа што знаеме дека крајниот плаќат на ДДВ е токму граѓанинот. Фирмите само ја вршат евиденцијата и наплатата од граѓаните на Република Македонија, а потоа го плаќаат ДДВ на сметка на државата. Значи, ако граѓанинот не плати фирмата бидејќи издава документ треба да плати. Со тоа, посебно државните фирми како што е Електростопанство им е нанесена огромна штета, како и штета на државата бидејќи парите не се прибрани од граѓаните, кои што требало да ги платат.

Се надевам дека во оваа сфера треба една посериозна акција, похрабра акција за да се наплати ДДВ од овие места каде што досега тоа не беше случај. Јас верувам дека ќе имаме 30 до 40% зголемување на уплатата на ДДВ ако се направи таков нешто. Законите да владеат на цела територија на Република Македонија.

Данокот на добивка е 2,5 милијарди денари за 2005 година. Тука исто така ќе имаме некој пораст ако се евидентира тоа се како треба, таму каде што се работи на црно и каде што едноставно фирмите прикажуваат дека воопшто не работат, а работат и тоа многу, што значи дека воопшто нема евиденција на нивната работа.

Персоналниот данок на доход, имаме измена на персоналниот данок за доход, јас беа еден од тие од опозицијата кој што во тоа експозе ме спомна министерот, подржувам таква работа, измена на законот и на Комисијата за финансирање и буџет гласав позитивно за измените кои што се предлагаат во Законот за персоналниот данок на доход. Сегашната борјка која што е зацртана во буџетот е 10,5 милијарди денари. Тука државата има големи ресурси и големи можности за да таа бројка биде многукратно зголемена. И тоа не зголемена на товар на сиромашните слоеви, обичните граѓани на Република Македонија, туку зголемена

на товарот на богатите во државата. Тие кои што имаат многу пари треба да дадат и многу пари во државната каса. Тоа е секаде така, тоа јас не сум го измислил, едноставно знам дека во сите богати држави богатите даваат најмногу во државната каса.

Сега се предлага третта ставка од 25% за примања над 60 илјади денари месечно, или 720 илјади денари, кои што ќе придонесат да имаме 10,5 милијарди денари приход. Но, како што кажа министерот, тоа е безначајно нема многу, многу да го дополни буџетот.

Јас сум на мислење дека треба многу похрабро да се оди во оваа насока и да имаме многу повеќе стапки во персоналниот данок. Треба да имаме, на пример 0 стапка за примања до 10 илјади денари, можеби и 12 илјади денари, за кои што воопшто нема да се плаќа никаков персонален данок.

За примања на годишно ниво од 25-30 илјади евра таа стапка може да биде и 30 до 40%, нова стапка која би се додала.

Ние не можеме да се потпираме на најсиромашните работници во Република Македонија и со нив да ја издржуваме државата. Не може тие кои што имаат примања од 5.000 или 6.000 денари тие да бидат носители на персоналниот данок и тие да ја полнат државната каса. Тие пари се малку за да се прехранат, а треба 15% од нив да дадат во буџетот. Значи ако ние ова го направиме како што предлагам, 10-те илјади денари да не бидат оданочувани верувајте дека ќе имаме огромен пораст најпрво на бројот на вработените во Република Македонија, ќе се зголеми бројот на вработени бидејќи едноставно тие пари ќе ги ослободиме во фирмите и нема да бидат пречка за работодавците, сега се фигурира со некоја бројка од над 2.000 луѓе кои што работат на црно. За тоа имаме голема можност, а сигурно има и некои други размислувања, сите ќе ги скратат платите, бидејќи сакаат да бидат испод стапките за кои што се плаќа данок. Верувајте дека тоа нема да се случи, ако Министерството за финансии си ги прави контролите како што треба во фирмите и тие си ги плаќаат едноставно даноците односно персоналниот данок на доход на платата која што ја земаат во фирмата. Имаме доста фирми во кои што има ниски плати и не добиваат во однос на она што се зборува како постојан личен доход, или плата во Република Македонија од 7 до 8 илјади денари, или пак имаат 10 до 15 пати поголеми примања, кои што ја подигаат просечната плата во Република Македонија и таа изнесува околу 12 илјади денари. Имаме еден огромен слој на луѓе кои што зема 3 до 4 илјади денари плата, па и на нив треба да плати персонален данок на доход. Тоа е она што го предлагам да се направи.

Исто така Министерството за труд и социјални работи не треба да работи како што работеше досега, туку да си ја свати сериозно работата, затоа што буџетот зависи од неговата успешна работа односно да си ја врши работата околу тоа колку фирмите имаат не пријавени работници и да си ги пријават.

Во делот на акцизите се околу 11 милијарди денари кои што треба да ги прибере државата. Има една новина, овие 11 милијарди денари ќе се дополнат со зголемување односно воведување на акциза за моторните возила. Тука може и треба да има акциза, но не на овој начин како што е предложено.

Како што е предложено испаѓа дека се е луксузно возило, а луксузно возило се знае.

Прво, не се определува по кубикажа на моторот, туку се определува по коњски сили или по киловати. Само кај нас кубикажа на моторот важи, затоа што моторно возило може и од 1.500 кубика да има 150 коњски сили, а може да има и 75 коњски сили. Со 75 коњски сили не е луксузно возило, туку е обично возило и воопшто ништо. Тука треба да се направи измена и тоа :

Најпрво тоа да биде во коњски сили или киловати и да има некоја граница од 120 до 130 коњски сили на кои што нема да се плаќа акциза, а над таа граница треба да се плаќа акциза.

Тоа така би го прифатил а за вака предложеното решение на Комисијата за финансирање и буџет ќе гласам против.

Во царините исто така имаме 5 милијарди, тие ќе паѓаат, и јас сум за тоа да паѓаат заради либерализација на македонското стопанство. Тоа е такво да мора да ја отвори македонската економија према другите држави и постепено воопшто да немаме царина, да немаме никакви приходи од царина, затоа што сметам дека ние како мала држава мораме да освојуваме нови пазари, а не можеме да ги освојуваме ако не се отвориме спрема тие држави со својот пазар. Нормално тие држави да влегуваат кај нас без царина.

Сметам дека тука може да се направи нешто повеќе ако сите граници се затворат како што треба и едноставно имаме ние граници каде што може да се шетаат и со митролези и со тенкови и со топови, воопшто не се затворени граници, а тоа беше случај, го видовме во најскоро време, имавме групации воени како се повлекуваат и влегуваат во Република Македонија, па проблем било да се внесат, да речеме дали ќе бидат тоа цигари, или ќе биде алкохол, или нешто друго, да не збортуваме за дрога и за сето она кое што може да се внесе преку таа граница. Тука не е криво Министерството за финансии, си има Министерство за внатрешни работи

кое што треба да ја регулира таа работа, како се влегува во Република Македонија, од каде може да се влезе и што може да се внесе. Пример се распрскувачките материјали кои што се продаваат на Бит Пазар, личат и на динамит, овие петарди во таква форма се и ги нудат пред полицајците на продажба. Тоа е она што ние го имаме како приходи, изворни приходи кои што влегуваат во државата. Значи макроекономската политика сега измени дава во персоналниот данок на доход и во делот на акцизите. Тоа се тие пратечки закони кои што се нудат од Владата како нови.

Јас очекувам многу поинтересни работи за 2005 година, дури и воведување на нови даноци, даноци кои што постојат во светот и кои што се значаен извор на приходи на буџетот на државите. На пример зошто во Република Македонија нема данок на пари. Ако некој, да речеме банките, банките имаа слободни финансиски средства кои што ќе ги држат на своите сметки а не ги пласираат во стопанството преку кредити или на друг начин, како и други правни и физички лица кои што имаат големи суми на пари на своите сметки. .

Едноставно, слушаме дека банките своите пари ги чуваат во Народна банка и од таму се добиваат одредени камати затоа што ги чуваат тие пари, а не ги пласираат во стопанството и си ставаат огромни камати заради она што ќе го пласираат. Зошто банките да не плаќаат данок на парите што ги имаат на располагање, кои не сакаат да ги пласираат. Тоа постои. И тука исто може да се донесе таков закон за данок кој ќе се плаќа. Сумата на која нема да се плаќа данок, исто така може да се одреди, до која сума пари може да се чуваат а да не се плаќа данок. Тоа е работа која е интересна да се направи и сигурно би имало значајни приходи во Буџетот на Република Македонија.

Данокот на имот што го имаме сега, знаеме дека оди во општинските каси што, вака како што е сега регулирано, не е добро регулирано. Тој исто така може да биде значаен приход на државата. Ако сакаме да одиме во Европа, треба да видиме како таму е регулирано сето тоа и да го направиме и ние по примерот на Западно-европските земји. Има и други можности кои мораме да ги користиме максимално. Но најважно од се е, мое мислење е да бидеме правна држава. Законите во државата мора да бидат спроведувани и тоа не селективно, туку спрема сите граѓани еднакво, кога тоа ќе го направиме, тогаш ќе имаме и голем буџет и побогата држава и поразвиено стопанство и многу побрзо ќе тргнеме напред.

Благодарам.

СЛОБОДАН НАЈДОВСКИ:

Благодарам г-дине Стаменков.

Дали некој во меѓувреме си има пријавено за реплика.

Ако нема, тогаш следен за дискусија е господинот Илија Србиновски, а после тоа г-динот Халими Илијаз.

Повелете г-дине Србиновски.

ИЛИЈА СРБИНОВСКИ:

Почитуван потпретседателе, почитуван министре, почитувани дами и господа пратеници,

Денес се носи еден важен документ на Република Македонија и од тие причини се подготвив јас да се јавам за дискусија за овој буџет.

Донесувањето на годишниот буџет на една држава е многу важен и битен момент во нејзиното функционирање. Од буџетот зависи во голема мерка развојот или опаѓањето на одредени дејности во државата. Тој претставува еден вид на регулатор на општествените потреби или двигател на општествените сили. Средствата од Буџетот се собираат од народот и се наменуваат за општите потреби на народот и државата. Годишешниот Буџет, дами и господа, е функционално рестриктивен во одредени дејности, а тоа не претставува ништо освен враќање назад на овие дејности, наместо нивното придвижување нанапред, што би требало да е интенција на секое прогресивно општество.

Инаку кога се зборува за Буџетот за 2005 година, прво би кажал дека тој е скоро сличен или идентичен со Буџетот кој што го имавме минатата година, кога истиот Министер за финансии не убедуваше дека тој со своите перформанси и со начинот на реализација ќе ја стабилизира Македонија и ќе отвори развој. Но сепак имаме дивергентни процеси, најголема невработеност, најголем трговски дефицит, зголемена надворешна задолженост на државата, огромни проблеми во земјоподелието, зголемени даноци и една општа безперспективност кога се работи за странски инвестиции. Се поставува прашањето ако минатогодишниот Буџет беше таков и доведе до гореописаната состојба, што е целта и идејата на оваа Влада да предложи по структура ист Буџет и воопшто да не покаже ниту еден инструмент или како што се нарекуваат политики со кои ќе покаже дека има капацитет да води реформи и да ја извади земјата од длабоката економска криза.

Основната дилема која што се поставува е зошто и со овој буџет повторно се прокламира цврст девизен курс и ниска инфлација кога по тие прашања ЕУ на

пример има неутрален став и се покажува дека сите земји во регионот кој ја применуваат подолго време таа стабилизациона мерка, на другата страна не можат да си ги решат основните развојни проблеми, односно им се натрупуваат проблемите со невработеност, пропаѓање на фирмите, им се зголемува трговскиот дефицит итн. Република Словенија која што се споменува како пример во овој транзициски период не спадна под 5% инфлација и не дозволи курсот да биде таргетиран согласно стратегијата на ММФ за сиромашните земји, со што овозможи за себе голем развој. Не би бил проблем трговскиот дефицит доколку во државата растеше индустриското производство. Но податоците покажуваат дека во Република Македонија индустриското производство е во рапиден пад. Тоа покажува дека се води пред се погрешна политика и дека нема реформи пред се во реструктурирањето на стопанството и создавањето на услови од високо зависно стопанство, суровински и енергетски зависно стопанство, да се прејде на едно модерно стопанство прилагодено на регионалните и светски економски текови.

Ние сме свесни дека со домашната акумулација не можеме да одиме напред. И оттука се поставува прашањето како можеме да поттикнеме странски инвестиции. Се покажа дека оваа Влада е неспособна тоа да го направи. Скоро и да немаме интерес на странците за нивно инвестирање во нашата земја. Зошто е тоа така? Прв и основен проблем за ваквите држави е политичкиот проблем. Странските инвеститори не им веруваат на Владите во ваквите држави, затоа што не можат да обезбедат политички безбедносна состојба, не можат да обезбедат неутралност на државната администрација и не можат да обезбедат независност на судството. Тоа се основните причини на кои оваа Влада мора да посвети внимание доколку сака да има странски директни инвестиции. Ова исто така значи дека основен двигател за развој на едно стопанство можат да бидат само странските директни инвестиции. Оваа Влада со политизирање на судството, со слабите реформи во државната администрација, јавно обелоденетата корупција од страна на екс Премиерот и подведувањето на целата своја политика на коалиционите интереси околу спроведувањето на Рамковниот договор, не овозможува интерес кај странските инвеститори да дојдат и да инвестираат во Република Македонија.

Зборувајќи за Предлог - Буџетот за 2005 година најголемиот дел од времето би сакал да посветам на делот во него кој што говори за земјоделството во Република Македонија. Ова е нормално затоа што земјоделското производство претставува најживотворна и највитална гранка на реално економскиот сектор во

Република Македонија. И сето ова е поткрепено со податоци, имено 13,5% просек во изминативе десет години учество во бруто општествениот производ, директни учесници во овој сектор како земјоделски домаќинства се 185.000 со 91.000 работоспособни лица, односно 225.000 граѓани на Република Македонија или повеќе од 11% од целокупната популација кои живеат од земјоделство, над 20% учество на земјоделските и прехранбени производи во извозот на Република Македонија и уште голем број на други бројки кои што говорат за круцијалното значење на овој сектор во стопанството на Република Македонија.

Вака поставениот буџет не ветува развој со кој ќе се обезбеди поттикнување на развојот на земјоделието и шумарството во следната година. Од вкупниот буџет предвиден и предложен за 2005 година се забележува дека околу 2,5% оди за оваа стопанска дејност. Сакам да напоменам дека земјоделието и шумарството како стопанска дејност во бруто домашниот производ учествува со околу 30%. За разлика од развиените земји, но и поголем број на земји кандидати за членки во Европската Унија, во периодот на кандидатура одвојуваат двојно повеќе од бруто Домашниот производ за овие стопански дејности.

Како пример ќе го споменам буџетот на Р.Словенија кој што за 2005 година има предвидено 5% од својот буџет за развој на земјоделието и што е многу важно со други пропратни стапки кои се од посебен општествен интерес за државата, која што со посебни програмски активности и развојни проекти сака да го поттикне нивниот развој. Таков пример се забележува со развојот на рибарството, пчеларството, искористувањето и преработката на ендемската флора, производството на еколошка здравствено-исправна и безбедна храна итн.

Таков е трендот, таков е и правецот на развој во овие области од земјоделието и шумарството, поткрепени со многу добри законски, подзаконски акти со претходно изработени експертизи што на оваа стопанска дејност и дава јасен правец во развојот.

Анализирајќи го нашиот буџет, не гледаме никаков правец на развој, не гледаме поттикнување на развојот на она што веќе го имаме, како на пример искористувањето на шумите, а со тоа и развојот на дрвната индустрија, па поттикнување на развојот на сточарството, лозаро-овоштарското производство поледелското производство градинарството итн. Тоа се веќе развиени гранки во земјоделското производство и треба да им се даде одредена поддршка и нивно

прилагодување кон современите текови за развој и приближување кон Европската Унија.

Сакам да истакнам дека не гледам ниту пак враќање на одредени култури, едноставно да ги наречам заборавени култури, кои што порано се одгледуваа на поголеми површини како на пример памукот, сусамот, леќата, просото, афионот и др, кои во различни регион и поднебја во Република Македонија доста добро успеваат и носат добри приноси. Напротив тие култури ние ги заборавивме, но земјоделските стручњаци ги немаат заборавено и се подготвени за нивно одгледување доколку се донесе пламска развојна политика и доколку јасно се дефинира нивниот откуп со заштитни цени. Напротив сега производите од тие култури ние ги увезуваме најчесто од Иран, Ирак, Турција и други земји, бидејќи како што забележавме во 2004 година Министерството за економја е многу мераклија за увоз на земјоделски производи и со своите блиски фирми покажува зголемена активност кога треба да се увезат.

Се врши одлив на девизи, се преплавуваат пазарите со нив, страда домашното производство, нашите земјоделци не се заштитени и затоа надворешно трговскиот дефицит нас ни достигна повеќе од една милијарда за 2004 година.

Сакам да не заборавам и еден важен момент по ова прашање, при кое во последните две години од владеењето на двете партии и сојузот засилено се врши увоз на свинско, пилешко и говедско месо со различни преработки. Наместо тие пари да се дадат за развој на домашните капацитети и натаму нашиот народ јаде смрзнато месо со сомнителен квалитет увезено, па дури и од Бразил.

Таков беше и Буџетот за 2004 година и односот на севкупната распределба на средства од Буџетот спрема земјоделието и шумарството. Затоа настанаа овие појави и проблеми кои негативно се одразија на севкупното земјоделско производство со сите дејности што влегуваат во него. Така поставениот Буџет во 2004 година нас ни донесе нивите да не се изораат, да немаме развој во земјоделието, да немаме помош на земјоделците, да немаме организиран пласман во земјоделието, едноставно речено населението кое што околу 60% живее и опстојува од земјоделието, поради отсуството на аграрна политика и нејзината слаба подршка од државата немаше мотив за работа. Буџетот од 2004 година земјоделските производители ги понижи, постојано ги потценуваше без да им даде мотив за работа, без надеж дека ќе се подобри нешто во земјоделието. Едноставно речено тоа беше пасивен Буџет, без никаква компонента за развој.

Сега за 2005 година вие пак предлагате иста шема на Буџет како и 2004 година. Па така свесно директно или индиректно оваа важна стопанска гранка нема да забележи никаков пораст, сосема малку, ќе се постигнат позитивни ефекти. Во самиот Буџет забележливо е дека за земјоделието се одобрува 2.156.300,00. Тоа е сума на пари која што од вкупниот Буџет како што и претходно напоменав учествува со 2,5%. Меѓутоа не се ниту 2,5% бидејќи ако се земат поедини категории и ставки за развој и унапредување тогаш ќе се забележи дека сумата на пари е минимална или изразена во проценти ќе биде 0, итн.

Меѓутоа ако се анализира оваа ставка ќе се види дека тоа се пари кои што се даваат од буџетот и пак се враќаат во Буџетот. Доминираат плати, придонеси, комунални услуги ситен и крупен инвентар. Ве прашувам што корист има непосредниот производител. Од оваа определна сума не гледам ништо да се дава за поттикнување на развојот на определени гранки или определени директни или индиректни мерки со кои што може да заживее земјоделското производство.

Напротив ми е чудно како тоа ќе го изведете со 20 милиони денари да се унапреди селото, руралниот развој и подобрување на животот во селските населби а се предвидени уште 20 милиони денари за намалување на сиромаштијата. Тоа се формални бројки, тоа е формална програма која што нема да даде никаков ефект, бидејќи со толку малку пари може да се направи само земјоделска задруга. Затоа мислам дека во ваквите програмски активности немате реален поглед при конструирањето на Буџетот и сакам да ви кажам однапред дека нема никаква развојна тенденција.

Потполно е нестручно и несмилено бројката каде што од севкупниот Буџет се издвојува помалку од еден процент за развој и унапредување на земјоделието, сума предвидена во ставките на Министерството за земјоделие, шумарство и водостопанство, заедно со Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделието која се наоѓа во Битола. Неосмислено е, бидејќи се издвојува педесет пати поголема сума на пари за социјална помош наместо таа сума на пари да се вложи во развој и да се создадат услови населението да може да има нормални услови за работа, бидејќи тие и тоа го бараат од државата. Сакам да напоменам дека ова ме потсетува на онаа изјава на Хари Костов кога рече: "Дека луѓето кои штрајкуваат пред Владата да не доаѓаат и да бараат Владата да им ги плати парите за струја. Однапред да ви кажам дека сите што штрајкуваат пред Владата не побараат да им се платат сметките за струја и вода, туку бараат да се создадат услови за работа. Овој Буџет како што е вака поставен не нуди развој и можам да ви порачам дека се

повеќе народ во 2005 година ќе треба да го очекувате пред Владата и да ги слушате неговите свирки.

Од анализата извршена на овој Буџет не гледам никаде ставка за предлог мерки и програмски активности со кои што нашето земјоделско производство ќе биде адаптирано кон современите текови на европското земјоделие. Мислам дека министерката Шекеринска во своите напори и залагања не е само да кажува туку и треба со факти и со конкретни програми да придонесе кон оваа тенденција. Не е доволно само да се одговорат прашањата од оваа област а кои што ги има многу, поготово во глава седум и глава осум, нешто слично како домашна работа во осмолетките. Мислам дека ако тие прашања се одговорат и работата е завршена.

Сосема е долга постапката со реструктурирање на земјоделското производство и треба многу напори а кои што бараа добра законска основа, вложување на многу пари и права ориентација на дејствување во сите сегменти.

Бидејќи од овој Буџет јас не гледам ни една ставка за приближувањето на земјоделието и шумарството кон Европската Унија, тогаш вашите изјави и тенденции се празни и претставуваат само залажување на народот. Оваа стопанска гранка бара голема инвестиција, а напротив не бара декларативно залагање.

Во самиот ваш буџет не гледам ставка на агромаркетинг на земјоделските производи, а на некој начин сте ја заборавиле и агроберзата, знаејќи дека најголемиот проблем во земјоделското производство е токму пласманот на земјоделските производи, а вие не сте ставиле ниту една ставка за афирмација на странскиот Пазар, на свежи производи, но и нивните преработки.

Во описот на поедини ставки никаде не забележав развој и унапредување на рибниот фонд за кој што во услови за Македонија има исклучителни можности за развој и за запослување на населението, бидејќи моментално во Македонија околу 80% од потрошувачката на риба отпаѓа на смрзната увозна риба а 20% на свежа. Тоа е лош показател а во овој Буџет не може да се подобри бидејќи не е предвидено ниту еден денар.

Не е забележана ставка за регистрација и сертификација на ендемската флора со која што Македонија може да се пофали и да ги освои странските пазари. Запоставено е пчеларството и други гранки од земјоделието кои можат да дадат еколошки здрава суровина, барана на странскиот Пазар, доходовна по однос на прилив на девизи.

Сакам да ви кажам дека предложените ставки во опис на Буџетот предвидени и предложени за 2005 година во однос на земјоделието, шумарството и

водостопанството не нудат развој, туку обично статус кво. Овој Буџет вака поставен може оваа важна стопанска гранка само да ја врати назад, без да даде можност за напредок и без да даде резултат во одредени реформи кои што евентуално површно би се започнале но без никаков успех. Сакам да кажам дека овој Буџет за 2005 година ме потсетува на копија од Буџетот од 2004 година.

Посебно ми е чудно што собраниската Комисија за земјоделство, шумарство и водостопанство изрази благо негодување по однос на ова прашање кое што многу не измени ниту пак посочи на штетите и негативните појави кои што можат да се јават од вака лошо проектиран Буџет.

На секој од нас ни е јасно дека нема пари. Причините за немањето на пари во државата се повеќе, тука се транзицијата во општеството, домаќинското работење, јавно обелоденетиот криминал итн. Но вистинското прашање е како да се дојде до повеќе средства во Буџетот? Како што моментално стојат работите, почитувани дами и господа, никако. Зошто никако? Затоа што изворите на Буџетот, а тоа е пред сè стопанството и вработените луѓе, моментално се наоѓаат во тотална летархија, дисхармонија, замрениост и дестимулативност. Едноставно сакам да кажам дека постојано со вака проектираните буџети целта ни останува секогаш иста, но ние реално се повеќе се оддалечуваме од неа. Па така само декларативно се говори дека сме поблиску до НАТО и Европската Унија, ама македонскиот народ се повеќе осиромашува, се прават само празни политички концепции без никаква можност за нивно остварување во реалноста а економскиот концепт што Република Македонија го избра и оваа година, според моето длабоко убедување, е едноставно промашен. Значи, спроведен на погрешна кадровска политика, поставувајќи некомпетентни кадри во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство, наместо да го усоврши го укина Законот за Фондот за земјоделие, донесе Програма за давање на земјоделско земјиште на плодоуживање на социјални случаи, значи сака од социјални случаи да направи земјоделски производители, фармери, наместо да се фокусира на подготвување на нивото на развој на земјоделските производители како на систем на управување со земјоделско земјиште, во Европската унија постои и функционира, затоа оваа иницијатива доживеа катастрофален неуспех.

Во однос на донаторската помош од Јапонската влада, каде се тие средства “револви пул”, никаде не фигурираат, во ни една ставка во овој Буџет јас не видов овие средства да фигурираат.

Земјоделските комбинати наместо да се реформираат и државното земјоделско земјиште со кое тие управуваат да се дава на користење под одредени критериуми на индивидуалните земјоделци или фармери, директорите на овие социјалистички форми, министерот за земјоделство ги постави за нивни советници. Ќе ви дадам само еден пример. Ако комбинатот “Пелагонија” во Битола располага со 25 илјади ха земјоделско земјиште, на времето работеа 5 до 7 илјади вработени, сега работат 700 луѓе, каде се тие пари. Дали плаќаат овие комбинати концесии на државата, колку пари има донесено, колку приход се има внесено, кој знае? Треба да се направи еден список на многу работи, но јас би кажал некои мали работи.

Прво, треба регистрација на сите земјоделски производители фармери во Државниот регистер со цел да се спроведе Законот за вршење на земјоделска дејност, наречен популарно “биди земјоделец”. Изработка на програма за поттикнување на земјоделството, при што корисници на средства од Буџетот и користење на поволни девизи ќе бидат само регистрираните земјоделски производители, на кои оваа дејност им е основна професија.

Спроведување на попис на земјоделските домаќинства, изработка на стратегија за развој на земјоделството и соодветни програми и планови во Министерството за земјоделство; поддршка на развој на фармерскиот систем на управување со земјоделско земјиште, односно земјоделските производители и фармери кои постојат и функционираат во Европската унија. Измени на Законот за земјоделско земјиште со кој се регулира максимум на земјоделско земјиште со кое ќе располагаат земјоделските производители односно фармери. Потоа, начин на давање под закуп на концесија на државно земјиште, постепено одземање на 15 до 20% на државното земјоделско земјиште од нефункционалните системи кои управуваат со најквалитетното земјиште, таканаречените земјоделски комбинати и доделување на индивидуалните земјоделски фармери. Недоследно спроведување на законите од областа на земјоделството и Агенцијата за поттикнување на развојот на земјоделството не се вклучи во спроведување на активностите во Министерството за земјоделство во новата Влада.

Би сакал да прашам овие девет милиони евра што беа дадени како помош на граѓаните опфатени со поплавите во тетовскиот, струмичкиот и гевгелискиот реон, предлагачот го прашувам на која ставка се ставени овие пари, бидејќи мислам дека сеуште не се поделени. Барам тука да ми се одговори.

И она што би кажал, како јас би предложил да изгледа Буџетот, колку средства треба да се одделат, јас ќе кажам вака со податоци. Ако треба за 60 илјади

тони пченица да предвидиме само поддршка од 2,5 денари, тогаш ни се потребни 150 милиони денари. Ако за тутун треба да произведеме 25 илјади тона и за поддршка од 30 денари, тука ни требаат 750 милиони. Ако за кравјо млеко би требале 102 илјади од 100 илјади тона млеко и би дале за поддршка 2 денари, тогаш ни требаат 204 милиони. Ако за овчо млеко ни требаат 33 илјади тона, по 2 денари да би дале поддршка, ни требаат 66 милиони. Ако за шеќерната репка од 60 илјади тона и вагони по 0,70 денари да му дадеме поддршка на земјоделецот, ни требаат 42 милиони. Ако за производство на сончогледот на 15 илјади тона да дадеме поддршка од 7 денари, тука ни требаат 105 милиони. Сега за јагнешко месо ако има дотација, односно за добиточна храна од 104 милиони, вештачки ѓубрива 150 милиони, средства за заштита 102 милиони, транспортни трошоци 100 милиони, сето ова и тоа велам намалено за поддршка на овие земјоделци да има една реална потреба, еден реален развој на земјоделското производство, сето тоа би изнесувало околу 2 милијарди денари. Така тогаш можеме да влеземе во Европската унија со едни вака правилно распоредени средства во Буџетот за земјоделството и само на таков начин можеме да влеземе во Европската унија.

Уште еднаш ве уверувам, не земав збор за многу други битни работи во Буџетот, меѓутоа, зборував за земјоделството бидејќи тоа е главен фактор за развојот на државата како примарно производство, од него се развиваат секундарните капацитети, односно преработувачката индустрија, мелничката индустрија, месната индустрија. Сето тоа го наведов и кажав дека прави огромен развој за Република Македонија и како Република Македонија со едно развиено земјоделство можеме само да одиме напред.

Од тие причини, нема да го поддржам овој Буџет.

Благодарам.

СЛОБОДАН НАЈДОВСКИ:

Благодарам господине Србиновски.

Имаме уште десетина минути до прекинувањето на седницата.

Господине Халими, дали ви се доволно десетина минути за дискусија?

Повелете господине Халими.

ИЛЈАЗ ХАЛИМИ:

Почитуван потпретседател, господине министри, почитувани колеги пратеници,

Како што знаеме сите, Буџетот за 2005 година е планиран да биде 52 милиони и 250 илјади денари, што во однос на Буџетот од 2004 година претставува

зголемување од 1,2%. Ова кажува дека станува збор за едно многу мало зголемување на Буџетот за 2005 година. Врз основа на ова се гледа дека Владата не преземала никакви активности и мерки, се разбира на институционален начин, за поголемо зголемување на Буџетот. Според ова се гледа дека и натаму недостасува ефикасност во зголемувањето на давачките, оцаринување на стоки, зголемување на средства од акцизи и други приходи. За жал, постои една шареноликост во овој сегмент, бидејќи некој ги извршува сите обврски кон државата со коректност, но многумина преку разни и дозволени форми, како што е корупција, мито, другарски врски, значи не ги исполнуваат овие обврски. На ваков начин се создаваат две категории на граѓани. Значи категорија на граѓани или физички лица и правни лица кои придонесите ги плаќаат на време, се разбира врз основа на законот и втората категорија на граѓани кои избегнувајќи ги давачките добиваат големи приходи. На овој начин голем број на средства кои треба да бидат во Буџетот завршуваат во џебовите на индивидуи. Оваа практика на прибирање на давачки или пак во други форми до сега како што се гледа преку оваа Влада е неуспешно. Затоа, денес ја имаме оваа состојба на Буџетот, ваквата буџетска состојба влијае негативно на севкупниот развој на општеството. Не случајно во Буџетот за 2005 година се предвидени и планирани околу 5,7 милиони денари за капитални инвестиции. За жал, сите овие средства нема да бидат искористени за нови инвестиции, бидејќи еден дел од нив ќе бидат во Фондот за патишта за одржување на железничката инфраструктура, за резерви, а додека од другиот дел што ќе остане многу малку можат да се искористат за нови инвестиции. Кога самата држава не се грижи од Буџетот да издвои поголем број средства за разни инвестиции, тогаш се поставува прашањето како може да очекуваме од надвор да доаѓаат инвестиции во поголеми износи, како што ги посакуваме.

Планирањето на економскиот развој, на социјалниот и на реформите не треба во голема мерка да се базира на странски донатори и кредити, како што се предвидува во Буџетот, без оглед под кои услови ги користиме тие средства, туку најмногу треба да се потпреме на нашите домашни сили. Во делот каде што се говори за приходи од акцизи за 2005 година, кои се предвидени на 10 милијарди, и над 900 илјади денари имаме зголемување од 4,1%. Ова е како резултат на зголемување на акцизите за деривати на нафта 3,8%, производи од тутун 5,3% и алкохолни пијалаци 3,8%. Во зголемувањето и намалувањето на акцизите Владата треба да ја има предвид моменталната состојба и општествениот стандард. Нема да биде толку штета доколку се зголемат акцизите за цигарите, алкохолните пијалаци и

луксузните автомобили, туку зголемувањето на акцизите на нафтените деривати ќе резултира со зголемување на цената на прехранбените артикли, каде што директно се атакува врз интересите на најниските слоеви на граѓанството кои одвај го обезбедуваат својот опстанок. Државата треба да води сметка за стандардот на животот, особено на населението со минимални средства. Без цигари и луксузни автомобили може да се живее, бидејќи тие на крајот на краиштата не се и неопходни. Зголемувањето на акцизите за овие производи, колку и да е високо нема да влијае врз манифестирање на револт кој ќе се јави кај големата маса од граѓаните, но прехранбените артикли, електричната енергија, киријата можат да влијаат голем број на луѓе, стотици илјади да предизвикуваат протест од нивна страна, со што ќе се парализираат институциите на државата.

Што се однесува до платите и други компензации, предвидени се 21 милијарда и 750 милиони денари. Имаме едно зголемување од 2,2%, во сооднос со Буџетот од годината која е на изминување. За жал, во овој износ на средства не се предвидени средства за нови работни места во државната администрација, што е обврска што произлегува од Охридскиот договор. Во Проект-Буџетот се гледа дека вработување може да има само заради пополнување на слободно работно место. Тука се мисли на пополнување на оние работни места кои ќе се ослободат врз основа на пензионирање, смрт или некои други причини. Недостаток на овој Буџет е што во него не се потенцира точно во текот на една година колку луѓе ќе одат во пензија. Ова може да го направи Владата. Така ќе се знаеше точно колку вработувања ќе се направат преку замена, другите работни места кои ќе се ослободат врз основа на смрт или поради некоја друга причина знам дека не може однапред да се знае.

Како и да е, најголем дел од одговорноста за овие недостатоци во Буџетот ја има потпретседателот на Владата Муса Џафери кој директно е обврзан за имплементирање на Охридскиот договор. По се изгледа дека тој нема никаков приод во однос на Буџетот за 2005 година, како што немаше приод или пристап во однос на Буџетот за 2004 година, бидејќи и тогаш велеше дека во 2004 година ќе се вработат 2600 албанци, но вистината е сосема поинаква. Во последно време имаме и други изјави дека во 2005 година ќе се вработат 2500 албанци, но ова не е во сооднос со Буџетот туку само во делот каде што се говори за расходи. На дециден начин се вели: “за 2005 година не се планирани средства за нови вработувања”. Би било добро да не се манипулира со јавноста, туку да се каже точно колкави се можностите на оваа Влада за вработување на албанци, односно подобрување на

процентот на вклучувањето на албанците во државната администрација. Ова ќе беше коректно, бидејќи не е добро да се создаде лажен оптимизам кај многумината невработени албанци, но и кај другите.

Во Министерството за образование и наука се предвидени 1 милијарда и 900 милиони денари, според Програмата на ова Министерство во 2005 година планирани се активности за изградба на нови објекти и за реконструкција на некои објекти. Имајќи ја предвид состојбата што ја имаме во високото образование, пред се во Државниот универзитет во Тетово и за основните и средните училишта, ме интересира колку средства се планирани, доколку се планирани, за изградба на потребните објекти на Државниот универзитет во Тетово и за нивно оспособување со научни средства и тн. Дали се предвидени средства за Штуловиот универзитет, бидејќи годинава повеќе нема донации од странски донатори. Ова ја импонира потребата ова Министерство да оддели средства за исполнување на потребните и на оваа високошколска институција, според европските стандарди. Во голем број од постојните школи, од основните и средните училишта, поради застарените објекти процесот на наставата се одвива многу тешко. Да не зборуваме за потребата од распределба на еден износ на средства од Буџетот за подобрувањена овие објекти во основните и средните училишта. Како што гледам средства за оваа дестинација не се предвидени.

Ова е еден недостаток на Владата, особено на Министерството за образование кое што не обезбеди средства за овие објекти. За потсетување, дека поради тешката состојба во голем број училишта не само што не се учи во три смени, туку имаме и големи проблеми со стандардот на учениците.

Во Министерството за култура средствата што се предвидени и тоа од две милијарди 422 милиони денари не ветува некое подобрување на состојбата во однос на 2004 година. Врз основа на програмите на Министерството за култура инвестиции со приоритет се многу малку, пред се спомнуваат инвестиции за завршување на работите за Националната галерија, реновирање на некои објекти од значење без да се спомне кои се тие, за други технички средства итн. За жал и во 2005 година во Буџетот не се предвидени средства за изградба на објект на библиотеката во Тетово што со години се одоговлекува, за изградба на еден објект на театар во Тетово, град каде што гравитираат над 200 илјади жители. Иако Тетово стана универзитетски центар каде што има два универзитети, пет средни училишта и други институции, културниот живот речиси е замрен. Единствена институција каде што се врши некоја активност од областа на културата е Домот на културата, но неговите капацитети се

многу ограничени за големите потреби од областа на културата за граѓаните во Тетово.

Врз основа на податоците што ги имаме околу 2% од средствата Министерството за култура ги дели за албанската култура. Ова е неприфатливо за нас, бидејќи албанците со 25% учество од населението придонесува за зголемување на касата на државата. Десетици илјади албанци кои што се во странство донесуваат голем број на средства кои што се потребни на државата, но државата воопшто не придонесува за нив. Во една ваква ситуација за да ги имаме работите многу појасни само по себе се импонира потребата во текот на проектирањето на буџетот да се предвидат 25% од средствата што треба да бидат наменети за албанците, или пак ова треба да го направат самите министерства и другите институции, се разбира корисници на буџетот без оглед кој раководи со нив, при распределбата на средствата да се води сметка за овој процент.

Иако пред три години беа основани две управи за унапредување на културата на етничките заедници и за образованието во буџетот за 2005 година не се поделени никакви средства. Така што останува според волјата на министрите да бидат распределени и средства за овие управи. Но, овие средства можат да бидат особено за да се пополнат, значи платите и техничките издатоци. На ваков начин тие управи не можат да бидат ефикасни и нема да можат да ја одиграат улогата за која што се основани.

Почитувани колеги пратеници,

Имајќи во предвид дека секоја интервенција со амандмани е за да се промени нешто. Досегашната практика сведочи дека ниту еден амандман од значење што ги предложи некој од опозиционите пратеници, дека тој амандман не е усвоен.

И на крајот преку оваа дискусија сакам да потсетам дека некои недостатоци кои што ги има во себе овој Предлог буџет сигурно во иднина треба да се имаат во предвид, бидејќи само на таков начин ќе може да се обезбеди еден буџет кој што ќе биде прифатлив, се разбира за сите, се разбира дека идеален буџет не може да постои.

СЛОБОДАН НАЈДОВСКИ:

Тука завршуваме за денес.

Седницата ќе продолжи утре со почеток во 11,00 часот.

(Седницата прекина во 19,05 часот).